AVERÇENKO

Şahtekârsız MEMLEKET

Akbaba 8
mizah yayınları

1.00
KURUŞ

Akbaba
Mizah Yayınları

SEKİZİNCİ KİTAP

SAHTEKÂRSIZ MEMLEKET

eserini sunar.

Yazan

ARKADİY AVERÇENKO

Çeviren :

HASAN ÂLİ EDİZ

Arkadiy Averçenko

Bilhassa hikâyeleriyle tanınmış çağdaş Rus mizah muharrirlerindendir. Aslen Ukrayna'lıdır. 1881 yılında Sivastopol şehrinde dünyaya geldi. Edebiyat merakı çocuk yaşlardan başlar. Daha okul sıralarında yazı yazmağa başladı. Babası tüccar olduğu için kendisi de bir aralık ticarî bürolarda çalışmak zorunda kaldı. Fakat bu meslek kendisini tatmin etmediği için, çok sevdiği yazı hayatına atıldı. Zekâsiyle, kıvrak üslûbiyle, orijinal mevzulariyle kısa zamanda dikkati çekti. 1906 da Petersburg'da etrafına tanınmış yazarları ve çiftçileri toplıyarak, o devrin Rus mizah edebiyatında oldukça mühim bir mevkii olan Satiricon dergisini çıkarmağa başladı. Bu arada «Utro», «Zritel» ve «Jurnal diyavseh» gibi dergi ve gazetelerde de devamlı olarak fıkra ve hikâye yazdı. Arkadiy Timofeyeviç Averçenko, Rusya'da yeni rejimin kuruluşundan sonra memleket dışına çıktı. Muhacerette kaldığı müddetçe yazı yazmağa devam eden Avereçenko 1925 yılında Prag'da öldü.

,Avereçenko, Grotesk mizah muharriridir. Bütün yazılarında sosyal tenkit unsuru hâkimdir. En kuvvetli yazıları, harp sonrası (Birinci Dünya Harbi) Rusyasının sosyal ve ekonomik hayatından mevzularını alan hikâyeleridir.

Ayrıca, muhacerette bulunduğu sıralarda, Beyaz Rusların yaşayışını tasvir eden hikâyeleri de ayrı bir değer taşır.

Arkadiy Averçenko, aşağı yukarı 20 cilt tutan hikâyelerini - Nekahet Devresinde Olanlar İçin Hikâyeler (Peters-

burg, 1911); Elin İçinde Harikalar (Petersburg, 1919); Çocuklar (İstanbul, 1922); Kaynayan Kazan (İstanbul, 1922); Korkunç İçinde Gülünç (Berlin, 1923); Isırganlar Üstünde Dinlenme (Varşova, 1924); Bir Şiniğin Hikâyeleri (Prag, 1925) adlı hikâye kitaplarında toplamış bulunmaktadır.

Rusya'dan ayrıldıktan sonra, mütareke yıllarında, bir müddet İstanbulda kalan Averçenko, hikâyelerinden bazılarının konularını, 1919-1921 yılları arasında İstanbulda kalabalık bir yekûn tutan Beyaz Rusların hayatından almıştır. Nitekim hikâye kitaplarından bir kaçı, o sıralarda İstanbulda yayınlanmış bulunmaktadır.

HASAN ALİ EDİZ

Sahtekârsız Memleket

Üç arkadaş, ıssız, kayalık bir deniz kıyısında, koca bir kayanın gölgesi altında buluştular. Kendilerini gören, dinleyen biri bulunmadığına emin olduktan sonra, bunlardan en yaşlısı söze başladı:

— Arkadaşlar, dedi, bugünkü toplantınızı da, sahtekârlık ve suç adına açıyorum. Hapishanenin devamlı müşterisi ve kürek cezasının ezeli âşıkı olan bizler, hırsızlık, soygun, karmanyola ve buna benzer işler yapmak için bir kumpanya kurmak maksadiyle burada toplandık...

Başkan durakladı. Tekrar etrafına bakındı. Alaycı bir eda ile gülümsedikten sonra sözlerine devam etti.

— Fakat görüşmediğimiz gündenberi belki de sizin halinizde bir değişiklik, bir iyileşme olmuştur. Belki samimî bir pişmanlık duyarak namuslu bir yaşayışa karar vermiş bulunuyorsunuz?

Öteki iki arkadaş, başkanlarının yüzüne ters ters baktılar ve hemen hemen bir ağızdan:

— Ulan bırak şu numaraları, dediler, biz sözüne sadık adamlarız! Hırsız doğduk, hırsız öleceğiz!

Başkan sevinçli bir tavırla:

— Mesleğe gösterdiğiniz bu samimî ilgiden ötürü, sizlere ayrı ayrı teşekkür ederim, dedi.

İki arkadaş:

— Sizin gibi değerli ve kabiliyetli bir sabıkalının idaresinde ve başkanlığı altında olduktan sonra, gözümüzü kırpmadan ölüme bile gideriz!

Sözleriyle bağlılıklarını bir defa daha gösterdiler.

Başkan:

— Arkadaşlar, dedi, şimdi birbirimize kompliman yapmanın hiç de sırası değil... İşimize bakalım!. Şimdi siz bana ne gibi tekliflerde bulunabilirsiniz?

Başkanın bu sözleri üzerine, haydutların en genci ayağa kalktı, pek de lüzumu olmadığı halde, okkalı bir küfür savurduktan sonra:

— Bana bakın arkadaşlar, dedi. Ortaklıkta yeter derecede tereyağı bulunmadığını görüyorum. Bu fırsatı kaçırmak enayilik olur. Gelin de uydurma tereyağı yapalım!

— Uydurma tereyağını ne ile yapacaksın, onu anlat bakalım?

— Ne ile yapacağım, malûm: Margarin, sarı anilin boyası, asit bütirik, bir de içyağı...

Başkan güldü:

— Kızma dostum, dedi, sen pek toymuşsun!.. Sarı Anilin boyasının karaborsada satıldığından, Margarinin hemen hemen tereyağı fiatında olduğundan haberin yok galiba!

— Öyle ise beni affet!.. Benim buna diyecek bir sözüm yok...

Kumpanyanın üyelerinden ikincisi ayağa kalktı:

— Bana bakın arkadaşlar, dedi. Tanınmış bir ticaret müessesesinin kasasında her zaman için birkaç milyon ruble bulunduğunu haber aldım. İşte ben de size bu kasanın soyulmasını teklif ediyorum. Ha, unutmadan şunu da söyliyeyim ki, bahis konusu olan kasa, yanmaz kasalardandır.

— Peki, bu dediğin yanmaz kasayı nasıl açacağız?

— Her zaman açtığımız gibi: Oksijen tüpü, elektrik, asetilen, otomatik makkap.

— Peki, bütün bu dediğin şeyleri nereden tedarik edeceğiz?

— Eskiden bu gibi şeyleri daima İngiltere veya Ameri-

ka'dan getirtirdik. Böyle yüklüce bir kasayı açmak icabetti mi, kumpanya adamlarından biri, küçük bir Avrupa seyahati yapar, bütün bu teknik vasıtaları satın alır, beraberinde getirirdi. Malûm a, bu gibi şeyleri burada bulamadığımız gibi, dışardan da getirtemezdik. Mutlaka kendimizin gidip almamız lâzım gelirdi.

— Doğrusunu isterseniz çocuklar ben bu dediğiniz işte de büyük bir kâr görmüyorum: Pasaport çıkarıp Londraya gitmek, bu saydığımız şeyleri ,yedek parçalariyle tedarik etmek, sonra tekrar bunlarla dönmek... Bunları gümrükten, muayene ettirmeden geçirmek. Bunların hepsi için en az 80 İngiliz lirasına ihtiyaç var. Bizim bugünkü para rayicine göre ise bu, 8 milyon ruble demektir. Ya dediğin kasada 5 milyon ruble, veya 3 milyon ruble çıkarsa ne olacak? Hattâ 10 milyon ruble bile çıksa, ben kendi hesabıma % 20 ile iş yapmağa razı değilim!..

— Peki, sayın başkanımız. arkadaşın fikrini kabul etmedi, benim teklifimi kabul etmedi, acaba kendileri ne teklif ediyorlar?

— Bakın çocuklar, ben size sahte para yapmağı teklif edeceğim! 500 rublelik banknotları taklit edelim... Zaten bunların taklit edilmesi de pek kolay: Bir defa bunlar tek renklidir. Sonra üzerlerindeki resimler de pek basit şeyler.. Daha sonra!..

— Anladık. Ya bu iş için nelere ihtiyacımız var?

— Her şeyden önce bakır bir levhaya... Asitli bir maddeye... Biraz boyaya ve küçük bir pedal makinesine...

— Ayda bunlardan ne kadar basabiliriz?

— On bin kadar basabiliriz!

Orta yaşlı saktekâr kalem kâğıt çıkardı, derin bir takım hesaplara daldı:

— Bu kadar bir paranın bize kaça mal olacağını şimdi ben size söylerim, dedi.

— Kaça maloluyormuş?

— Evet... Enteresan bir iş ama, maalesef hiç de kârlı bir iş değil. Bir 500 rublelik banknot bize tam 750 rubleye malolacak!..

— Deme be yahu!.. Vay anasını be... Peki, hükûmet bu işin içinden nasıl çıkıyor?

— Gayet basit: Devletin elinde eski devirden kalma kâğıt ve boya stokları var... Bunlar sayesinde bu paraları ucuza malediyor.

Realitenin merhametsiz yumruğu altında ezilen bu üç arkadaş, uzun müddet, suratları asık bir halde, sessizce oturdular... Nihayet, yine, sessizliği bozan başkan oldu:

— Öyle bir zamanda yaşıyoruz ki, dedi, hangi işe el atsak aynasız çıkıyor...

Üç arkadaşın en genci söz istedi. Ürkek bir eda ile:

— Bana bakın arkadaşlar, dedi, şu elimizdeki para ile biraz manifatura eşyası alsak ta, bunu bir kenra atsak ve üç-dört hafta beklesek nasıl olur?

— Peki bu dediğinden ne çıkacak?

— Muazzam kârlar çıkacak!

— Ama müsaade et, ben bu işte hiç bir sahtekârlık görmüyorum.

— Doğru... Bu işte sahtekârlık falan yok ama, muazzam kârlar var.

— Fakat azizim, biz adile, sanile sahtekâr, kalpazan, kasa kırıcı, gece hırsızı kimseleriz. Bu dediğin işlerle uğraşmak bizim raconumuza uygun değil!

— Neden uygun olmasın?'

— Mesele şu ki: Şayet polis bizim bu işimizi haber alırsa bize ne yapar?

— Hiç bir şey yapmaz!

— Gördün mü işte?. Sen bizim, polisin ilgi göstermiyeceği bir iş yaptığımızı gördün mü hiç? Bana bu iş biraz tuhaf geliyor! Doğrusunu isterseniz ben böyle karanlık işlerle uğraşmağa alışmadım.

— Ne yapalım, manifatura saklamak kasa kırmaktan, sahte para basmaktan daha kârlı ise kabahat bizim mi?

Kumpanya başkanı iki eliyle başını kavrayarak:

— Aman yarabbi, ne günlere kaldık! Diye söylendi. Biz bu kadar mı alçalacaktık? Ama galiba da yapılacak bir başka iş yok..... İster istemez buna razı olacağız!

Üç arkadaş, sessizce ayağa kalktılar... Şehrin yolunu tuttular... Ve işe giriştiler...

★

İşte bu devirde kalpazanların, sahtekârların pek az, buna karşılık karaborsacıların pek çok olmasının sebebi bu olsa gerek!

Karaborsacılar

Deniz kıyısına bir yığın insan toplanmış, hepsi de avuçlarını gözlerine siper ederek, dikkatle uzaklara bakıyorlar... Bunlardan biri, büyük bir heyecanla:

— Balık, vallahi balık... Diye haykırdı...

Bir başkası ayni heyecanla:

— Hayır, balık değil, diye itiraz etti.

— Of aman yarabbi!.. Senin suratını nasıl ayan beyan görüyorsam, onun suratını da öyle görüyorum...

— Balığın da suratı olur muymuş?

— Sence balığın nesi olurmuş?

— Nesi olacak, başı olur.

Teşekkür ederim. Neyse, gözümle balığın başını gördüm. Bize doğru yüzüyordu. Pekâlâ yakalamak kabil!.. Kıyıya gelir gelmez hemen enseleriz...

— Ciddi mi söylüyorsunuz? Sonra siz bana şunu söyleyin kuzum: Bu balığın cinsini ayırdetmek mümkün mü? Yoksa henüz daha iyice görünmüyor mu?

— Bana öyle geliyor ki bu, olsa olsa kocaman bir kılıç...

— Ne diyorsunuz? Peki, ya şimdi kılıcın kilosu kaça?..

— Üç, üç buçuk rubleye satılıyor...

— Acaba bu balık ortalama olarak kaç kilo gelir?

— Yüz elli kilo gelir...

— Toptan olarak kilosunu iki rubleden satsak yuvarlak hesap 300 ruble eder...

— Ben alıyorum...

— Ne alıyorsunuz?..

— Yuvarlak hesap, toptan alıyorum. Kilosu iki rubleden alıyorum. Kuyruğu ile burnu hariç...

— Ben kuyruğu ile beraber 220 veriyorum.

Yandan bir ses:

— Ben kuyruksuz olarak 205 veriyorum.

Daha gerilerden bir ses:

— Yahu, siz ne vicdansız insanlarsınız!.. İki rubleden muamele gören bir balığın fiatını neden 220 ye çıkarıyorsunuz?

— Azizim, bunun vicdanla falan hiç bir alâkası yok. Ticaret ticarettir. Ben balığı alıp buz dolabına koyacağım, orada bir müddet tuttuktan sonra piyasaya satacağım!..

— Bu gibi hareketleriniz için sizi bu dünyadan atıvermeli!.. Neyse, 225 veriyorum.

— Kuyruklu mu, kuyruksuz mu?

— Kuyruğun burada ne ilgisi var? O kadar ısrar ediyorsanız, varsın kuyruğiyle beraber olsun...

— Ben 230 dan alıyorum...

— Ben de veriyorum...

— Ne?.. Neyi veriyorsunuz? Bu balık sizin balığınız mı? Onu yakaladınız mı? Onu satmıya kalkmadan önce, ilkin ona sahip olmanız lâzım.

— Aman sen de, onu yakalamak ta iş mi? Mühim olanı sağlam bir fiyat koymaktır.

— Ama, müsaade buyurun... Bu pek de balığa benzemiyor!..

— Müsaade ediniz bir de ben bakayım!.. Besbelli... Hangi sorsem bunun balık olduğunu iddia etti? Bu basbayağı kütük... Hani şu bildiğimiz kütüklerden...

— Alıyorum.

— Neyi alıyorsun be?..

— Şunu işte canım... İşte şu basbayağı kütüğü alıyorum. Nasıl satıyor musunuz?

— Satıyorum. Altı buçuktan satıyorum...

— Ben de beşten alıyorum...

— Ya siz delikanlı, ne veriyorsunuz?

— Ben yedi veriyorum. Ama, eve teslim...

— Kuzum yine fiyatı yükseltmiye başladınız!.

— Tabii yükseltirim... Yediden alırsam, şuracıkta dokuza satarım. Mükemmel, kuru bir kütük... Nasıl dokuza alan var mı?..

— Yahu suyun içindeki kütüğe sıkılmadan nasıl da «kuru bir kütük» diyorsun?..

— Canım efendim, sen onun içine bak... Onun içi kupkurudur. Üstündeki ıslaklığa gelince, onu bir havlu ile pekâlâ kurulamak kabil... Neyse, siz bunu alıyor musunuz?

— Alıyorum...

— Ben de veriyorum.

— Bana bak: Neye bunu ona sattın?

— Budala herifler, ben de şimdi bunun fiatını kırmağa başhyacağım... Sonra da kendim satın alacağım...

— Veriyor musunuz?

— Size öyle bir vereceğim ki, alamadan gideceksiniz!. Yahu bunun neresi kütük?.. Bu nasıl kütük? Kütüğün saçı olur muymuş? Kütükte ayak bulunduğunu nerde gördünüz? Hay vicdansız herifler, boğulmuş bir insanı satmıya kalktığınızın farkında değil misiniz?

— Yahu bu gerçekten de insanmışı

— Hem galiba da üstü başı düzgün birisi...

— Alıyorum...

— Neyi alıyorsun?.

— Elbisesini satın alıyorum.

— Ben de yüz elliye satıyorum.

— Kunduraları hariç, yüze alıyorum.

— Ben yüz beş veriyorum.

— Yahu, yine arttırmağa başladınız? Ne oluyorsunuz?,

— Ben elbisesiyle kundurasına yüz yirmi beş veriyorum.

— Kabul, yalnız, eve teslim isterim.

— Ulan siz deli misiniz? Elini kolunu sallıyan, yüzen bir adamın elbisesini siz nasıl satabilirsiniz?!

— Kostüm mü elini kolunu sallıyor?

— Elini kolunu sallıyan kostüm değil, kostümün içindeki... Bu sizinki de düpedüz edepsizlik... Canlı bir adamın kostümünü satmak, bu da ihtikâr mı sanki?..

— Herif kıyıya yaklaşıyor... Ama gittikçe takatten kesiliyor.

— Hay Allah lâyığını versin... Baksanıza, adamcağız boğulacak... Çabuk bana yardım ediniz de şunu sudan çıkaralım...

— Onu ne diye çıkarıyorsunuz? Bu balık mı, yoksa kütük mü?

— Hay aklınıza şaşayım!. Darılmayın ama, hepiniz de aptalmışsınız! O şimdi hiç de kendinde değil... Hangi hisse senetlerinden yükseldiğinden, hangisinin düştüğünden hiç de haberi yok. Ona bunları mükemmel surette yutturmak kabil...

— Çok doğru!..

Hemen kalabalığın içinden, biri suya atıldı. Elleriyle dalgaları yararak:

— Bana bak, diye haykırdı. Hisse senetleri alıyor musunuz? Size iskontolu vereceğim!

— Siz de, hisse senetleriniz de yerin dibine batsın!.. Elimde kalmış dünya kadar hisse senedi var... Ben de onları okutacak bir yer arıyorum.

Boğulmakta olan adamın bu sözleri üzerine, az önce suya atlıyan:

— Vay anasını, meğer o da bizdenmiş, diye söylenerek, adamı kurtarmadan, gerisin geriye karaya döndü.

İhtikârla Savaş Derneği

«İhtikârla Savaş Derneği» nin ilk toplantısında, derneğin kurucularından Golenduhin:

— Baylar, dedi, ihtikârla savaşmak için sadece kanun kâfi değildir. Bu hususta, yurttaşların da, umumî efkârın da bu işe yardım etmesi lâzımdır. Bir defa İngiltere'ye bakın, (toplantıdakilerin hepsi de İngiltere'ye baktılar) günün birinde orada yağ tüccarları, yağın kilosunu iki fenik kadar arttırmışlardı, netice ne oldu biliyor musunuz? Bütün İngiltere, bir insan gibi ayağa kalktı. Bütün memleket bir anda yağ kullanmaktan vazgeçti. Hülâsa, halkın heyecanı o mertebeyi buldu ki...

Ohlopyev:

— Affedersiniz, diye konuşanın sözünü düzeltti, İngiltere'de fenik yoktur, orada para ölçüsü pennidir.

Golenduhin sözüne devam ederek:

— Bunun ehemmiyeti yok, dedi. Ben bunu misal olarak söyledim. Sonra, bir defa da Almanya'ya bakınız (Hepsi de Almanya'ya baktılar) orada radyonun kilosu...

Ohlopyev tekrar konuşanın sözünü keserek:

— Affedersiniz, ama dedi, sözünüzü kesmek mecburiyetindeyim... Radyo kilo ile satılmaz ki...

— Canım kuruş diyecektim...

— Kuruş bir ağırlık ölçüsü değil ki.....

— Aldırma efendim... Mesele bu değil.. Şimdi biz, gözlerimizi memleketimize çevirecek olursak, ne görürüz?. Her tarafta alabildiğine bir ihtikâr, değil mi? Bu vaziyet karşı-

sında biz niçin susuyoruz?.. Bağırmak, çağırmak, mücadele etmek lâzım... Yiyeceğe, içeceğe boykot etmek lâzım...

«İhtikârla Savaş Derneği» nin en vurdum duymaz âzasından Turpaçev:

— Ne bağırıp çağıracaksınız? Kime bağırıp çağıracaksınız?. dedi. Siz kendiniz de pekâlâ bilirsiniz ki...

— Bununla ne demek istiyorsunuz?.

— Derneğimiz üyelerinden Godükinden bahsetmek istiyorum!

— Evet, arkadaşlar! Bu bizim, durmadan kanayan bir yaramızdır. Bunu kökünden tedavi etmek zorundayız. Arkadaşlar, öğrendiğime göre, derneğimizin bastıracağı beyannameler için lâzım olan kâğıtları satın almaya memur edilen Godükin, bu kâğıtların üç depoda 55 şer binden, dördünoü depoda ise 41 binden satıldığını haber almış... Hemen bu dördüncü depodaki kâğıtlardan bir tona yakın kâğıt satın alarak öteki depolardan birine 47 binden satmış...

Ohlopyev içini çekerek:

— İhtikârla savaşmak için ne kadar da iyi bir usul!..

Toplantıya gelenlerden biri, biraz da imrendiğini gösteren bir sesle:

— Vay köpekoğlusu vay! Diye söylendi. Amma da ustruplu yapmış ha!..

— Ortaya çıkmış olduğuna göre hiç te usturuplu değil, demek...

Golenduhin sözüne devam ederek:

— Dikkat arkadaşlar, diye söylendi. Ben Godükinin kara listeye sokularak derneğimize dost gazetelerden birinde neşredilmesini teklif ediyorum..

Golenduhin sözünü bitirerek yerine oturdu. Ohlopyev ayağa kalkarak:

— Arkadaşlar, diye söze başladı, hiç şüphe yok ki biz,

her kim olursa olsun muhtekirleri cezalandırmağa mecburuz. Fakat bu arada da, kendilerini bu çirkefe yuvarlanmaktan koruyabilen namuslu tacirlere de, lâyık oldukları mevkii vermeliyiz!. Meselâ ben, Avrupadan getirttiği süt hulâsalarının kutusunu 1100 rubleden satan toptancı tüccarlardan Çunin'e bir tebrik telgrafı gönderilmesini teklif ediyorum. Çünkü bütün öteki toptancılar, süt hulâsalarının kutusunu 1500 rubleye satmaktadırlar.

«İhtikârla Savaş Derneği» nin faal azasından Bobkin, düşünceli bir eda ile sordu:

— Çunin dediğiniz bu tüccar nerede oturuyor?.

— Ne yapacaksınız?

— Hiç... Şöyle bir uğrayıp kendisine teşekkür etmek isterdim... Böyle fedakâr memleket çocuklarını teşvik etmek lâzım...

— Çunin, Sobornoya caddesinde, 53 numarada oturuyor.. Fakat mesele bu değil!.

Turpaçev yerinden kalktı:

— Toplantımızın bir saat müddetle tatil edilmesini, veyahut bir başka güne bırakılmasını teklif ediyorum.

— Niçin?. Neden?.

— Fakat sıcak ta.. Sonra yarına bırakmak herhalde fena olmasa gerek...

Derneğin faal azalarından Gribov, Abramoviç, Nazamkiy de ayni düşünceyi müdafaa ettiler.

Toplantıya iştirak edenlerin büyük bir kısmı, toplantının yarına bırakılmasını istedikleri için toplantı kapandı.

★

Sobornoya caddesinin 53 numaralı evi önünde Abramoviç, Babkin, Gribov burun buruna geldiler.

— Yahu burada işin ne?

— Ya senin işin ne?

— Hiçç... Şöyle, şu tüccara uğrayıp teşekkür etmek istedim.. Şu ihtikâr yarışında herkese fazilet dersi veren şu adamın elini öpmek istedim..

— Şu numaraları bırakın!. Hepimiz geç kaldık, geç!..

— Nasıl, geç mi kaldık?.

— Şu Golenduhin hergelesi yok mu? Bir de başkan olacak, derneğin kurucusu olacak, rezil!.

— Deme Allah aşkına?. Hepsini satın almış mı?

— Son kutusuna kadar, öyle mi? Hem de 1100 rubleden, ha?. Halbuki ben yemek yemeğe bile vakit bulamadım. Arabaya atlayıp buraya koştum.

— Feci bir şey.. Bütün yurttaşların ihtikârla mücadele etmeleri lâzımgelen şu anda... Şimdi o hergele nerede?

— Şimdi köşeyi saptı. Koşarsanız yetişebilirsiniz!.

İçeriden Turpaçev çıktı:

— Arkadaşlar, dedi, ben bu herifin bu hareketini cezasız bırakmamağı teklif ediyorum!

— Bana bakın Turpaçev, acaba bu adam kutuları 1300 den vermez mi dersiniz?.

— Ne gezer efendim!. Ben 1400 teklif ettim, güldü. Baylar, gözlerimizi İngiltereye çevirecek olursak...

Hepsi put gibi duruyorlardı.

İliklerine Kadar Çürümüşler!..

Büyük bir lokanta... Lokantanın salonu, hemen hemen bomboş; masalardan birinde bir karı-koca; bunlardan biraz ötede, bir başka masada da, genç, şık, zarif bir delikanlı oturmaktadır.

Bir duvarın dibinde, tıpkı sonbahar sineği gibi, bir garson, mahzun mahzun uyukluyor!

İşte, biraz sonra bir aile faciasının cereyan edeceği yerin bütün dekoru bundan ibaret!..

Hâdise, kocanın, yıldırım saçan bakışlarla kâh karısını, kâh öteki masada oturan delikanlıyı süzmesile başladı..

Bakışlar gittikçe daha kıskanç, daha öfkeli bir hal alıyor.

Nihayet koca dayanamıyor, yerinden fırlıyor, sinirli sinirli eldivenlerini giyiyor, ellerini göğsünde kavuşturarak şık delikanlının önüne dikiliyor:

Bana bakın azizim!.

Delikanlı, büyük bir soğukkanlılıkla tek kaşını kaldırarak :

— Buyurunuz azizim! diyor.

— Karıma baktığınızı farkettim!..

— Gözlerimi çıkarıp cebime sokamıyacağımı siz de kabul edersiniz!. Onları bir nokta üzerinde de sabit tutamam... Elbette sağıma soluma gezdireceğim!..

— Evet, ama siz karıma mânalı mânalı bakıyordunuz!..

— Ne biliyorsunuz, belki benim bütün bakışlarım mânalıdır!

— Fakat siz karıma sevgi dolu bakışlarla baktınız!

— Karınızın karşısındakilere böyle ciddî duygular aşılayabilmesinden bir gurur duymanız lâzım!..

— Ya, demek bir de alay ediyorsunuz, öyle mi? Alın işte!

Koca, tek eldivenini çıkarıyor, ve çılgın bir öfke içinde delikanlının suratına fırlatıyor!.

— Bu ne demek? Anlıyamadım!

— Bunda anlaşılmıyacak hiç bir şey yok! Eldivenimi suratınıza attım, demek ki, sizi düelloya davet ediyorum!

— Eldiveniniz için binlerce teşekkür! Onu yerden kaldırıyor ve kabul ediyorum.

— Bu defa da ben anlıyamadım! Neyi kabul ediyorsunuz? Eldiveni mi?.. Onu bana iade etmeniz lâzım!..

— Hiç de öyle değil!.. Görgü kitabının 175 inci sayfasında diyor ki...

— Senin «görgü» kitabın bana vızgelir! Benim eldivenlerimin bugünkü değeri 28 bindir.

— Bu eldivenler mi 28 bin? Bırak canım sen de!..

— Benim yalan söylediğimi mi sanıyorsunuz?

— Hayır, ben böyle bir şey söylemedim! Fakat dostum, sizi iyice soymuşlar!.. Ben size bunların düzünesini 200 bine bulabilirim!..

— Allah aşkına?. Bunlardan 12 düzünelik bir takım bulabilir misiniz?

— Emredersiniz!. Hangi numaradan olsun?..

— Şimdi ben size yazarım! Bir dakikacık müsaade...

Her ikisi de kalem ve defterlerini çıkardılar, karşılıklı kaydetmeğe başladılar...

Büyük bir heyecanla bu sahneyi seyretmekte olan kadın, birdenbire hıçkırmağa başladı.

Kocası karısına bakarak:

— Ne oluyoruz?. dedi. Bir dakika bekle şimdi işimizi bitiririz!

— Şimdi mi bitireceksin? Ah seni karısının namusunu bir düzüne eldivene değiştiren alçak! Uzun zamandır zaten senden şüpheleniyordum. Aşağılık bir adam olduğunu biliyordum, ama, bu kadar alçalacağını tahmin etmiyordum. Şimdi artık herşeyi anladım!. Ben seninle bir dakika bile aynı çatı altında kalamam. Hemen senden ayrılıyorum.

— Katya, yavrum, kendine gel!..

— Çekil karşımdan, alçak!. Bana bir milyon ver de ebedi olarak senden uzaklaşayım!

— Ne milyonu? Niçin?

— Ben ölecek değilim a, benim de yaşamağa hakkım var!..

— Affedersin ama, sen bana topu topu 12 bin ruble drahoma getirmiştin!

— Evet, fakat sekiz yıl önce! O zaman bizim 10 rublelik altınımız 10 kâğıt ruble ediyordu... (Şık delikanlıya dönerek) Bana baksanız a.. bu 12 bin ruble bu günkü para ile ne tutardı? Çabuk şunun hesabını yapıver!.

Delikanlı büyük bir hevesle kalem ve kâğıda sarıldı:

— Emredersiniz!. Bir dakikada yaparım!

Karı-koca, ayrı birer masaya otururlar, heyecanla hesabın sonunu beklemeğe başlarlar. Kadın sinirlilik alâmetleri göstererek:

— Amma da uzattınız ha?...

— Nasıl, çabuk bitiyor mu?

— İşte: Bugünkü para rayicine göre sizin 12 bin rubleniz 183 milyon 752 bin ruble ederdi.

Kadın büyük bir heyecanla:

— Gördün mü, haydut? dedi. Ver bakayım benim 183 milyonumu...

— Ama müsaade et!.. Biz bu paraları beraber yememiş miydik? Sana yedi yüz bin vereyim, olmaz mı?

— Hayır, milyon isterim!

Koca, cebinden paraları çıkararak:

— Eh, şansızlığa bak, her tarafta ziyan ediyoruz!

Kadın, kapıya doğru giderken tekrar geri döner:

— Evet!. Az kalsın unutuyordum: Bana daha altı yüz bin vereceksin!

— Niçin verecekmişim?

— Ne demek niçin? Ben yarın sabah senden ayrılıyorum.

— Ne olacakmış?..

— Olacağı şu: Gitmemle beraber bir oda boşalacak... Ben seni bilirim, sen onu hemen kiraya verirsin!. Hem muhakkak ki 100 bin rubleye verirsin?.. Ben de senden bu kiranın altı aylığını peşin olarak istiyorum!

Kocası, iki eliyle başını kavrıyarak:

— Halbuki ben seni ne kadar da seviyordum...

Garson, elinde kâğıtla koşup gelir. Koca, garsonun getirdiği hesap puslasma bakarak:

— Ne?.. Diye haykırır? Bu berbat şarabın şişesine 15 bin ruble mi alıyorsunuz?,

— Fakat efendimiz, biz bunu toptan 12 bine alıyoruz..

— Bu pis şarabın şişesine mi 12 bin veriyorsunuz? Ben size 9 bine istediğiniz kadar bulayım!..

— Lütfedersiniz!. İki sandık olur mu? Lokantaya teslim?..

Koca ile garson karşılıklı bir masaya oturdular ve mukaveleyi imzalamıya koyuldular... Bu arada, tek başına kalan şık delikanlı yavaş yavaş kadının yanına sokulur ve kulağına bir şeyler fısıldar!

Kadın gülümseyerek:

— Evinizde buluşacağız ve orada yaşıyacağız değil mi?

— Evet, odamda buluşacağız ,ve bende kalacağız.

İkisi de gülümser. Delikanlı kadının koluna girer, çıkarlar...

Mukaveleyi imzalayan koca başını kaldırır:

— Hey, bana bakın!. Karım nerede, karım?..

— Deminki delikanlı ile çıkıp gitti.

Koca iki eliyle başını kavrıyarak:

— Aman yarabbi!. diye inler. Ne felâket!..

Yavaşça hıçkırır.

Bu manzaradan heyecanlanan garson, eğilir ve kocanın başını okşar!

— Herhalde çok ıstırap çekiyorsunuzdur, değil mi?

— Ona ne şüphe!. Bu kadar mükemmel eldivenin düzünesini 200 bine alacaktım, halbuki herifin adresini almağı unuttum!. Şimdi ben ne yapacağım?

Rahmetli Amcam

Bugün amcamın ölümünün yıldönümüdür. Okuyucularımın, acımı paylaşacak kadar beni sevdiklerini tahmin ettiğim için, benimle beraber onların da amcamın hâtırası önünde eğileceklerini umarım. Kaldı ki, amcam harikulâde bir adamdı. Nitekim ölümü de, harikulâde cinsinden bir ölüm oldu: Geçen yıl, meşhur eşkiyalardan Mahno, amcamı yakalamış, altın gözlük ve kolalı yaka taşıdığı için adamcağızı bir telgraf direğine asıvermişti.

Şimdi, bu münasebetle, başımı hürmetle önüme eğerek, bu harikulâde adamın hayatından bir iki parlak sayfayı size de anlatmak isterim.

Amcam sağlığında veznedardı. Zavallının ömrü vezne ile telgraf direği arasında geçti!

★

Gençliğimde ateş gibi, civa gibi bir delikanlı idim. Bir gün bir bomba gibi amcamın yanına girmiş:

— Amca, demiştim, sen bir hırsız, bir dolandırıcısın!..

Amcam, benim bu acayip lâflarımı duyar duymaz, gözlüklerini alnına kaldırmış, büyük bir soğukkanlılıkla:

— Bana bak, demişti, şimdi seni kulaklarından yakalayıp, şu duvara çivilemek benim için pekâlâ mümkündür. Sonra, şu kalın muhasebe defterini başında parçalamam da kabildir. Fakat, ben böyle yapmıyacağım... Sonuna kadar ithamlarını, ithamlarının sebeplerini dinleyeceğim, ondan sonra da icabına bakacağım, anlıyor musun? Haydi bakalım şimdi, hangi sebeplere dayanarak bana «hırsız» ve «dolandırıcı» diyorsun?

— Amca, dün yirmi beş bin rubleye bir apartıman satın aldığını işittim. Doğru mu?

— Evet, doğrudur. Dediğin gibi dün yirmi beş bin rubleye bir apartıman satın aldım. Peki ne olacakmış? Yoksa bunu satın almadan önce senin fikrini ve müsaadeni mi almalıydım? Hata ettiysem, affınızı rica ederim...

— Estağfurullah amca! Ben böyle bir şey demedim. Benim maksadım, bambaşka. Hatırlar mısınız amca, siz daha geçenlerde, on yıl önce veznedarlığa başlarken beş paranız olmadığını söylememiş miydiniz?

— Söylemiş olabilirim, ama bundan ne çıkar?

— Çok şey çıkar amca, meselâ: Siz ayda 125 ruble almıyor musunuz?

— Evet, alıyorum.

— Bunun senelik tutarı 1500 ruble etmiyor mu?

— Evet, ediyor.

— Bunun on yıllığını alırsan on beş bin ruble etmez mi?

— Evet doğru.

— Yine sizin anlattığınıza göre sizin aylık masrafınız 65 ruble tutuyormuş... Bunun seneliği 780, on seneliği ise 7800 ruble eder. Bu parayı on yıllık kazancınız olan 15000 rubleden çıkarırsak, elinizde 7200 ruble kadar bir para kalmış olur. Bu hesaba göre sizin 25 bin rublelik bir apartıman alabilmeniz için ,daha 17800 rubleye ihtiyacınız vardı. Bu 17800 rubleyi nereden buldunuz? İşte benim asıl merak ettiğim nokta burasıdır!

Amcamın gözlerinde neşeli kıvılcımlar tutuştu. Elindeki cetvel tahtasiyle sırtıma öyle bir vuruş vurdu ki, bütün kemiklerimin çıtırdadığını duyar gibi oldum:

— İtoğlu it, dedi. Sana verdiğim emekler haram olsun!..

Kara cümlen bu kadar zayıf imiş de, ben nasıl farkına varmamışım? Aç o boş kafanın uzun kulaklarını da beni dinle: Pazardan bir kilo yağ aşırdığını, yahut satın aldığını tutalım...

— Temsilde hata olmaz derler ama, amcacığım, gel de biz bu yağı satın almış olalım!..

— Pekâlâ, satın al, sen zaten daima müsrif bir adamdın! Neyse, bu bir kilo yağı satın aldıktan sonra, pazardaki insanlardan yüz kişiyi bir sıra halinde diz!..

— Pekâlâ, yüz kişiyi dizdik. Sonra ne olacak?

— Satın aldığın yağı, sıranın en başında durmakta olan adamın eline ver! Ondan sonra, bu yağı sıra ile, sıranın başından başlıyarak ikinciye, üçüncüye verdir... Bu böylece yüzüncüye kadar gitsin!..

— E, sonra?

— Son adamın elinde ne göreceksin?

— Ne göreceğim, tabi bir kilo yağ!

— Aptal!. Demek ki tamamı tamamına bir kilo yağ göreceksin, öyle mi? Peki öyle ise, bu yüz adamın ellerini muayene ettiğin zaman, bunların ellerini ne halde göreceksin?

— Tabii yağlanmış olarak göreceğim!

— İşte ben de apartımanımı böyle satın aldım. Ben namuslu bir adamım. Fakat para da elden ele geçerken yağ gibidir...

★

Nasıl, şu amcam gerçekten akıllı bir adam değil miymiş? Daha Aynştayn nazariyesinden çok önce bütün fizik ve matematik kaidelerini altüst etti.

Tevekkeli Mahno onu asmamış!..

Oda Aranıyor

Bütün asık suratlı sahil boyunca o kış hep aynı hüzünlü yalvarış duyuluyordu:

— Bir oda veriniz!

Fakat oda yoktu.

Geceler de bitip tükenmiyordu.....

Gazetenin son sayfasının sağ tarafında boşuna «kiralık» başlığı arıyanların solgun hayalleri toplanıyor ve hayat gürültüsü içinde onların şu fısıltısı hiç kesilmiyordu:

— Ne olur, bize bir oda veriniz!

Bununla beraber, bütün ilânlar renksiz ve hareketsiz değildi. Son zamanlarda hayat güçlükleri ev arıyanlara kendi iniltilerini gayet cazip ve süslü bir çerçeve içinde göstermeği öğretmişti:

— «Nerede olursa olsun bir kiralık oda gösterene üç bin lira verilecek!»

— "Bir oda veriniz! Bütün evi kendi odunumla ısıtmağa razıyım!"

—«Bir odanın hatırı için ev sahiplerine zahire masrafı bana ait olmak üzere bedava ahçılık... Bedava musiki öğretmenliği edeceğim!"

Daha karışık ilânlar da vardı:

"Bir oda arıyorum. Eğer kapısı ayrı olursa; ev sahibi hanıma; yeni dekolte bir çift rugan ayakkabı ile bir Japon paravanası vereceğim. Şayet kapısı ayrı olmakla beraber mevkii merkez sayılan bir yerde olursa bir tane sapı sedeften tiyatro dürbünü ile kooperatiften erzak alma hakkını verece-

ğim.» Hemen aynı yerde sincap derisinden bir kürk manto çok ucuz fiyatla satılıyor.

Psikolojiyi de hesaba katanlar var:

"Bana bir oda gösterene bin ruble parayı frank olarak ödiyeceğim."

İnsanın ne kadar olsa dövize güveni başka!

İşte şu ilânda da saflık ve gayesizlik göze çarpıyor:

«Yalnız bir bayan için oda arıyorum. Teklif (?) sahiplerinin M. C. ismine müracaatları». Acaba tropik bir fırtınada sivrisineğin vızıltısı duyulur mu? Londradaki Dorolin tiyatrosunun bir temsil ilânını Afrika'da Kalahari çölünün ortasındaki bir hurma ağacına yapıştırsanız aynı tesiri yapar.

Zavallı, saf «yalnız» bayan!

Bence bu iki satır daha anlayışlıdır:

"Eğer siz namuslu insansanız kimsesiz adama bir oda veriniz!"

Burada bir çığlık duyuluyor. Kopan gürültüye belki kulak veren olur!

★

Ciddî, sözünde durur arkadaşlarımdan biri günlerce, haftalarca bir tek oda için döndü, dolaştı, kıvrandı durdu. Bir türlü oda bulamadı. Eziyetin envaını çekti, oda hakkında gazete ilânlarını okuya okuya oda arama inceliklerinde usta oldu. İyice düşünüp taşındıktan sonra birdenbire gazeteye bir ilân verdi:

"Odanın hatırı için ev sahibinin kiziyle evlenmeğe razıyım; kızın yaşı, odanın fiyatı ne olursa olsun umurumda değil! Oda ve evlenme teklifimi kabul edenler filânca adrese başvursunlar."

Arkadaşım çok akıllı davranmıştı. Hemen aynı günde ona yaşlıca bir bay geldi:

— Ben kızım hakkında görüşmeğe geldim.

Arkadaşım yavaşça:

— Tabii oda hakkında da?

— Şüphesiz o kendiliğinden olacaktır. Biri ötekini tamamlıyacaktır.

— A... çok memnun oldum. Nasıl iyi mi?

— Fena değil. Kısa boylu, ama dişleri...

— Bırak Allahaşkına şu dişleri, ben oda hakkında soruyorum, oda güzel mi?

— Fena değil. Ama kızım o kadar müsteit ki tasavvur edin dördüncü sınıfı bitirdi...

— Nasıl açık renkli mi?

— Eh, eh... nasıl söyliyeyim, kestaneyo daha yakın.

— Duvar kâğıtları mı kestane?

— Hayır biricik kızımın saçları.

— Aman siz de canım, ben size ciddî şeyden bahsediyorum. Siz bana boş şeylerden bahsediyorsunuz.

— Ah, siz odayı mı soruyorsunuz? Eh fena değil aydınlık, o bana evlenmek için her zaman güçlükler çıkardı. Ve nihayet evde kaldı. O kadar oturdu ki şimdi karanlık olarak da kabul edecektir.

— Nasıl karanlık? Nedir karanlık olan! Siz odanın aydınlık olduğunu söylemiştiniz.

— Ben evlenmekten bahsediyorum. Fazla oturulmaz.

— Ne diyorsunuz? Saat bire kadar olur ya, meselâ elektrik yandığı müddetçe?

— Elektriğin burada ne münasebeti var?

— Misafir gelirse eğer.

— Benim kızım öyle değil.

Arkadaşım dudaklarını ısırarak:

— Sıcak mı? diye sordu.

— Harareti tabiîdir canım, 36,5...

— Of! Sen bilirsin Yarabbi! Ben nasıl olsa sizin kızınız-

la evleneceğim, ne diye siz bana onu methedip duruyorsunuz. Siz bana oda hakkında izahat verseniz daha isabet etmiş olursunuz.

— Affedersiniz, ben bunun bir aşk evlenmesi imiş gibi olmasını istiyorum. Ne de olsa babayım.

— Ben de kiracı. Bu daha mühim. Kaynamış su ile semaver de verecek misin?

— Tam takımiyle, dantelli gömlek, altı tane pijama pantalon...

— Bırakınız şunları rica ederim babacığım. Başka türlü olmıyacak. En iyisi gidip görelim.

— Ama o, daha giyinmemiştir.

— Odayı, babacığım, odayı!

★

Oda çok hoştu, fakat gelin hakkında da aynı şey söylenemezdi. Böyle olduğu halde arkadaşım yedinci kat gökyüzüne çıkmış kadar seviniyordu:

— E, kolay mı, tam üç ay üç sabun sandığı üstünde, bir hafta da, bir kunduracı dükkânının tezgâhı altında yattım. En sonunda kuytu bir köşe buldum.

Gençler kiliseden dönüp de ziyafet sofrasına oturdukları zaman, yarım düzüne akrabaları arasında, genç karısı yavaşça kocasının ense ile kulak arasını gayet nazikâne öptü ve dedi ki:

— Greşinka, biz balayını geçirdikten sonra, bu oda bize bir hafta yeter, sonra seninle bir yeni apartıman araştırmağa çıkarız.

— Ne?

— E! Biz seninle ikimiz; hizmetçi ile beraber bir odada yaşıyamayız ya...

★

Savcı hıçkırıkla ağladı ve kaatili suçlandıramıyacağını, aksine onu müdafaa edeceğini söyledi.

Jüri heyeti kaatile verilmek üzere bin ruble topladı, mahkeme de şu kararı verdi:

— Katil vak'ası, nefis müdafaası için ve sinir buhranı sırasında yapıldığından kaatilin beraatine karar verilmiştir.

Beraat eden Grişa savcıya sordu:

Peki, hapishane vaziyetim ne olacak?

— Siz serbestsiniz. Artık bir daha hapishaneye dönmiyeceksiniz.

— Ah ne yazık, ama belki tımarhaneye gönderirler.

— Olamaz, siz deli değilsiniz ki!

— Peki öyle ise siyasî polis bürosuna?

— Hayır, siz tamamen serbestsiniz!!!

Ah! Gene mi sabun sandıkları üzerinde yatacağım. Ah bizim Rusya'nın mahkemeleri...

Yeni Milyoner

Söylemesi gülünç: İki gün içinde ben bu adama tam üç sefer rasladım. Halbuki bu adam benim için tamamiyle lüzumsuz ve yabancı idi. Öte yandan sevdiğin, karşılaşmağı şiddetle arzuladığın insanlar vardır ki, onları yıllarca göremezsin!..

Bana lüzumu olmıyan bu adamla ilk karşılaşmam büyük bir kuyumcu dükkânında oldu. Ben dostlarımdan birine bir kravat iğnesi hediye etmek istemiş, bu münasebetle kuyumcu dükkânına girmiştim. «Bu adam» ise (adını bugüne kadar bilmiyorum) hedefsiz bir surette tezgâh başında durmuş, kalın kürkünü kâh açıp kâh kapıyor, can sıkıntısından, durmadan içini çekiyordu. Saygılı tezgâhtar ona:

— Arzu buyurduğunuz şeyi izah edemez misiniz? diyordu.

— Canım işte, ne bileyim... Kıymetli mücevherat istiyorum. Ama kıymetli olsun...

— Meselâ ne gibi mücevherat istiyorsunuz?

— Şu beyazlar, pırlanta mı?..

— Evet.

— Şu halde pırlanta istiyorum. Sonra bunların mavilerinden de alırdım. Kırmızılarından.. ya sarıları yok mu?

— Topaz var.

— Bu dediğin nesne pahalı mı?

— Hayır, bunlar daha ucuzdur.

— O halde istemez. Pırlantalar en pahalı galiba? Bunlar parça ile satılır.

— Hayır, tartı ile...

— Şu halde siz lûtfen bana iki yüz elli gram kadar verir misiniz?

— Efendim bu tarzda değil... Bunların kendine mahsus ölçüleri vardır. Bunlar kıratla satılır.

— Ne ile satılırmış?

— Kıratla satılır efendim.

— Benim buna aklım ermedi. Tane ile daha iyi...

— Size işlenmiş bir halde mi çıkarayım?

— Hangisi daha güzel?..

— İşlenmiş bir halde olursa, bir süs olarak taşınabilir... İşlenmemiş bir halde olursa, çekmecede durmaktan başka bir işe yaramaz.

— Şu halde işlenmiş olarak veriniz!

— İsterseniz size güzel bir kolye çıkarayım...

— Çıkarın... Pahalı mı?

— Yüz yirmi bin!..

— Eh, fena değilmiş. Bu dediğin şey bu mu? Niçin bunun üzerinde yalnız beyaz taşlar var? Aralarında yeşil bir şey olsaydı hiç de fena olmazdı.

— İşte size bir başkası... Zümrüdüsü.

— Evet, sempatik bir şey... Fakat ben bunu nasıl takacağım?.

— Af buyurun efendim, bu erkekler için değil, kadınlar için... Şayet karınıza hediye ederseniz...

Yabancı adam bir gözünü kurnaz kurnaz kırparak:

— Amma da tuhafsın be!.. dedi. Ya ben evli değilsem?

Tezgâhtar, büyük bir gayret sarfile yüzündeki ekşi ifadeyi kaybetmeğe çalışarak:

— Hımm, dedi. Şu halde kendiniz için bir şey istiyorsunuz demek?..

— Tabii canım... Ya siz ne sandınızdı?..

— Şu halde, bir yüzük alın!

— Bir yüzük kaç para eder?

— Yüzüğüne göre. Şunlara bir bakın bakalım hangisi hoşunuza gidecek!

— Şu kaça, şu? Mavilisi...

— İki bin beş yüz...

— Geç efendim. Bu da mal mı ki? Mal dediğin, yüz elli veyahut iki yüz binlik olmalı...

—Şu halde pırlantalı alınız! Bakın şuna! Nadir bir şey. On yedi bin beş yüz...

— Daha pahalısı yok mu?

— Hayır. Lâkin siz üç tane birden alabilirsiniz!..

— Doğru yahu... Ben bunu akıl etmemiştim, sarın şu halde... Demek kanaatinizce bunlar şık ve güzel şeyler?

— Aman efendim?

—Beni affedin ama, ben bu şeylerin yabancısıyım. Bunlara pek aklım ermez. Bak kâğıtlara gelince, iş değişir...

— Siz borsacı falan mısınız?

— Ne borsacısı canım... Ben gazete kâğıdından bahsediyorum. Gazete kâğıdı. Yazı kâğıdı. Kese kâğıdı. Kâğıt olsun da ne olursa olsun! Yüzüklerin parasını alın! Siz bunları çocukla gönderiverin!.. Bu saçmasapan şeyleri kim taşıyacak... Yahut ver de bunları parmağıma geçireyim. Amma da sağlam taşlar ha!. Düşmez bunlar, değil mi?..

— Aman efendim...

— Taşlar düştü mü, yüzüklerin hiç bir değeri kalmaz. Yüzük yerine bir delik... Camsız çerçeve gibi... Allahaısmarladık...

★

Ayni günün akşamı ben onu bir mobilyacı dükkânında gördüm. Öfkeli öfkeli söyleniyordu:

— Bana bakın rica ederim: Siz bana hangi kâğıdın iyi olduğunu sorsanız ben size açıkça; Nah şu kâğıt hepsinden iyi-

dir, derdim. Halbuki siz bana bunlardan hangisinin daha iyi olduğunu açıkça söylemek istemiyorsunuz! Siz demiyorsunuz ki, şu misafir takımı pembe ağaçtan yapılmıştır, şu da falan ağaçtan... Peki, bunlardan hangisi daha iyi?..

— Hangisi hoşunuza giderse efendim!..

— Peki, bunlardan hangisi daha pahalı?.

— Pembe ağaçtan olanı. Otuz yedi bin iki yüz...

— Peki, bunu sarınız işte... Sonra daha hangi odalar için sizde mobilye vardır?

— Çalışma odası için... Yatak odası için... Yemek odası için...

— Daha daha...

— Sonra buduarlar var.

— Hepsi altı etti.. Halbuki bende on oda var... Öteki odaları neyle döşiyeyim?

— Evinizde sizden başka daha kimler bulunacak?

— Ben kendi başıma oturacağım...

— Hımm... Bir de kütüphane olabilir.

— Etti yedi. Daha?

— Odalardan birini eski Rus usulü döşiyebilirsiniz!.. Sonra bir ikinci yazıhane yapabilirsiniz!

Bunların her ikisi de mânasız gözlerle birbirlerine bakıyor ve sıkıntıdan çatlamamak için kendilerini zor zaptediyorlardı. İkisi de derin düşünceler içindeydi.

— Dokuz etti. Onuncu odaya ne koyalım?

— Onuncuya mı? Onu da birine kiraya verin! On odayı ne yapacaksınız? Dokuz oda pekâlâ yetişir... Kiraya verin, canınız sıkılmaz...

— Bu da bir fikir...

★

Ertesi gün, gerek onun, gerek benim hayretlerimiz arasında (artık yavaş yavaş yüzüme alışmağa başlamıştı), Resim sergisinde karşılaştık...

Tam arkamda durmuştu. Önünde durmakta olduğum tabloya omuzumun üzerinden bakarak sordu:

— Nasıl, bu tablo güzel mi?..

— Tablo mu? Fena değil. Biraz sıkıcı...

— Evet! Gerçekten hava biraz sıkıcı. Halbuki ben de az kalsın satın alıyordum. Baktım ki, siz uzun uzun seyrediyorsunuz, eh, fena değil, diye düşündüm. Ben üç tanesini satın aldım bile...

— Hangilerini?.

— Nah şu etraflarında kalabalık bir insan grupu olanlarını. Ben şöyle düşündüm: Etraflarına kalabalık bir insan grupu toplıyanlar herhalde iyi tablolar olsa gerek...

Ben ciddî bir eda takınarak:

— Bir tabloyu satın almanız için onun etrafında en aşağı kaç kişi durmalıdır?

Ayni ciddiyetle cevap verdi:

— En aşağı on kişi durmalıdır. Üç, beş, altı kişi pek de yetmez!

— Bakıyorum, oldukça akıllı bir adama benziyorsunuz!

— Evet, öyle, ama, birçok şeyleri daha bilmiyorum. Yaradılışta çok akıllıyım... Geçenlerde kendime ne kurnazca bir otomobil aldım, bir bilseniz!. Ben otomobilden hiç anlamam. Otomobil mağazasına geldim. Şöyle etrafı bir kolaçan etmeğe başladım. Baktım ki, biri gelmiş bir otomobil alıyor. Bu

zat otomobili uzun uzun muayene etti. Beğendi. Pazarlığını yaptı. Parasını verip gitmek üzere iken yanına yaklaştım: «Ne olursun, şu otomobili bana bırak, dedim. Sana helâlinden beş yüz veriyorum.» Tabiî şaştı, ama parayı alıp otomobili verdi. İyi bir adam.

— Herhalde epey paranız var?

— Sormayın, kum gibi! Bıktım vallahi. Gidiyor musunuz? Gelin de sizi evinize araba ile götüreyim. Yürümek mi istiyorsunuz? Peki, şu halde yaya gidelim.

★

Mükemmel kürküne bürünerek koluma girdi. Yanyana yürümeğe başladık:

— Nasıl, bir insanın atı olması iyi bir şey mi?

— Tabiî iyi bir şey.

— Ben de bir tane almak isterdim. Ama ben attan hiç anlamam. Siz arabasile bir at alsanız a. Sonra da münasip bir fiyatla, bir fazlalıkla bana satın. Hem siz kazanırsınız, hem ben de emin olmuş olurum.

— Mazur görün ben böyle işlerle meşgul değilim.

— Yazık... Kime böyle dikkatle baktınız?

— Bir kadına... Nefis bir kadındı doğrusu.

— Gerçekten güzel bir kadın mı?

— Evet... Hem fevkalâde güzel.

— Bana bakın, şu kadını tutsam nasıl olur?

— Neden bilhassa bu kadını?

— Biliyor musunuz, ben bu işlerden pek anlamam. Halbuki siz bu kadının güzel olduğunu söylüyorsunuz! Parasiyle değil mi, şu kadını aylıkla tutayım ben?

— Fakat müsaade edin!. Ya bu kadın namuslu ise?..

— Eh ne yapalım. Ne dersiniz, ona ne kadar teklif edeyim?

— Vallahi bilmem ki, ne desem?

— Ayda üç bin teklif edeyim...

Kadının arkasından koştu. Ona yetişti. Onunla yanyana yürümeğe başladı. Konuştular. Kadının yüzünde sıra ile: Öfke, şaşkınlık, utanma, itimatsızlık, tereddüt, ve nihayet bol bir pembelik halinde güzel cildini kaplıyan sevinç ifadesi okundu.

Yeni kâğıt zengini, boş hayatının en lâzımlı bir şeyini bulmuştu.

★

Düşündüm:

«Şimdi sen pırlanta satın almasını da, zarif mobilye seçmesini de öğreneceksin!. Bir değil, yirmi bir atın olacak, önünde onlarca insan değil, yüzlerce insan bulunan tabloların bulunacak... Sen her şeyin mânasını anlamağa başlıyacaksın. Gereği gibi bütün bunların mânasını öğrendiğim zaman, senin artık ne tabloların, ne atların, ne de pırlantaların kalmamış olacak. Çünkü dünyanın bir kanunu var; Topraktan yaratılmışsın, toprağa döneceksin!»

Tulûatçılık

Sahneye çıkalı ancak üç hafta olmuştu. Cakamdan geçilmiyordu. Herkese, hele sahnede rolü olmıyan insanlara acımacak bir mahlûk gözü ile bakıyordum.

Bir gün aktör arkadaşlarla bir meyhanede oturmuş çene çalıyorduk. Konuşmamızm en hararetli bir ânında kır saçlı, uzun boylu, zayıfça bir adam yanımıza kadar sokuldu. Dostça aktörlerin elini sıktı. Bu adamla beni de tanıştırdılar. Karşımdakini biraz yüksekten süzerek:

— Yoksa siz de mi aktörsünüz? Diye sordum.

Adam sırıtarak:

— Ne münasebet!. dedi. İlk görüşte bir insan hakkmda nasıl böyle fena hükümler verebiliyorsunuz? Ben aktör falan değilim ama, sizin işlerden biraz anlarım. Siz sahneye çıkalı ne kadar oldu?..

Ensemi kaşıyarak:

— Epey oldu, dedim. Yarın üç haftayı dolduracağım..

— Maşallah... Demek bir hafta sonra aylık jübilenizi kutlamak bile kabil olacak... Ha ha ha!.. Sahnede geçirdiğiniz heyecanları düşündükçe bayağı güleceğim geliyor...

— Ben mi sahnede heyecan çekiyorum? Asla!..

— Biz malımızı biliriz. Tabii rolünü iyice bellemiş, sırtını süflöre dayamış, tecrübeli arkadaşlarla çevrili bir halde rol yapan aktörlere bir diyeceğim yok... Ama, ne muharririn, ne de rejisörün önceden tahmin edemedikleri âni bir hâdise karşısında nasıl hareket edeceğinizi görmeği pek merak ediyorum doğrusu!

Güldüm:

— Dostum, dedim, ben kolay kolay şaşıran insanlardan değilim...

— Sahnede de öyle mi? O kadar büyük söz söylemeyin. En büyük, en tecrübeli artistlerin bile şaşırdığı anlar olmuştur...

— Ben şaşırmam...

Adam gülümsedi:

— Vallahi bilmem ama, dedi, insan hiç bir zaman tevazuu elden bırakmamalıdır.

Karşımdaki bunları söyledikten sonra, yan yan bana bakarak düşünceye daldı. Sinirlerine dokunduğum belliydi. Bir müddet sustuktan sonra sordu:

— Yarın ne oynıyacaksınız?

— Rahimov'un «Hayatın Çarkları» adlı eserini. Çeşihin'i nasıl oynadığımı görmek için, yarm bizzat muharrir de gelmeği vadetti.

— Ya, demek Çeşihin'i siz oynuyorsunuz? Yine de sahnede sizi şaşırtmanın kabil olmıyacağını iddia ediyorsunuz?

— Evet, ben bu kanaatteyim.

Muhatabım sinsi sinsi gülümsedi. Kemikli ellerini uzatarak :

— Nasıl, benimle bahse girer misiniz? Dedi. 6 şişe şarabına... Tabiî 6 porsiyon da şiş kebabı...

— Hayır, girmem!...

— Neden?

— 6 şişe az. Bari on şişe şarapla on şiş kebabı olsun... Tabiî kahve de caba.

— Mükemmel. Mutabıkız...

★

«Hayat Çarkları» nın ikinci perdesi oynanıyordu. İkinci perdenin en dramatik bir sahnesi henüz bitmişti... Oyun icabı

sevdiğim kız, az önce, yüzüme karşı, beni sevmediğini, bir başkasına âşık olduğunu söylemişti. Ben çok üzgün bir halde ona:

— Bu başkası da kim imiş?. Diye sormuştum..

Genç kız:

— Bu sizi ilgilendirmez demiş ve gururlu bir eda ile sahneden çıkmıştı.

Rolümü çok iyi biliyordum: Sevdiğim kızın çıkıp gidişinden sonra, iki elimle başımı kavrayacak, dişlerimi gıcırdatacak, sonra da cebimden tabancamı çıkarıp şakağıma dayayacaktım. İşte tam bu sırada için için beni sevmekte olan ev sahibi kadın içeri girecek ve elimden yakalıyarak, göğsüme kapanacaktı.

Oyun icabı, ben iki elimle başımı sıktım ve dişlerimi gıcırdatmağa başlamıştım. Tam bu sırada birdenbiren yan kapılardan biri açıldı, beyaz saçlı, uzun boylu, zayıf bir adam içeri girdi. Hani şu meyhanede kendisile bahse tutuştuğum adam.

Gerek süflörün kulübesinden, gerek yan taraftaki kulislerden bir takım fısıltılar duyuldu.

Giren adam, gayet tabiî bir yürüyüşle sahnenin önüne kadar geldi.. Sonra bana doğru ilerliyerek, yavaşça:

— Merhaba Çeşihin, dedi. Beklemiyordunuz değil mi? Ben şöyle geçerken merhaba demek için bir uğradım.

Gözüm, muharrir locasına ilişti. Piyesin muharriri, locasında taş kesilmişti.

Önümde, arkamda bir takım fısıltılar, hattâ küfürler işitiliyordu.

Biraz suratımı asarak:

— Merhaba Vasya, dedim. Hoş geldin ,safa geldin ama, biraz vakitsiz geldin! Rol icabı, ben şimdi yalnız olmak zorun-

dayım. Kusura bakma, sen şimdi git de bir başka zaman gelirsin!..

Beyaz saçlı küstah adam, koltuğa kurularak bir kahkaha attı:

— Aldırma canım, dedi, ben çok duracak değilim. Şöyle, üç beş dakika oturup gideceğim..

Seyirciler hiçbir şeyin farkında değillerdi. Ama kulis arasından gelmekte olan gürültü gittikçe yükseliyordu.

Düşünceli bir eda ile sahnede bir iki tur yaptım. Sonra muhatabımm önünde durarak, mânalı bir eda ile:

— Vasya, dedim, sen Lida Nikolayevna'yı tanır mısın?

Muhatabım, dikkatle beni süzdükten sonra:

— Elbette tanırım, dedi. Sempatik, cana yakın bir kızdır.

Hiç beklenmiyen bir öfke kasırgası içinde haykırdım:

— Ya, demek sevgilimin bana tercih ettiği adam, sensin, öyle mi? (Birdenbire süflörün kaçıp gittiğini gördüm. Bu hâdise bana büsbütün cesaret verdi). Söyle ahlâksız!,

«Vasya», korkmuş bir eda ile sıkılı yumruklarıma baktı. Uzlaştırıcı bir eda ile:

— Bu saçmaları bırak da başka şeylerden bahsedelim, dedi.

Muharrir locasında zıp zıp zıplamakta olan muharrire bir göz atarak:

— Başka şeylerden mi bahsedelim, diye kükredim. Sen beni bu hale getirdikten sonra, şimdi ne yüzle «başka şeylerden bahsedelim!» diyorsun? Cevap ver! (Muhatabımm üzerine atıldım. Onu altıma alarak dizimi göğsüne dayadım. Gırtlağından yakalıyarak başını kanapenin kenarına vurmağa başladım) cevap ver, kızla aranızdaki münasebetin derecesi nedir?..

«Vasya» sapsarı kesilmişti. Titriyerek:

— Ay, beni bırak, diye fısıldadı. Beni boğazlıyacaksın!.. Şakadan anlamıyor musun?..

— Vasiyetini söyle, diye devam ettim, son dakikalarını yaşıyorsun!

Yalvaran bakışlarla bana bakıyordu. Bir fısıltı halinde:

— Peki, peki, Allah belânı versin, bahsi kaybettim. Daha ne istiyorsun? Bırak da gideyim!..

Büyük bir öfke içinde:

— Seni ancak ölüm paklar, diye haykırdım ve kafasını şiddetle koltuğun kenarına vurdum.

Muhatabım bu son darbeden sonra, hiç sesini çıkarmadan boylu boyunca sırt üstü uzandı.

Trajik bir surette ellerimi oğuşturarak:

— Aman yarabbi, yoksa onu öldürdüm mü?. Diye bağırdım. Su, çabuk su getiriniz!

Hemen masanın üstündeki surahiyi kavradım ve içindeki bütün suyu herifin başına döktüm.

«Vasya» bir feryat koparark kendine geldi.

Herifi kucakladığım gibi bir bohça halinde kulis arasına attım. Ondan sonra da rolüme devam ettim:

— Hayır, bu alçak heriflerle uğraşmaktansa, kendimi vurmak daha iyidir.

Tabancamı şakağıma dayadım. Ev sahibim içeri girdi. Kolumdan tuttu. «Hayat Çarkları» tekrar dönmeğe başladı. Seyirciler arasından şiddetli bir alkış koptu.

★

Oyundan sonra, elime bir tezkere sıkıştırdılar. Tezkerede şunları yazıyordu:

«Şarabınızın ve şiş kebaplarınızın parası verilmiştir. Ben hastayım, gelemiyeceğim... Bensiz tıkınınız!»

Bir Aktörün Hikâyesi

Tanıdığım bir aktör vardı. Bu aktörün en karakteristik taraflarından biri, reklâmı sevmesiydi. Gerçi her aktör reklâmı sever. Ama benim tanıdığım aktör, bu hususta herkesten, her aktörden ileriydi. Onda âdeta bir nevi reklâm hastalığı vardı. Bir kaplan, kurbanının gırtlağından akan sıcak kanı nasıl severse, ateşli bir âşık sevgilisinin dudaklarını ne kadar severse bizim aktör de reklâmı o kadar severdi.

Bazan gazeteler, damdan düşercesine, düşünmeden şöyle bir haber neşrederlerdi:

— «Aktör N. nin üç milyonluk mücevheratı çalındı!»

Yahut:

— «Aktör N. nin bindiği tren devrilmiş, 145 ölü, 8 de yaralı var. Aktör N. lokomotifin bacasına tırmanmak suretiyle canını kurtarmış!»

Bu çeşit haberleri okuyanlar bir zaman için bunları büyük bir heyecanla karşıladı. Ama sonraları, bu gibi havadislere alışıldı. Anlaşılan sinirler hassasiyetlerini kaybetti.

Meselâ, günün birinde, gazetelerde şöyle bir havadis görülür:

«Dün, aktör N. nin faytonuna koşulu olan zürafe, birdenbire kudurarak gemi azıya almış... Soğukkanlılığını kaybetmiyen aktör N. büyük bir ustalıkla arabadan atlıyarak, telgraf tellerine tutunmuş. Sonra, bir canbaz gibi, telgraf telleri üzerinde yürüyerek gazete idarehanesine gelmiş, bu haberi vermeğe muvaffak olmuştur.»

Seyrek olmakla beraber, bunu okuyan safdillerden bazıları, büyük bir heyecana kapılarak, ahbaplarına koşarlardı:

— Duydunuz mu? Aktör N. nin zürafesi kudurmuş ve gemi azıya almış... Aktör, telgraf tellerine sarılmak suretiyle canını kurtarmış!»

Aklı başında olanlar ise bu dolmayı yutmazlar:

— Saçma! Derlerdi. Çünkü aktör N. nin, zürafe şöyle dursun, fakat bir yük beygiri bile yok. Sonra telgraf tellerine sarılmak onun haddine mi düşmüş. O lâpacı kim, telgraf tellerine sıçramak kim?

— Peki, bu havadis doğru değilse, gazeteler bunu ne diye yazarlar?

— Reklâm olsun diye!..

— Ne diyorsunuz? Peki, geçenlerde gazetelerde, yine bu aktöre ait bir başka havadis vardı: Kıskanç bir koca, bilmem ne münasebetle bu aktöre iyice bir sopa çekmiş. Buna ne dersiniz?

— Ne diyeceğim? Bu da reklâmdan başka bir şey değil.

— Canım, böyle reklâm mı olurmuş? Bir insan, hattâ reklâm niyetile de olsa, dayak yediğini ilân eder mi?

— Evet, normal bir adam için bu dediğin şey doğrudur. Fakat, reklâm hastalığına tutulmuş bizim aktör için bunun ne ehemmiyeti var? Onun çocuğu da reklâm için hastalanmış, karısı reklâm için bir başka erkeğe kaçmıştır. Hülâsa ben o adamın hiçbir şeyine inanmam! Onda her şey reklâm içindir.

— Bununla beraber, anlattıklarına göre bu aktör çok asil bir ailedenmiş.

— Olsun!. Bence o bu asil aileyi de reklâm olsun diye icat etmiştir. Kızkardeşinin bir mühendisle evlenişi de yine reklâm içindir.

Derken, günün birinde gazetelerde şu küçük ve mütevazı havadis görüldü:

— «Esefle haber aldığımıza göre aktör N. ağır ve tehlikeli bir hastalığa yakalanmıştır.»

Bunu okuyanlar katıla katıla gülerek:

— Vay hergele vay, diye söylendiler. Bu sefer de ne kurnaz bir reklâm yolu tuttu: Hastalık!..

— Kimbilir, belki de sahiden hastadır?

— O mu? Sanmıyorum. Bu hastalık, herhalde, yakında menfaatine verilecek müsamere için hazırlık mahiyetinde bir reklâm olsa gerek. Yani, «beni unuttunuzsa ben varım!» gibilerde.

Derken, günlük gazetelerde aktör N. hakkında yeni bir havadis çıktı:

— «İnanılır kaynaklardan aldığımız en son malûmata göre, aktör N. nin vaziyeti ümitsiz görülmektedir. Aktörün ölüm halinde olduğu iddia olunmaktadır.»

Bu havadisi okuyanlar, kahkahayı bastılar:

— Amma da kurnaz kerata, diye söylendiler. Bu parlak reklâmdan sonra, herhalde menfaatine verilecek müsamere bir hayli hasılat getirecek...

Nihayet, bir iki gün sonra da, siyah bir çerçeve içinde:

— «Aktör N., derin bir koma halinde dün gece sabaha karşı gözlerini hayata yummuştur!»

Havadisi görüldü.

Bu havadisi okuyanlar ve aktör N. yi tanıyanlar, âdeta ağız birliği etmiş gibi.

— Ne dahiyane bir reklâm! Dediler. Herif kendini reklâm etmek için ne orijinal usuller buluyor. Müsamere biletlerini şimdiden tedarik etmek lâzım. Yoksa biraz gecikirsek ne bilet bulacağız, ne bir şey! Acaba müsamere ne zaman verilecek? Otopsiden evvel mi, yoksa otopsiden sonra mı?»

Nihayet cenaze merasimine sıra geldi. Aktör, ciddî ve vakur bir eda ile tabutunda yatıyor, ahali ise:

— Şuna bak, şuna bak, diyordu, nasıl da cakalı yatıyor!. Gülmemek için kendini ne kadar zorladığı nasıl da belli oluyor!

Cenaze töreninde bulunan bir papas:

— Reklâm falan amma, dedi, her şeyin bir haddi var... Benim kanaatimce, reklâm niyetile de olsa, dinle alay edilmez! Bu hareket açıkça dine hakarettir.

— Ama itiraf et ki, Amerikan usulü bir reklâm!..

— Yahu baksanız a, herifi görmüyorlar... Olur şey değil be, reklâm için diri diri toprağa gömülmek!..

Aktör gömüldü. Mezarında son dinî merasim de yapıldı. Yavaş yavaş evlerine dağılan halk:

— Menfaatine verilecek müsamere hangi tarihte olacak? Diyordu. Aktör yine bu kılıkta mı çıkacak?

Tam bu sırada, tabutun deliklerinden içeri giren bir toprak kurdu, merakla aktörün ölüsünü süzdü ve kendi kendine:

— Şu aktörün eti acaba lezzetli mi? diye söylendi.

«Otello» yu Nasıl Hazırladık?

Geçenlerde, kendi adıma, kendi malım olan bir tiyatro açmağa karar verdim. Binayı kiraladım. En iyi aktörleri, en akıllı rejisörleri davet ettim. Yaptığımız ilk toplantıda:

— Tiyatromuzu Şekspirin «Otello» su ile açmağı düşünüyorum, dedim. Ne dersiniz?

Baş rejisör teklifimi uygun buldu:

— Olur, dedi, niçin olmasın!. İlk toplantımızda bu meseleyi uzun uzun konuşuruz.

— Bunun için toplantıya ne lüzum var sanki?

— Nasıl olur! Bir piyesi sahneye koymak, dünyanın en zor işlerinden biridir.

Rejisörün düşüncesini tasdika mecbur oldum:

— Haklısın, dostum, dedim. Rollerin dağıtılması, provalar, sahnenin dekorları, falan filân bir hayli zaman tutar.

Rejisör korku ile dehşetle baktı:

— Aman yarabbi!. Diye haykırdı. Görülüyor ki, sizin tiyatroya dair en küçük bir fikriniz bile yok. Bir bina yapmak için, tuğlaları bir kenara yığmanın yettiğini mi sanıyorsunuz?

— Affedersiniz... Ben...

— Zarar yok, zarar yok... Bu işin nasıl halledildiğini toplantımızda görürsünüz!..

★

Toplantı günü çatıp geldi.

Toplantıda bulunması gerekenlerden hepsinin geldiğini gören baş rejisör, ayağa kalktı, hafiftertip öksürdükten sonra :

— Muhterem arkadaşlar, dedi, Şekspirin «Otello» suna, bunun yazılış şekline, Şekspirin görüşlerine temas etmeden önce, şöyle gider ayak Bekona bir göz atmak mecburiyetindeyiz!. Hepinizin bildiğiniz üzere Şekspir -. Bekon meselesinin iki safhası vardır...

Rejisör, yarım saat kadar, Şekspir - Bekon meselesinden, bu meselenin çeşitli safhalarından bahsetti. Bu safha hakkında dünyaca tanınmış bazı profesörlerin yazılarından misaller verdi. Ben dayanamadım:

— İyi, hoş amma, şu «Otello» rolünü kime vereceğiz? Dedim..

Toplantıya gelmiş olanların hepsi de ona tuhaf tuhaf baktılar. Rejisör ise, hiçbir şey olmamış gibi sözüne devam etti:

— Şimdi de bu mesele hakkında Kont Fitsun Fon Ekşted'in ne düşündüğünü gözden geçirelim.

Rejisör bu meseleden de uzun uzadıya bahsetti. Nihayet şu kelimelerle sözünü bitirdi:

— Bununla beraber bu mesele üzerinde fazla durmıyacağım. Çünkü, profesör Maraçek ile profesör Plaçek'i davet ettim. Bunlarla yapacağımız hususî bir toplantıda, bu muhterem zevat, bu meseleyi tafsilâtlı olarak size anlatacaklardır.

Onun için, doğrudan doğruya «Otello» nun rol dağıtımına girişeceğim... Yarın hemen Stratford'a hareket ediyorum.

Ben korkmuş bir halde:

— Ne gidiyor musunuz? Diye haykırdım. Halbuki az önce, rol dağıtımına girişeceğinizden bahsediyordunuz.

— Evet, doğru. Darılmayınız ama, bu işlerde pek toysunuz!. Stratford'a gidişim sadece bu işle ilgilidir. Şekspirin Holly Trinity kilisesinde vaftiz edildiğini tabiî bilirsiniz?

— Öyle mi? Bak bunu bilmiyordum.

— Evet, böyledir. Yerinde birkaç resim çekmek istiyo-

rum. Sonra, Henly Street'i gözden geçireceğim. Çünkü Şekspir bu caddede doğmuştur. Fakat, doğduğu ev hakkında ihtilâf vardır. Ekseriyet iki ev üzerinde karar kılıyor. İşte ben de kat'î olarak bu iki evden hangisinde doğmuş olduğunu tesbit etmek istiyorum.

— Ya kat'î olarak Şekspir'in hangi evde doğduğunu tesbit edemezseniz?

— Bu bizim için müthiş bir dafbe olur. Fakat ehemmiyeti yok, nasıl olsa işin içinden çıkarız!

— Peki Otelle'yu kim oynıyacak?

Jön Prömiye Korallov ayağa kalktı, önüne bakarak:

— Zannediyorum ki, ben oynıyacağım!.. dedi.

Rejisör elleriyle gözlerini kapadı:

— Bir dakika müsaade ediniz, dedi. Bir dakika düşüneyim... Evet, düşündüm: Siz oynıyacaksınız!

Bunun üzerine Korallov:

— Öyle ise, benim de hemen hareket etmem lâzım gelecek!

Kendimi tutamadım. Haykırdım:

— Nereye yahu?

— Habeşistana.

— Şu halde Otello rolünü oynamaktan vazgeçiyorsunuz demek?

— Ne münasebet?. Aksine. Bilindiği üzere Kuzey Afrika halkı Antropolojik bakımından pek karışıktır. Orada binbir çeşit ırk vardır. Bunun için Kahire'yi, İskenderiye'yi, Adisababa'yı dolaşmam lâzım... Otello tipini yerinde görmem ve tetkik etmem lâzım.

— Peki, ya Dezdemona rolünü kim oynıyacak?

Tiyatromuzun primadonnası:

— Ben oynıyacağım, dedi. İtalyanca bilmemem bir mahzur teşkil etmez!

— Zaten İtalyanca bilmenize de lüzum yok. Piyes dilimize çevrilmiş değil midir?

— Siz de çocuk gibi konuşuyorsunuz! İtalyayı görmeden Dezdemona rolüne nasıl çıkabilirim?

Müstakbel tiyatromuzun dekoratörü:

— Üzülmeyin canım, dedi. İkimiz birlikte gideriz. İlkin Giride, ondan sonra da Venedik'e gideriz.

Hayretle dekoratöre baktım:

— Peki, size ne oluyor yahu? Dedim. Sizin oralara kadar gitmenize ne lüzum var?

— Venedik saraylarını, Gondolları görmeden doğru dürüst bir «Otello» dekoru yapılır mı hiç?.

Ben bütün bunları dinledikten sonra ayağa kalktım:

— Bana bakın arkadaşlar, dedim, «Otello» hakkında gösterdiğiniz alâka ve san'at aşkı beni çok mütehassis etti. Sizin gibi değerli san'atkârlarla tanıştığıma çok memnunum.. Bu işte ben cizden de ileri gideceğim. Piyeste: «Sefirler, çalgıcılar, gemiciler vesaire..» gibi bir kayıt da var. Ben, sefir rolünü oynıyacakların İtalya sefaretine, çalgıcıların konservatuvara, gemicilerin uzak seferlerde seyahat eden çeşitli gemilere gönderilmesine taraftarım. Oldu olacak bu arkadaşlar da buralarda staj görsünler!. Sonra, galiba oyunda top atışları da var. Bence, bu işi yapacak arkadaşların topçu birliklerine gönderilerek orada staj görmelerinin temin edilmesi de lâzım. Sonra, ben de şahsen staj görmek ihtiyacındayım.

Rejisör alaycı bir eda ile gülümseyerek:

— Sen ne gibi bir staj görmek istiyorsun?. Dedi.

— Bahis konusu ettiğimiz seyahatler vesaire için külliyetli bir paraya ihtiyaç var...

Rejisör sözümü keserek:

— Evet, hem de adamakıllı külliyetli bir paraya..

— İşte ben de, darphaneye bir işçi olarak girmek ve işe çekirdekten başlıyarak paraların nasıl basıldığını öğrenmek mecburiyetindeyim. Bu işi bir, iki senede öğrenebileceğimi sanıyorum. Bu işi öğrenince de kalpazanlığa başlar arzu ettiğiniz masrafları karşılayacak kadar bir para temin ederim. Bütün bunlardan sonra da «Otello» yu oynarız.

Rejisör ve aktörler somurttular, sessizce dağıldılar.

Şair

I

Bu küçük, ince yapılı, şeffaf yüzlü karmakarışık bir şekilde dağılmış, kestane saçlı çocuğu, bütün öteki çocuklar sevmiyorlardı.

Sevmiyorlardı. Niçin?

Belki büyüklerin de, açık mavi gözlü, Kostiye benzeyen büyükleri sevmedikleri sebeplerden ötürü sevmiyorlardı.

Bunların ikisinde de yalnız yaş farkı vardı. Ama, sevilmemek bedbahtlığı şekil itibariyle ikisinde de birdir.

Çocukların Kostiye olan antipatileri umumidir. Erkek ve kız çocuklarm topluluğuna yaklaşmıya görsün, hemen her taraftan umumî bir bağırışma ve haykırışma yükselir:

— Defol! Çek arabanı! İstemiyoruz!

O, biraz durduktan sonra, içini çeker, ürkek ve yavaş sesle söze başlamak ister:

— Dün bizim kapıcı, ağaç dikmek için ,bahçede bir çukur açmak istemişti. Elindeki kürek sert bir şeye çarptı. Bir de ne görelim: Çukurda kemikler, kafatası ve kocaman bir demir sandık... Açtık, sandıkta...

— Çek arabanı, defol, istemiyoruz! İstemiyoruz, dedik, ne sırnaşıyorsun??

O, boynunu büker, yeniden içini çeker ve bir kenara çekilir. Parkın güneşli sıralarından birine oturur ve düşünceye dalar.

Aynı sırada oturan ve çocuğun düşünceli haline acıyan işsiz güçsüz bir zat, onun yumurta kabuğu kadar gevrek kafasına ağır elini koyar ve ilgi ile sorar:

— Adın ne, çocuğum?

— Cim...

— Ya, öyle mi? Sen Rus değil misin?

— Hayır, İngilizim, sir.

— Demek İngilizsin, ha!.. Peki nasıl oluyor da Rusçayı bu kadar güzel konuşuyorsun?

— Ben çok küçükken babamla beraber Londra'dan kaçmıştık ta.

— Kaçtınız mı? Ne diyorsun! Kaçmak ta neden icabetti?

Çocuğun düşünceli gözleri gökyüzüne dikilir ve bir an için çok yükseklerde yüzen bir bulutu takip eder.

— Ah, bu çok acı bir vak'adır, Sir. Mesele şu: Babam birini öldürmüştü.

Adam korkudan titrer ve, hiç bir heyecan duymadan böyle dehşetli şeyler söyliyen düşünceli çocuktan, bir parça, öteye çekilir.

— Adam mı öldürdü? Sebep?

— Siz, Siti'nin ne olduğunu bilirsiniz, Sir?

— E, peki!

— Siti'de Birleşmiş Hollanda adiyle tanınmış bir banka vardı. Hoş şimdi de var ya! Babam orada kâtipti, sonra da, namuslu bir insan olduğu için, veznedarlığa terfi etti.. İşte bir gece, biraz karışık hesaplarını düzenlemek için, bankaya geldiği zaman bir gölgenin, altınların muhafaza edildiği mahzene doğru ilerlediğini görür. Babam gizlenir, gözetlemeğe başlar... Ne tahmin edersiniz, bu kimmiş? Bankanın direktörü! O mahzene girmiş çantasını altın ve kâğıt para ile doldurmuş ve tam mahzenden çıkıp kaçacağı sırada babam onun boğazına sarılmış.

Hırsız kaçacak olursa tabii bütün şüphelerin kendi üzerinde toplanacağını anlamış... Teessür ona kuvvet vermiş. Mücadele başlamış, ve babam haini boğmuş!.. Aynı gece gizlenerek eve geldi, beni aldı, küçük bir kayıkla Taymisi geçti ve Rusyaya kaçtık.

Müteessir olan zat çocuğun omuzunu okşıyarak:

— Zavallı, çilekeş yavru! der. Peki annen nerede?

— Yandı, Sir.

— Nasıl yandı?!

— Bir gün Londra çocukları sokakta büyük bir fareyi gaza bulayıp yakmışlardı. Bu sırada annem, pazara gitmek için, oradan geçiyormuş. Dehşet içinde kalan fare annemin paltosunun altına girmiş ve bir dakika sonra annem yanan bir meşale halini almış.

Çocuk, teessür içinde, başını eğer ve susar, yufka yürekli zat bu felâket görmüş zavallı öksüze o kadar acımıştır ki, göz yaşlarını güçlükle zaptetmekte.

— Zavallı yavrucuk... Haydi gel, ben, seni evime götüreyim, yoksa başına gene bir felâket gelir.

Cim hafifce gülümser:

— Ah, hayır sir. Bana hiç bir şey olmaz. Siz bu muskayı görüyor musunuz? O beni her, şeyden korur.

Yavrucak cebinden ağaç bir düdük çıkarır ve büyük bir emniyetle yol arkadaşına gösterir.

— Bu ne biçim muska?

— Onu bana Kırımda ihtiyar bir Tatar kadını vermişti. Biz onunla deniz kıyısında bir uçurumun önünde duruyorduk. Ne tahmin edersiniz: O bunu verir vermez biraz geriledi, ayağının altındaki taş kaydı ve o uçurumdan denize yuvarlandı.

— Harika! Harika vesselâm! Demek sen burada oturuyorsun? Haydi Allahaısmarladık, Cim taliin açık olsun, sevimli çocuk.

Cim, çevik adımlarla merdivenleri çıkar, adam da bu acaip çocuğu uzun müddet dalgın bakışlariyle takip eder.

O bu vaziyette o kadar çok durdu ki, etekliğinin bir kenarını beline sıkıştıran kapıcı kadın ona yaklaştı ve sordu:

— Kimi arıyorsunuz?

— Hiç kimseyi... Lûtfen söyler misiniz, şimdi merdivenlerden koşarak çıkan çocuk kimdir?

— Bu Çerepitsinlerin oğlu Kosti. Bir şey mi var?

— Nasıl?! O İngiliz değil mi?

— Neden İngiliz olacakmış? Basbayağı bir Rus çocuğu. Yoksa, gene bir yalan mı kıvırdı?. Bilseniz annesi bunun için onu ne kadar dövüyor! Ama nafile.

— Onun annesi var mı? Sağ mı?

— Elbette, var. Sağ Ama bu haylaz, yalanlariyle onu mezara sokacak, işte şuraya yazıyorum. Bu ne biçim yalancı çocuk, şaşılacak şey doğrusu! Bütün mahallede böyle tanınmıştır, yalan söylüyorsam, Allah cezamı vercin.

II

Kosti'nin durmadan zilçalışına oda hizmetçisi Ulyaşa kapıyı açtı:

— Kosticiğim bu vakte kadar nerelerde dolaştınız?

— Sokaktaydım. Bizim kapıcı İstapanı otomobil çiğnedi de ona baktım. Bak bakalım kunduralarımın topukları kana bulaşmış mı?

— Nasıl çiğnedi?! İstapanı?! Oldü mü?!

— Evet. Şöyle oldu: Gemi azıya alan atlar güzel bir bayanın arabasını uçurmağa başladı. İstapan hemen o tarafa atıldı, hayvanların gemine sarıldı...

— Aman, Kosti, yalan söylüyorsunuz: Kâh atlar, kâh otomobil.. Boyna bir martaval atarsınız.

— Hayır, martaval değil. Bu Kontes dedi ki: Eğer kendisini tedavi ederlerse ona varacakmış, yani bizim İstapan'a.

— Peki, yeter artık. Bunları külâhıma anlatınız. Yemek soğudu. Anneniz gitti, büyük hanım sizi bekliyor.

Kosti, incecik bacaklarının üzerinde sallanarak esrarlı bir tavırla yemek odasına girer.

Büyük hanım çıkışır:

— Niçin geç kalıyorsun oğlum? Neredeydin?

— Bir saat önce kapıya kadar gelmiştim ama geri dönmek icabetti.

— Gene ne olmuş?

— Anlıyor musunuz, kapıya yaklaşıyordum, bir de baktım ki tanımadığım iki adam orada durmuş anahtar deliğini karıştırıyorlar. Bunlardan biri: Balmumu çok sert, iz çıkmıyor, dedi. Daha kısa boylu olan ötekisi, cevap verdi:

— Daha kuvvetli bastır, çıkar.

Büyük anne, kollarını iki yanma bastırarak, inler:

— Kosticiğim yalan söylüyorsun?! Gene yalan?!

Kosti acı acı gülümsiyerek:

— Peki öyle olsun, peki yalan söylüyorum, dedi. Eve girip her şeyimizi aşırır ve hepimizi boğazlarlarsa o zaman yalan mı sahih mi olduğunu anlarsınız. Bana göre hava hoş: Benim vazifem söylemek...

Büyük anne telâşlı telâşlı odada dört dönmeğe başladı.

— Kosticiğim, yalan söylüyorsun. Bu yalanı şimdi, şu dakikada uydurduğunu gözlerim söylüyor!.

Kosti, insana dehşet veren bir sesle, tane tane:

— Uydurdum, ha? Ya ben size o balmumunun parçasını gösterirsem... O zaman da mı uydurdum?

— Balmumunun sende ne işi var?

— Çok basit: Onlar arabaya bindiler, ben onların arabasına takıldım, şehir dışında bir yere eğilince kısa boylusunun yanından koşarak geçtim, sanki istemiyerek yapıyormuşum gibi onu dürttüm, ve bu sırada da cebinden balmumunu aşırdım. Nah, işte!..

Cepten aynı düdük çıkarılır ve gözleri pek iyi görmiyen büyük anneye uzaktan gösterilir.

Büyük annenin kalbini şüphe ezmektedir: Tabii yalan

söylüyor, ya doğru ise?.. Böyle vak'alar az mı oluyor: Anahtar deliklerinin, şeklini alıyor, içeri giriyor ve öldürüyorlar..; Daha dün böyle bir vak'ayı gazetede okumuştum... Ne olur, ne olmaz Ulyaşa'ya söylemeli, geceleri kapısının zincirini de takmayı unutmasın.

— Git Ulyaşa'yı çağır!..

Kosti uslu uslu hole koştu, telefonda birile konuşan Ulyaşa'ya korku dolu bir sesle bağırdı:

— Ulyaşa! Mutfaktaki su musluğunu gene açık bırakmışsın! Mutfağı su basmış, bütün eşyalar yüzerek pencereden dışarı gidiyor...

Telefon ahizesi gürültü ile duvara çarptı. Ulyaşa, yoluna rastlayan her şeyi devirerek mutfağa koştu.

Bir dakika sonra kötü bir durum.

— Kosti! Siz gene yalan söylediniz? Gene uydurma? İşte yemin ediyorum, hemen bugün hesabımı istiyeceğim, artık burada çalışamam...

Kosti, öfke saçan kıza, yalvaran gözlerle baktı. Çekingen bir sesle mırıldandı:

— Ben gerçekten de su aktığını sanmıştım. Suyun şırıltısını işitir gibi olmuştum.

Bu uysal, bu zararsız çocuğun halini ancak Allah bilir. Belki gerçekten de kapılarının önünde sessizce sigaralarını içen iki kişinin balmumu ile anahtar deliğinin kalıbını çıkardıklarını sanmıştır?

III

Akşama doğru Kosti, babasının çalışma odasında, yazı masasının yanında oturmuş, faltaşı gibi açılan gözlerini babasının, kâğıtlar arasında dolaşan ellerine dikmişti.

Babası:

— Kosti, bugün nereye gittin? diye sordu.

— Parka gittim.

— Parkta neler gördün bakayım?

— Lidoçka Piryagin'in annesini gördüm.

— Ne diyorsun aptal çocuk? Lidoçka'nın annesi ölmedi mi?..

— Ben de buna şaştım ya? Ben sıranın üzerinde oturuyordum. Derken çalıların arkasından boz bir bulut çıktı. Yavaş yavaş yaklaştı. Bir de ne bakayım: Lidoçka'nın annesi... Öyle mahzundu ki... Müthiş bir hızla Lidoçka'nın yanma koştu. Elini kızın başına koydu. Beni parmağiyle tehdit etti, sonra yavaşça uzaklaşıp gitti.

Baba, gözlerinin içi gülen oğluna baktı:

— Olabilir, oğlum, dedi.

Kosti, babasının omuzunun üzerinden bakarak:

— Baba, şu kâğıt ne? diye sordu. Canım şu tabanca resmi olan kâğıt?..

— Bu mu? Tüfekçi mağazasından gelen bir fatura... Bankamız için bir tabanca satın almıştım da...

— Tabanca mı?

— Evet... Bankanm mutemedi için...

— Tabanca?

Kosti, hayretten büyümüş gözlerini kırpmadan, babasının gülmeyen yüzüne baktı. Şimdi onun aklı kimbilir nerelerdedir? Yüzünde, belirsiz gölgeler halinde bir örümcek ağı kadar karışık bir yığın düşünce dolaşmaktadır.

Birdenbire titredi.. Yerinden kalktı. Telâşlı ama sessiz adımlarla çalışma odasından çıktı. Bir rüzgâr gibi iki odadan geçerek ve dağınık kâhküllerini sallıyarak, masasının başında sessizce çalışan annesinin odasına bir fırtına gibi girdi:

— Anne, babam çok fena!

— Ne olmuş? Nesi var?

— Odasına girmiştim, bir de ne bakayım, masasının ya-

nında, halının üzerinde yatıyor. Biraz ötesinde de bir tabanca yuvarlanıyor. Alnında da bir leke... Odayı da tuhaf bir koku kaplamış...

Buna cevap olarak korkunç bir feryat yükselir.

★

Anne, fırtınadan kaçan bir kuş gibi babasının kuvvetli omuzları arkasına sığman Kosti'ye nefretle bakarak:

— Peki, şimdi ben bu çocuğa ne yapayım? diye ağlamağa başlar. Bu çocuk yalan ve uydurmalariyle evdekilerin hepsini deli edebilir. Hizmetçi ondan nefret ediyor. Mahalle çocukları, uyuz bir köpeği kovar gibi onu yanlarından kovuyorlar... Acaip, korkunç bir çocuk! Büyüyünce ne olacağını tasavvur edebilir misin?

Baba, bahtsız oğlunun kestane renkli, dağınık saçlı belini omuzuna dayıyarak, yavaşça:

— Maalesef tasavvur ediyorum, dedi. O büyüyünce de, yine herkes onu böyle kovacak, onu anlamıyacak, onunla alay edecek...

— Peki, büyüdüğü zaman ne yapacak?

Baba, ak düşmüş başını sallıyarak, üzüntü ile mırıldandı:

— Sevgilim, o şair olacak!..

Sinek

I

Bir Mahpusun hâtıra defterinden

İşte, nihayet kodesteyim. Aman Allahım, ne can sıkıntısı.. sese bile hasret kaldım. Yanımda bir canlı mahlûk bile yok.

Aman yarabbi!. Şu karşıdaki ne? Duvarda. Acaba yanılıyor muyum? Ne bahtiyarlık, ne saadet!.

Gerçekten de bulunduğum hapishane hücresinin duvarında âdi bir sinek görmüştüm. Hayvancağız ön ayaklarını başı üzerinde kilitlemiş, mahzun mahzun duruyordu.

Sevgili sinek!. Sen benim en iyi arkadaşım olacaksın! Burada sen benim yalnızlığımı gidereceksin!.

Ama içimde büyük bir üzüntü var: Ya bu hayvancağız buradaki gıdayı beğenmiyerek buradan kaçıp gitmek isterse?

Ona güzel bir yemek hazırlamalıyım!.

Küçük bir parça şeker alıyorum. Şekeri suda ıslatıyorum, şekeri küçük bir söğüş parçasının yanma koyuyorum, (iyice bilmiyorum, amma her halde sinekler et te severler) ve küçük hapishane arkadaşımın bunları nasıl yiyeceğini gözetlemiye başlıyorum.

Sinek hücrenin içinde uçuyor, duvara konuyor, mütevazi karyolamın üzerinde duraklıyor, vızıldıyor... Ama benim ona hazırladığım yemeği bir türlü görmüyor. Sevgili sinek, bira bu yana baksana!.

Karyolamdan kalkıyorum, yavaşça ellerimi sallıyarak sineği masaya doğru kovalıyorum: Korkma yavrucağım

Korkma!. Benden sana hiç bir fenalık gelmez. Biz ikimiz felâket arkadaşıyız.

Ah, nihayet sinek masaya kondu. Ben kendimi tutamadım:

— Afiyet olsun, afiyet şeker olsun! diye bağırdım.

★

Hapishane höcresi buz gibi.

Sineğim, sevgili arkadaşım, duvarda, tuhaf bir vaziyette duruyor.. sakın ölmüş olmasın?.

Hayır!.

— Hey gardiyan!. Höcremde yalnız olduğum müddetçe soğuk bana vızgeliyordu. Sizden ne ateş, ne de soba istemiyordum. Ama şimdi iş başka... Bize ateş veriniz!. Burasını ısıtınız!.

Kimse benim feryadımı duymuyor.. Hapishane iyice kulaklarını tıkamış...

Sinek, duvarda, eski vaziyetini muhafaza ediyor.

Ne bahtiyarlık!. Sıcacık, çay dolu bir çaydanlık getirdiler.

Sevgili arkadaşım!. Hiç üzülme, şimdi sen de ısınacaksın!

Çaydanlığı yavaşça duvara yaklaştırıyorum. Tam sineğin altına getirerek tutuyorum. Sıcak çay buharları sineğe doğru yükseliyor. Sinek kımıldıyor... Silkiniyor. Nihayet, çok şükür!.

Sevgili arkadaşım!. Biz birbirimize yardım etmiye mecburuz!. He he he!.

Bu gece hiç uyuyamadım. Aklıma kötü kötü düşünceler geldi; ya sineğin karanlıkta uçacağı tutar da, duvarından kalkar ve benim karyolama konarsa, ben de farkına varmadan onu ezersem?

Sevgili arkadaşımı ezip öldürmek?. Aman Allahım, ne kötü bir düşünce!.

Hayır!. Buna imkân vermemeli..

Lâmbamı yaktım, masanın üzerine koydum, gözlerim açık, yattığım yerden hep sineği gözlüyorum.

Ama zarar yok, gündüz bol bol uyuyabilirim.

★

Ne felâket. Sineğim az kalsın bir örümcek ağı içinde can verip gidiyordu. Gerçi ben bugüne kadar höcremde örümceğe benzer bir şey görmemiştim. Ama, gelgelelim odamda bir örümcek ağı varmış.

Biraz içim geçmiş, uyuya kalmışım. Bir de ne bakayım; uykumun arasında kulağıma bir vızıltı geliyor.

İçimde fena bir duygu ile yerimden fırlıyorum! Bir de ne bakayım; sevgili sineğim bir örümcek ağının kenarında durmuyor mu?

Az kalsın deli oluyordum.

— Sevgili arkadaşım!. Ben de böyle bir ağın kurbanıyım, senin de ayni şekilde böyle bir ağa kurban gitmeni ister miyim? Kışş! Kışş!

Ellerimi, kollarımı sallıyarak sineği kovalıyorum. Ama sineği korkutmamak için elimden geldiği kadar az bağırıyorum.

Sinek beni görür görmez ürktü; öte yana kaçayım derken örümcek ağlarının içine düştü.

Hay Allah lâyığını versin!. Gördün mü yaptığı işi?

Elimle bütün örümcek ağını indiriyorum. Büyük bir ihtimamla sineği kurtarıyorum.

Ah, bir hayır sahibi çıksa da benim örümcek ağımı da böyle mahvetse ve beni de kurtarsa!

★

Bugün ne yiyebiliyorum, ne de içebiliyorum. Sırtüs-

tü karyolama uzanmış boyna hep ayni noktaya bakıyorum.

Sineğim kaybolmuştu!

Uçmuş gitmiş, beni terketmişti!. Egoist mahlûk!.

Sanki burası onun için fena idi!. Sanki burada ben ona bakmıyordum?.

II

Sineğin hâtıra defterinden

Basbayağı bir merak, bir kapris yüzünden buraya geldim. Gelir gelmez de, hemen hata ettiğimi anladım.

Burası ne can sıkıcı bir yermiş!. Bu hapishane höcresine daha yeni gelmiş, bir duvara konmuştum; birdenbire üzerime dikilen yabancı bakışlarla irkildim.

Bu adam!. Benden ne istiyor?

Bu adam bana, yiyecekmiş gibi, niçin bu kadar dikkatli bakıyor?. Yoksa beni öbür dünyaya göndermek mi istiyor?. Anlaşıldı, bize dinlenmek haram olacak.. Bari kalkıp höcrenin içinde biraz uçayım da, şunun elinden kurtulayım.

★

Ama, şurasını bir türlü anlıyamıyorum: Bu adam benden en istiyor?.

Masanın üzerine iğrenç, yapışkan bir tatlı ile biraz et koydu ve avuçlarını birbirine çırparak beni kovalamıya girişti.

Doğrusunu isterseniz ömrümde bu kadar komik bir manzara görmedim: Koskoca adam, buzağı gibi zıplayıp duruyor. Çok komik. Çocuk olsa neyse, amma büyük adam için biraz tuhaf kaçıyor.

Başka çare yok: Masanın üzerine konup şu yemekleri yemek lâzım.

Ama, bu adam ne bağırıp duruyor?. Hiç te utanmıyor. Hem de koskocaman bir adam olacak.

★

Aman Yarabbi, bir dakika bile rahat yüzü göremiyeceğim!.

Henüz gözlerimi kapamış, şöyle hafif tertip uyuklamıya başlamıştım; derken bir haykırma, bir gürültü ile yerimden sıçradım. Koca herif bağırıp çağırıyor, ellerile kapıyı yumrukluyordu. O kadar bağırdı, çağırdı, kapıyı o kadar yumrukladı ki, nihayet ona çay dolu bir çaydanlık getirdiler.

Acaba ne yapmak fikrinde idi?

Aman Yarabbi, bir bu eksik!. Herif sıcak çaydanlığı burnunum dibine kadar sokmaz mı?

Yavaş ol be herif!

Korktuğum başıma geldi: Adam kanadlarımın birini yaktı. Yaralı kanadımla uçmıya tecrübe edeyim bari.

Ne gülünç şey: Ben uçuyorum, o elinde sıcak çaydanlık peşimden koşuyor, beni kovalıyor.

★

Dışarısı zifiri karanlık, artık iyice akşam oldu; gözlerimden uyku akıyor. Fakat uyuyabilene aşkolsun: Adam lâmbayı yakmış, gözlerini bana dikmiş, habire bakıyor.

Lâkin her şeyin bir hududu var. O kadar yorulmuşum, asabım o kadar bozulmuştu ki, bu kaçık herifin elinden bir türlü kurtulamıyacağımı zannediyordum.

Tabiî bu vaziyette uyuyamıyacağım!. Sabah olur olmaz da adam, elinde sıcak çaydanlık olduğu halde gene peşime düşecek.

Bugün şu köşedeki örümcek ağına yaklaştım. Örümcek çoktan yuvasını terkettiği için maksadım, şu budala mahlû-

kun yuvasını tetkik etmekti. Fakat ne olsa beğenirsiniz? Ben daha örümcek ağına yaklaşır yaklaşmaz kaçık adam bir deli gibi yerinden fırladı. Avaz avaz haykırarak elini sallamıya başladı. Tabii ben fena halde ürktüm, ve şöyle biraz kenara çekildim. Bu arada örümcek ağına takılmıyayım mı?

Dur!. Aman!. Ne yapıyorsun?. Ben kendim.... Ben kendim kultulurum... Bırak beni!. Kanadımı kırdın!. Kanadımı kırdın ayol!.. Aman ayağım, ayağım!..

★

Artık yeter yavrum!.

Bu da ne? Bir kampana?. Herhalde öğle yemeğine çağırıyorlar. Ne saadet!. Kapı açılıyor, ben de dışarı fırlıyorum.

Adiyö!.

Artık bir daha buralara ayak basar mıyım ben?

Bütün hemsinslerime tavsiyem şu:

— Sevgili sinekler!. Hapishane höcrelerinden uzak durunuz! Oralara düşmemiye çalışınız!

Uğursuz İnci

— Artık dost olduk değil mi Mariya İvanovna?

Kadın bir an için durakladı. Sonra güzel başını geriye atarak ellerini bana uzattı.. Bu güzel elleri uzun uzun öptüm. Zaten onun güzel olmıyan hiç bir yeri yoktu: Yüzü, gözleri, omuzları, ayakları... Bir kelime ile her yeri güzeldi. Bu düşüncelerimi ona da bildirmek istedim:

— Mariya İvanovna, dedim, size bakıyorum da, ressamlarımız için, ne emsalsiz, ne bitmez tükenmez bir kaynak olabilirsiniz diye düşünüyorum.

Kadın yavaşça güldü:

— Belki mübalâğa ediyorsunuz amma, dedi, sözleriniz yine de hoşuma gidiyor. Sizi, sözlerinizi daha iyi işitebilmek için gözlerimi kapıyorum. Siz lütfen devam ediniz!

Ben sustum. Sözlerimden daha tesirli olacağını tahmin ettiğim bir başka harekette bulundum: Elimi cebime soktum, en iyi, en pahalı cinsinden bir dizi inci çıkardım, yavaşça kadının boynuna taktım.

Rüyadan uyanır gibi ürperdi:

— Bu ne?. İnci mi?

Evet inci.

— Bunu bana mı hediye ettiniz?

— Evet size.

— Bu kadar kıymetli bir hediye?.

— Evet bu kadar kıymetli hediye.

Kadın kalktı, hızla aynanın önüne koştu. Dikkat ettim: İncilere değil, aynanın içinden bana bakıyordu. Sonra, yavaş yavaş bana yaklaştı. Ellerini omuzlarımın üzerine koydu. Gözlerimin içine bakarak:

— Bu incileri bana niçin hediye ettiniz?. diye sordu.

— Doğrusunu isterseniz ben de bilmiyorum, dedim. Hoşuma gidiyorsunuz!. Sizi beğeniyorum. Bunun için de sizi sevindirmek istedim.

Sesi titreyerek:

— Evet, bu kadar.

Böz bebekleri büyüdü. Bunların derinliğinde bir huzursuzluk bir endişe sezdim. Hemen hatırıma bir şeytanlık geldi. Ona biraz üzüntü vermek arzusuna kapıldım:

— Af buyurun Mariya İvanovna, dedim. Ama ne demek istediğinizi pek anlıyamadım.

— Ciddî mi söylüyorsunuz? dedi. Gerçekten de ne demek istediğimi anlamadınız mı?.

Hayır anlamadım.

Sinirli sinirli odanın içinde gezindi. Sonra, tekrar yanıma sokuldu. Gözlerimin içine bakarak:

En küçük bir arzu duymuyor musunuz?

Af buyurun, anlıyamadım!. Ne arzusu?

Acı acı güldü:

Bana hâkim olmak arzusu!.

Başlıdığım oyun, bilhassa bu safhasında, bana pek eğlenceli göründü. Kadına biraz daha üzüntü vermek düşünüsile:

Şu halde siz beni yanlış anladınız Mariya İvanovna!. dedim. Ben böyle bir arzuyu aklımdan bile geçirmedim. Size hakim olmak! Fakat ne münasebet?. Sizi, yüksek bir sanat eseri gibi beğeniyor ve takdir ediyorum. İnanın, sadece aramızdaki dostluğun bir belirtisi olmak üzere hediye ettim. Fakat bir kadın olarak sizin üzerinizde hiç durmadım.

Bu anda, hiç beklemediğim bir hâdise oldu. Kadın boynundaki inci dizisini kopardı ve yüzüme attı. Kendimi toplamağa vakit bulmadan dışarı kaçtı. Arkasından koştum:

Mariya İvanovna!.

Odasına girmek istedim. Arkadan sürmelemişti. Yapılacak hiç bir iş yoktu. İncileri topladım. Cebime yerleştirdim, çıkıp gittim.

★

Aradan bir yıl geçti. Arkada kalan her şey gibi Mariya İvanovna da unutulup gitmişti.

Genç ve güzel bir başka kadınla oturuyordum, renklerini tarif edemiyeceğim saçlarına, pembe kulak uçlarına bakıyordum. Elleri ellerimde idi. Güneşte yanmış bu tunç elleri dudaklarıma götürürken, o da, tiyatrodan, kitaplardan, müzikten bahsediyordu. Harikulâde güzel dişleri bana inci dizisini hatırlattı. Zaten onlar da yanımda idi. Yavaşça incileri cebimden çıkardım, kendi ellerimle boynuna takmak istedim, hızla başını geri çekti:

Ne bunlar?. dedi.

İnci. dedim.

Bunları bana mı getirdiniz?.

Evet size!.

Ama müsaade ediniz, ben sizi katiyen anlamıyorum.

Sözlerini bitirmesine fırsat vermeden önünde diz çökmüş.. Dizlerini, ayaklarını öpmeğe başladım:

— Seni seviyorum.. Seni deli gibi seviyorum!. Artık tahammülüm kalmadı, bittim. Harap oldum...

Kadın, sert bir hareketle ellerimin arasından kurtuldu. Birkaç adım geri gitti. Uğursuz incileri suratıma fırlatarak:

— Beni bir inci dizisile satın alacağınızı mı sandınız? Diye bağırdı. Hemen evimden defolup gidiniz!.

Kapıdan çıkarken, arkamdan:

— Alçak!. Diye bağırdığını işittim.

O gün bugündür bu uğursuz incileri hiç bir kadına hediye etmiyorum.

Bir gün, nefret ettiğim bir kadınla bir kavga vesilesi arayıp dururken hatırıma inciler geldi. Hemen koşup incileri ona hediye ettim... Fakat aksi gibi bu incileri hediye ettikten sonra kadın bana âşık olmasın mı?

Santimantal Bir Macera

Delikanlının biri ,genç bir kıza âşık oldu. Müşterek dostlarından birinin evinde karşılaşmış ve tanışmışlardı.

Mesele malûm.

Kız da çocuğa âşık olmuştu. Bu gibi iyi tesadüfler bazan hayatta görülebilir..

Kızla delikanlı beraberce sinemaya, sonra da operaya gittiler.. Sinema, tiyatro, opera, kuklaya gidişler sıklaştığı nispette, kızla delikanlının sevgileri de arttı.

Delikanlının aklına orijinal bir düşünce geldi: kıza aşkını ilân etmek ve ona evlenme teklifinde bulunmak..

Delikanlı becerikli bir çocuktu. Evlenme teklifinde birinci şartın kızın önünde diz çökmek olduğunu çok iyi biliyordu. Bu vaziyetlerde yapılan evlenme tekliflerini hiçbir kız reddedemezdi.

Ama bu akrobatik hareketi, yahut daha doğrusu bu jimnastik hareketini nerde yapmalı idi?

Operada?. Cambazhanede?. Fakat bütün bu yerler hem ışıklı, hem de iğne atsan yere düşmiyecek kadar kalabalıktı. İğnenin yere düşmiyeceği bir yerde, koskocaman bir adamın diz çökmesine nasıl imkân olabilir?

Sinemada?. Gerçi sinema bunların aksine olarak kapkaranlık bir yerdi. Amma bu kadar karanlık bir yerin de kendine göre mahzurları vardı. Çünkü delikanlı diz çökünce, kız bunun mahiyetini anlamıyacak, çocuğun, yere düşürdüğü şapkasını aramak için, yerlerde süründüğünü zannedecekti.. Bu gibi hallerde bir dakikalık bir yanlışlık bütün işleri altüst edebilirdi.

Delikanlı, kızı kendi evine davet etmeği düşündü. Fakat kız o kadar mahcup, o kadar açılmamış bir kızdı ki, delikanlının bu davetini kabul edeceği şüpheli idi.

Birdenbire delikanlının kafasına parlak bir düşünce geldi:

— Ben onun evine gitsem ne lâzım gelir?.

Bu düşüncesini ilk fırsatta kıza söyledi:

— Marya Petrovna, sizi ziyaret etmek istiyorum, acaba mümkün mü?.

— Şey... Evet... Buyrunuz amma, oturduğum oda çok dardır.

Delikanlı kızın bu sözüne şöyle karşılık verdi:

Zarar yok efendim.. gönüller ferah olsun!.

— Şuhalde buyrunuz!.

Vallahi de geleceğim, billâhi de geleceğim. Oturur, biraz çene çalarız.. Siz de bana bir şeyler çalarsınız!.

Ne çalayım?.

Sizde hiç alet filân yok mu?..

Var!. Olmaz olur mu?. Meselâ konserve kutusu açmak için güzel bir alet var..

Delikanlı üzgün bir sesle:

— Evet, dedi. O da bir alettir.. Faydalı bir alettir... Ama onunla bir şey çalınmaz ki...

★

Delikanlı parmağile zile bastı. Fakat ses çıkmadığını, zilin bozuk olduğunu görünce, ayağının ucile kapıya vurdu. Bir müddet bekledikten sonra, gözler uykulu, tanımadığı bir zat ona kapıyı açtı:

— Ne istiyorsunuz?.. Diye sordu.

— Marya Petrovna evde mi?.

— Bunlardan hangisini istiyorsunuz: Bizim evde dört tane Marya Petrovna var.

— Üç numaralı odadaki Marya Petrovna'yı soruyorum.

— Üç numaralı odada iki tane Marya Petrovna var...

— Ben sarı saçlısını soruyorum. Gri bir mantosu var...

— Evde, ama bu zamanda ziyaret olur muymuş? Uyku zamanı...

Delikanlı hayretle sordu:

— Aman efendim kerem buyurunuz, henüz akşamın yedisi... Bu zamanda uyku mu olurmuş?

— Söylediğiniz hiçbir şey ifade etmez! Bizim evin kiracıları nöbetleşe uyurlar. Çünkü her saatinde uyuyan insanlar var. Neyse, artık gelmişken içeri buyurunuz!..

Delikanlı üç numaralı odayı bulur gibi ve hayretinden dona kaldı: Odanın içi tıklım tıklım dolu idi. Kadınlı erkekli bu insan kalabalığından bir kısmı oturuyor. Bir kısmı yerde yatıyordu. Gençlik günlerinin hulyalı, sevgili Marya Petrovna'sı ise, odanın bir köşesinde, bir bavulun üzerine oturmuş, düşünüyordu...

Delikanlı, yerde bir abanın üzerine yatmış ve abanın yarısiyle örtünmüş olan bir adamın üzerinden atlıyarak, ürkek bir eda ile sordu:

Ne oluyor? Dedi. Galiba sizde bu akşam bir suvare var! Sanki benden neye gizlediniz?

Ne suvaresi canım? Bunlar bizim kiracılar...

Peki, sizin kendi odanız nerde?

İşte burası...

Peki, bu kalabalığın burada işi ne?

Onlar burada oturuyor!

Yani sizin odanızda?

— Bu mesele biraz çetrefilce: Onlar mı benim odamda oturuyor, yoksa ben mi onların odasında oturuyorum, bu pek belli değil!. Şuraya bir yere oturun bakalım!

Delikanlı yere bağdaş kurdu ve kıskanç bir eda ile sordu:

— Peki, siz nerde uyuyorsunuz?..

— Bu bavulun üstünde...

— Fakat burada erkekler var...

— Ben yatarken onlar arkalarını dönerler...

— Marya Petrovna, ben sizinle ciddî bir iş hakkında konuşmak istiyorum..

Yerde, abanın üstünde yatmakta olan adam, başını abanın altından çıkararak sordu:

— Delikanlı, cephelerden ne haber?

— Malûmatım yok.. Ben Marya Petrovna ile mühim bir mesele hakkında konuşmak istiyorum.

Sigara sarmakta olan bir ihtiyar ilgilenerek:

— Pekâlâ, dedi. Mühim dediğin şeyi biz de işitmek isteriz...

Delikanlı, üzgün bir eda ile:

Ama benim konuşmak istediğim şey gizlidir, dedi. Aklından da: «Ben bunların içinde yere nasıl diz çökebilirim?» Diye geçirdi.

— Gizli ise ne yapalım? Burada hiç yabancı yok... Fakat... Delikanlı rica ederim, biraz dikkat ediniz, sol ayağınızla benim hududuma tecavüz ettiniz! Siz benim misafirim olsaydınız, neyse...

Delikanlı ayağını toplıyarak genç kızın kulağına eğildi:

— Bana bakın Marya Petrovna, dedi.. Size şunu söyliyeyim ki...

Yaşlı bir kız dudaklarını bükerek:

— Bana bak delikanlı, dedi, burada fiskos yasaktır.

Aşk ateşinden cayır cayır yanan delikanlı daha fazla kendini tutamıyarak:

— Marya Petrovna, dedi, gerçi ben de zengin bir aileye mensup değilim amma...

Sigara sarmakta olan ihtiyar, delikanlının sözünü keserek alâka ile sordu:

Ailenizin ayrı bir odası var mı?

Delikanlı ayağa kalktı. Kiracıların üzerine basmamağa çalışarak, yerde yatmakta olan abalı adamın üzerinden atladı ve en elverişli fırsatı kollıyarak koşup kızın önünde diz çöktü:

— Marya Petrovna, sizi seviyorum! Beni bahtiyar etmek için bir kelime yeter: Benimle evlenmeğe razı mısınız? Evet, veya hayır?

Sigara sarmakta olan ihtiyarla abanın üstünde yatmakta olan adam, bir ağızdan:

— Hayır, hayır razı değil, dediler. Biz bu numaraları yutmayız!..

Delikanlı, ayağa kalkarak mağrur bir eda ile:

— Ne demek: «Biz bu numaraları yutmayız?» diye çıkıştı.

— Boşuna anlamamazlıktan gelmeyin: Sizin maksadınız âşikâr... Evlenme vesilesile siz de odamıza yerleşmek istiyorsunuz! Yani buranın yedinci kiracısı da siz olmak istiyorsunuz! Ama hayır, biz bu işe razı değiliz!

Marya Petrovna bavulu üzerinden yavaşça yere kayarak:

— Baylar, dedi, biz şu köşecikte, kimseye zarar vermeden sessizce otururuz. Ben onu bu bavulun arkasına yerleştiririm. Onu kimse görmez bile... Ne olursunuz, bize merhamet ediniz!

Abanın üstünde yatmakta olan adam aksi aksi söylenmesine devam ediyordu:

— Öyle şey olmaz! Baksanıza, herifçi oğlu daha odaya yerleşmeden benim sahama ayağiyle tecavüz etti. Hayır.. hayır. biz buna razı değiliz!..

Delikanlı öfkelenmişti:

Yahu, dedi. Siz ne biçim insanlarsınız? Benim bu odaya gelmek istediğime ne ile hükmediyorsunuz? Benim kendi odam var. Ben Marya Petrovna'yı buradan alıp götürmek istiyorum.

Odanın içinde müthiş bir alkış tufanı koptu. Sevinçli bir kaç ses birbirine karıştı:

— Sevgili güzel delikanlı!. Sizlere bol bol saadetler dileriz!.. Hem bu işi geciktirmeğe gelmez!.. Marya gibi güzel bir kızı çabuk kaparlar.

Sevinç umumî idi. Sigara sarmakta olan ihtiyar, hemen elindeki sigarayı delikanlının ağzına soktu. Yaşlı kız, koşup ona kibrit getirdi. Bu karışıklıktan faydalanan iki kiracı ise, Marya'dan boşalacak köşe için birbiriyle kavgaya giriştiler..

Saadetten sarhoş bir hale gelen bahtiyar genç, merdivenlerden inerken, sigara sarmakta olan ihtiyar ona yetişti. Tıknarak:

— Bana bak delikanlı dedi. İkinci kıza dikkat ettiniz mi? Gerçi biraz geçkincedir ama, harikulâde bir kızdır. Arkadaşınız varsa hemen ona bu kızı tavsiye edebilirsiniz!..

Okul Arkadaşları

Vera Nikolayevna ile başbaşa vermiş, aşktan, denizden, pastalardan, börekten bahsediyorduk.

Kapının zili bu tatlı konuşmamızı yarıda bıraktı. Vera ayağa kalkarken:

— Bu herhalde mektep arkadaşım olacak, dedi. Onu on iki yıldır görmemiştim. İçimden:

— «Hay Allah belâsını versin» diye söylendim, «on iki yıldır gelme gelme de, tut bu akşam gel!»

Yüksek sesle ise:

— Yağda kızarmışına bayılırım, dedim.

Vera şaşırarak:

— Kimin yağda kızarmışına?.. dedi. Arkadaşımın mı?

— Ne münasebet arkadaşınızın, böreğin canım!...

İyice sinirlenmişti. Daha arkadaşı odaya girmeden, önemimi kaybetmiş, ikinci plâna düşmüştüm...

Ben bunları düşünürken, ayak sesleri hemen hemen oda kapısına kadar gelmişti. Vera, gözleri sevincinden pırıl pırıl yanarak:

— Evet, tâ kendisi, diye söylendi: Aman yarabbi, onu on iki yıldır görmemiştim. 12 yıl... Dile kolay... Hemen hemen kız çocuğu denecek bir çağda iken birbirimizden ayrılmıştık. Yedinci sınıftan...

İlkin odanın içine esmer, kahverengi bir şey daldı. Sonra bunu karşılamak üzere, gürültü ile yeşilimtrak mavi bir şey fırladı. Daha sonra fırıl fırıl dönmekte olan bu iki kasırga, birbirine yapıştı, bir vücut haline geldi ve kımıldayan bir takım ellerden, haykırmadan, öpüşme seslerinden başka bir

şey farkedilmeden ve mihveri üzerinde çılgınca dönmekte olan bir kasırga oldu.

Bu, insana fenalık veren korkunç bir manzara idi.

Nihayet bu kasırga, kendi gerçek renklerine ayrıldı: Esmer, kahverengi ile yeşilimtrak, mavi renk ayırdedilmeğe başlandı. İki mektep arkadaşı, birbirinden uzaklaştılar... Adeta kumanda ile hareket ediyormuş gibi, çantalarından rujlarını çıkardılar... Dudaklarını boyadılar. Bir defa daha sarmaş dolaş oldular... Ve ancak bütün bunlardan sonra dikkatlerini bana çevirdiler...

Bense, gürültüden, patırdıdan âdeta sersemlemiş bir halde, ihmale uğramış insanların can sıkıntısile bir köşeye bü zülmüş, somurtuyordum.

— Müsaade et de, Nüra, sana büyük arkadaşımı tanıtayım.

Arkadaşı kayıtsız bir eda ile bana baktı ve:

— Çok memnun oldum, dedi.

Nihayet, bana da ehemmiyet vermiş olmalarından sevinerek kendi kendime mırıldandım:

— Zannederim.

— Ne dediniz?

— Vera bana sizden pek çok bahsetmişti, dedim.

Yalan söylemiştim. Maksadım, bu vesile ile her iki kızın da dikkatini kendi üzerime çekmekti. Ama yıllardanberi görüşmemiş iki arkadaşın karşılaşması kadar müthiş bir manzara olamaz!

Biri sağımda, ötekisi solumda olmak üzere kanapeye

oturdular.. Ben ise, ikisi arasında, hiç bir rolü olmıyan bir yastık haline geldim. Gözleri birbirine dikilmiş, elleri, benim dizlerim üzerinde birleşmiş bir halde, adetâ ben yokmuşum gibi konuşmağa başladılar.

Demek böyle ha!.

Evet, öyle...

— Sen Kuzik'i hatırlıyor musun?.

İkisi de dostça gülüşmeğe başladılar:

— Daha da neler!. Onu kim hatırlamaz?.. Acaba şimdi Lilla nerede?.

— Duymadın mı?. Lilla, şu düztaban Brikin'le evlenmiş..

Ne diyorsun?. Doğrusu hatırıma bile getirmezdim!.

— Ya Mika'yı hatırlıyor musun?

— Hatırlamaz olur muyum?

Büyük bir alâka ile sordum:

— Hangi Mika'yı?.

— Bunu bilmenize imkân yok!. Daha doğrusu bunu öğrenmeniz biraz tuhaf kaçar... Ya Kostia'yı son zamanlarda hiç gördünüz mü?. O kadar yakışıklı bir delikanlı haline gelmiş ki, sormayın!. Mükemmel keman çalıyor...

Büyük bir alâka göstermeğe çalışarak:

— Ne diyorsunuz? dedim. Demek ki mükemmel keman çalmasını biliyor, ha?. Halbuki insan buna hiç ihtimal vermez!.

— Siz onu tanıyor musunuz?

— Şey... Hayır!

— Şu halde bilmediğiniz bir mevzua karışmayınız!

Bilmediğim isimler, adresler, önümde öyle bir çabuklukla geçit resmi yapıyordu ki, kendimi, eski bir telefon kataloğunu tetkik eder sandım.

Artık beni tamamiyle unutmuş gibi idiler.. Ama ben, bunu affedecek cinsten bir insan değildim. Hareket tarzımı değiştirmeğe karar verdim:

— Hani size kur yapan bir öğrenci vardı, nerede o şimdi kuzum?.

— Adolf Bers mi?

— Evet, Adolf Bers, diye haykırdım. Siz ona dair hiç bir şey duymadınız mı?.

— Siz de onu tanır mı idiniz?.

Elbette.. Biz onunla çok samimi idik. O zavallı çocuğa öyle acıyorum, öyle acıyorum ki sormayın!.

— Peki ona ne olmuş?.

Bilmiyor musunuz Allah aşkına?. Zavallı sabun kazanına düşerek yanmış.

Hangi sabun kazanına?. Ne zaman?.

Uzun ve o nisbette korkunç bir hikâye, siz Drapkini tanır mısınız?

— Hayır...

— İşte bu Drapkinin sabun fabrikası vardı. Adolf Bers Drapkin'in arkadaşı idi. Bir gün fabrikada dolaşırlarken, bilmem nasıl olmuş. Adolf Bers'in ayağı kaymış, kaynar sabun kazanına düşmüş ve tamamiyle yanmış..

— Ne felâket!. hele zavallı kızkardeşi Lüdmilla kimbilir

bu felâketten ne kadar müteessir olmuştur.

— Zavallı kızın bu felâketi hissetmesine imkân kalmadı!.

— Ne demek istediğinizi anlayamadım.

— Çünkü Lüdmilla da kardeşinden üç gün önce, Kont Keller'in çiftliğinde geçirdiği bir kaza sonunda ölmüş bulunuyordu?

— ? ? ?

— Evet.. Kızcağız sarhoşluğuna kurban gitmiş...

Kuzum siz saçmalıyor musunuz? Lüdmilla'nın içki ile ne alâkası var?.

Maalesef son zamanlarda beygir gibi içiyordu. Jutiçka ile beraber gece gündüz içiyorlardı.

Az önce bu ismi kendilerinden işittiğimi farketmiş olacaklar ki:

— Siz Jutiçka'yı tanıyor muydunuz? diye sordular.

— Tanımaz olur muyum?. Beş parmağımı nasıl tanırsam, onu da öyle tanırdım. Fena çocuk değildi amma, ne yapalım ki onun da ömrü bu kadarmış!.

— Ne diyorsunuz?. Jutiçka da öldü mü?

— Harbin şehrinde astılar.. Orada Çinlilerle beraber bir esrar tekkesi işletiyormuş.. Esrar tekkesini basmağa gelmişler... Jutiçka silâha sarılmış.. Arslanlar gibi dövüşmüş.. Ancak yedi kişiyi yere serdikten sonra onu yakalıyabilmişler..

Emelime kavuşmuştum. Her iki kızın da ağızları bir karış açılmış, gözleri hayretten büyümüş bir halde bana bakıyorlardı. Göğüsleri heyecanla inip kalkıyordu.

Bu vaziyet yarım saat kadar sürdü. Bu müddet içinde küçük meclisin biricik enteresan insanı ben olmuştum. Bir sinema yangını sırasında öteki dünyaya gönderdiğim genç Almanca öğretmeninin bu feci ölümünden doğma acı bir sessizlikten sonra, Vera Nikolayevna, acı acı içini çekti ve arkadaşına dönerek:

— Kuzum sen Katya'nın «Lipovka» sını hatırlıyor musun?. Şimdi ne vaziyette?.

Ben hemen lâfa karıştım:

— Lipovka'yı kim tanımaz.. Tanınmış çingene Korolarından birinin artistlerinden birile evlendi. Çingene kızı, bir kıskançlık buhranı neticesinde çocuğu zehirledi..

Her iki kız da dikkatle yüzüme baktılar.. İkisinin de ağzından:

— Kimi? suali çıktı.

— Ne demek «kimi»?

— Yani kim kimi zehirlemiş?.

— Kimi olacak?. Şu sizin Lipovka'yı zehirlemiş..

Vera Nikolayevna hiç de iyi şeyler vâdetmiyen bir eda ile oturduğu koltuktan kalktı:

— Siz Lipovka'nın ne olduğunu biliyor musunuz?.

— Şey canım.. Bu kumral bir çocuktur.. Ona okulda bu ismi takmışlardı.

— Bana bakın!.. Siz müthiş küstah bir insanmışsınız. «Lipovka» bir çiftliğin adıdır. Pek tabii çingene kızile falan evlenmesine imkân yoktur. Ben sizin çok lâübali ve çok kolay bir tarzda önünüze geleni öteki dünyaya gönderdiğinizin farkındayım..

Vera Nikolayevnanın arkadaşı yerinden fırlayarak:

— Onu hemen kapı dışarı et, dedi.

Vera arkadaşına sordu:

— Sen ne zaman dönüyorsun?.

— On gün sonra...

— Şu halde, delikanlı, sana on günlük ceza veriyorum. On gün için buraya ayak atmıyacaksın!. Anladın mı?.

Ben süklüm püklüm odadan çıkarken, içeride, gene eski hatıra defterleri açılmış, isimler, adresler, birbirini kovalamağa başlamıştı..

Eşsiz Bir Hazine

Tugouhov, genç arkadaşlarından Biçkav'a:

— Kuzum, niçin bize hiç uğramıyorsunuz?. diyordu. Sizi karımla tanıştırırdım. Benim, harikulâde bir karım var... Benim karım hem akıllı, hem güzeldir. Bize uğrayın da acı bir kahvemizi için, karımla üç, beş lâf atın!. Karım güzel piyano çalmasını, mükemmel şarkı okumasını bilir..

Biçkov, merhametle arkadaşına baktı. İçinden: «Şu kocalar da ne enayi olur!» diye düşündü. Sonra arkadaşına dönerek:

Olur canım, gelirim, mutlaka gelirim, diye cevap verdi.

Çok memnun oldum. Karım okumuş bir kadındır. Misafirden pek hoşlanır. Hülâsa her bakımdan iyi bir kadındır.

Biçkov, yine içinden «Olur enayi değil» diye düşündü. Sonra yüksek sesle:

— Yarın mutlaka rahatsız ederim, dedi.

Biçkov, arkadaşı Tugouhov'un odasında oturuyor, çay bardaklarını kurulamakta olan Yelena İvanovna'nın çevik, zarif el hareketlerini bir mütehassıs gözile takip ediyordu. İçinden de: «Gerçekten nefis bir kadınmış!» diye düşünüyordu. Tugouhov arkadaşının düşüncelerini keşfetmiş gibi:

— Evet, diye söylendi. Benim karım gerçekten bir hazinedir. Amma işte insan bazan hazinesinden ayrılmak zorunda kalıyor. Benim şimdi bankada toplantım var. Birkaç saat için de olsa, «hazine» mden ayrılmak bana zor geliyor. Yelena ,ben gelinceye kadar sıkılmazsın, değil mi yavrucuğum?. Sıkılmaman için işte arkadaşım Biçkov'u da emrine veriyo-

rum. Öyle değil mi Biçkov? Ben gelinceye kadar karımla biraz meşgul olursun, değil mi?

Biçkov, titrek bir sesle:

— Memnuniyetle, dedi.

— Ben ancak onbire doğru dönebilirim. Allahaısmarladık çocuklar!.

Aşağı yukarı iki hafta sonra iki. Biçkov yine Tugouhov'larda idi. Biçkov'la Yelena İvanovna, piyano başında yanyana oturuyorlardı. Zihnen mühim bir meselenin halli ile meşgul olan Yelena'nın kocası ise, geniş adımlarla salonun içinde dolaşıyordu. Tabiatile, kâh piyanonun başında oturanlara yaklaşıyor, kâh koca misafir salonunun tâ öbür ucuna gitmek suretiyle onlardan uzaklaşıyordu. İşte bilhassa bu vaziyetten ötürü Yelena ile Biçkov arasındaki konuşma da çok karışık ve çok acayip bir hal alıyordu. Genç kadın:

— Seni yaramaz, diye söyleniyordu, üç gündenberi nerede idin? Neye hiç görünmedin? Seni öyle göreceğim geldi ki..

Bu sırada, arkadan yaklaşmakta olan kocasının ayak sesleri duyulur. Kadın derhal sözünü değiştirir:

— Sonra benim oturduğum çiftlikte, şu amcamın çiftliğinde o kadar çok çilek vardı ki, anlatamam. Ben çileklere bayılırım. Çileği çok severim.

Ayak sesleri uzaklaşır.

— Amma seni onlardan çok severim. Sensiz geçen bu üç gün bana hiç bitmiyecekmiş gibi geldi. Ben (ayak sesleri) boylu boyumca çileklerin arasına uzanır, rastgele koparır ve ağzıma atardım. Derken... Yoksa bir başkasını mı sevmiye başladın?. Dikkat et, ben çok kıskancımdır. Bu gibi hallerde (ayak sesleri) Kız kardeşim de yanıma gelir, beraber çilek toplamıya başlarız. Ben ona atarım, o bana atar, sözün kısası, aramızda bir çilek muharebesidir başlardı..

Bu garip monoloğ bir hayli sürdü. Nihayet Biçkov söze başladı:

— Seni aldatmak hatırımdan bile geçmez. Sen benim biricik sevgilimsin! Benim bir tanecik güvercinimsin (ayak sesleri) daha başka kuşlarda vardı. Bir seferinde bunlara yem vermeği unutmuştum. Ertesi gün... Değil de daha ertesi gün mutlaka geleceğim... Bilhassa kocanın olmadığı zamanı kollıyacağım!

Biçkov sözün burasında puslayı şaşırdı. Tamamen ters konuşmıya başladı. Yani koca uzakta iken söylemesi lâzım gelen şeyleri, onlara yaklaşınca söylemiye koyuldu. Yani: Koca odanın öteki köşesinde iken güvercinlerden, kuşlardan bahsetti. Koşa yaklaşınca: «Geleceğim, bilhassa kocanın evde bulunmadığı saati kollıyacağım» cümlesini ağzından kaçırdı.

Bu lâfları duyan koca:

— Maşallah maşallah, diye homurdandı, sen gerçekten de iyi bir arkadaş imişsin!. Sana gösterdiğim itimada böyle mi karşılık verilir? Amma zararı yok .Ben çekilip gitmesini de bilirim. Zorla güzellik olmaz!.

Yelena feryadı bastı. Kollarını kocasına uzattı. Amma kocası büyük bir sükûnetle karısının kollarını geri iterek:

— Hiç bir mazeret dinlemem, diye çıkıştı. Boşuna kendini yorma!. Artık gözüm açıldı, yağma yok!. Şimdi hemen buradan gidiyorum. Adıma mektup falan gelecek olursa, «Bristol» oteline göndermeni rica ederim.

Kocası eşyalarını toplıyarak ve başını önüne eğerek acayip bir hüzün içinde çıkıp gittikten sonra, Yelena, Biçkov'un göğsüne kapandı ve ağlamıya başladı:

— Giderse gitsin, canı cehenneme!.. Biz seninle daha mesut oluruz, benim güzel sevgilim!.

★

Aradan bir ay geçmişti. Biçkov, «Bristol» otelinde Tugou-

nov'un odasında oturuyor ve arkadaşına öfkeli öfkeli çıkışıyordu:

— Sen bana çok âdice hareket ettin!. Çok edepsizce davrandın!

Tugouhov gülümsedi:

— Neden âdice hareket etmiş olayım? Karımla rahat rahat sevişebilmeniz için başımı alıp kaçtım. Başka türlü hareket edebilir mi idim?.

— Yalan söylüyorsun!. Düzenbazlık ederek karını başından attın! Onu bana yamadın! Ben de enayi gibi bu dolmaları yuttum.

— Amma piyanonun başında karımla aşna fişna ederken böyle söylemiyordun. Yoksa şimdi karımdan memnun değil misin?.

— Nesinden memnun olacağım aksi karının?. Kadın değil, barut. Aksi, yabancı, lânet, kıskanç bir mahlûk.. Kaz kafalı, aptal bir kadın... Bir ay zor dayanabildim. Hoş, bütün bunları sen benden iyi bilirsin ya!.

Tugouhov, kanapeye yan gelmiş kıskıs gülüyordu:

— Evet, söylediklerin, gerçekten de benim karımm huylarına benziyor..

— Bana bak, sen bana büyük bir fenalık ettin!. Amma, bana bir kurtuluş yolu gösterirsen bütün bu yaptıklarını affederim.

— Kurtuluş yolu mu?. Benim yaptığımı yapmaktan seni kim alakoyuyor?.. Eli ayağı düzgün bir arkadaşın yok mu?

— Böyle benim gibi enayisini nerede bulayım?.

— Arayınca bulunur. Bak ben nasıl buldum. Hem enayi olmasına da pek lüzum yok. Yelena ilk bakışta pekâlâ iyi,

sempatik bir kadın tesiri yapar. Zaten her kadın böyle bir tesir yapmakta ustadır.

— Ne olursun, beni bu belâdan kurtar. Onu başıma sen musallat ettin, yine beni ondan kurtaracak sensin!.

— Evet, haklısın dostum. Ben sana karşı hiç te dostça davranmadım. Acaba sana kimi tavsiye etsem?. Dur dur hatırıma geldi. Agramantov bu iş için biçilmiş kaftandır. Daha geçen sene onun benim «hazine» me baygın baygın baktığını farketmiştim.

Agramantov faka basar mı dersin?

★

Tenha bir lokantanın kuytu köşesinde Agramantov'la Biçkov, karşılıklı yemek yiyorlardı. Biçkov Agramantov'un dizlerine dostça vurarak:

— Yahu nerelerdesin, hiç göründüğün yok? diyordu. Bize neye hiç uğramıyorsun? Ben şimdi evliyim... Karım harikulâde bir kadın... Hem akıllı, hem güzel... İyi piyano çalmasını, mükemmel şarkı okumasını bilir... Karı değil, âdeta bir hazine.. Bekliyorum, mutlaka gel!..

Agramantov içinden: «Al sana enayi bir koca!» diye söylendi. Arkadaşına da:

— Yarın mutlaka gelirim, diye söz verdi.

★

Bir ay sonra.

Agramentov, tiyatroda, eski arkadaşlarından Volginle karşılaştı. Büyük bir sevinçle:

— Bu ne güzel tesadüf, diye bağırdı. Ben de seni arıyorcum. Eve gel de seninle orada konuşalım... Hem ben şimdi evliyim. Yelena İvanovna ile evlendim. Bilmem tanır mısın?.

Harikulâde bir kadın.. Zeki, güzel.. Kısacası, kadın değil, hazine...

Kuzum, Yelena İvanovna dediğin kadın vaktile Tugouhov'un karısı olan şu Yelena değil mi?.

Tâ kendisi. Ne olacak?.

— Öyle ise hiç zahmet etme!. Onu Tugouhov'a ciro eden benim.. Böyle karılara karnımız tok...

Agramentov somurttu. Halka da burada kapanmış oldu.

Prensesin Balosunda

Prenses, azametle balo salonuna girdi. Salon, bir an için sessizleşti. Bütün başlar, prensesin bulunduğu tarafa çevrildi. Bütün gözler, prensesin üzerine dikildi.

Prenses, güzel, elâ gözlerile balo salonunu şöyle, yukarıdan aşağı süzdü.. Sonra düzgün, kıvrak bir yürüyüşle, kalabalığın içinde ilerledi. Prenses ilerledikçe, insan safları yarılıyor, başlar, saygı ile eğiliyordu...

Prenses, bildik bir çehreye rastladıkça duraklıyor, üç beş kelime söyliyerek, mütebessim, ilerliyordu.

Prensesin üzerinde, o zamana kadar kimsenin bilmediği, kimsenin görmediği, tarif edilmesi zor bir balo tuvaleti vardı. Prensesin, bir kuğu boynunu andıran boynunda pırlanta bir gerdanlık, göz alıcı bir ışıltı ile parlıyordu. Kulağındaki inci küpeler, sıcak bir pembelikle yanıyordu. Prensesin şâhâne başı, en seçme, en güzel cennet kuşu tüylerile örtülmüştü.

Siyah fıraklar giymiş iki şık delikanlı, sütunların ardında durmuş, prensese dair konuşuyorlardı:

Herhalde çok zengin olsa gerek!.

Zengin de lâf mı?. Babası damadı olacak adama beş yüz bin veriyor. Bundan başka kızın tasavvur edilmiyecek kadar çok tuvalet eşyası varmış... Kızın iç çamaşırları, bir örümcek ağı inceliğinde bir nevi muslindenmiş. Bütün bu tuvalet eşyasının değeri de, 50 bin kadar tutuyormuş...

Hepsi bu kadar mı ya?. Falan caddedeki koskoca apartıman, filân gölün kıyısındaki muhteşem villâ da prensesin kendi malı imiş... Bazı rivayetlere göre de, Amerikadaki

bilmem hangi şirkete ait altın madenlerinin hisse senetlerinden mühim bir kısmı, prensesin üzerinde imiş...

Delikanlılardan ikincisi:

— Parbleu! diye haykırdı, ve cebinden inci markalı altın saatini çıkarıp baktı:

— Herhalde onu bir valsa kaldıracak kadar vakit bulabileceğimi sanıyorum!.

Müzik güzel bir vals havası çalmağa başladı. Pırıl pırıl yanan çiftler, muazzam salonun içinde dönmeğe başladı.

★

Eskiden romancılar bir prensesin balosunu böyle tasvir ederlerdi. Halbuki bu balo bugün verilse, romancılarımız onu şu suretle tasvir ederlerdi..

★

Prenses azametle balo odasına girdi. Oda, biran için sessizleşti. Bütün başlar prensese döndü. Bütün gözler, prensesin muhteşem tuvaleti üzerinde durdu; prensesin üzerinde, cinsini, mahiyetini hemen hemen herkesin unuttuğu, basma bir entari vardı. Prensesin bir kuğuyu andıran güzel gerdanında, parlak bir sıcaklıkla ışıldayan kok kömüründen yapılmış bir gerdanlık vardı. Prensesin, kulaklarında ise, şu elektrik fenerlerine takılan minnacık, şık, zarif, iki ampul vardı.

Prensesin şâhâne, vakarlı başı, en seçme tavuk tüylerile donanmıştı.

Üzerlerinde un çuvalından dikilmiş birer fırak bulunan şık iki delikanlı, odanın akmayan bir köşesinde, prensese dair konuşuyorlardı:

Çok zengin bir kız!. Babası müstakbel damadına iki odalı bir ev, bir ton kok kömürü, bir çuval pirinç, bir teneke sadeyağ veriyormuş!.

— Hepsi bu kadar mı ya?. Falan sokaktaki evin tavan arası, sonra filân mandıradaki çoban klübesi de prensesin ba-

basına aitmiş... Bazı rivayetlere göre de, prensesin babasının, bin kadar boş tenekesi bulunuyormuş...

Bu iki gencin konuşmalarını dinlemekte olan hasır elbiseli bir üçüncü genç:

— Hiç te öyle değil, dedi. Babası müstakbel damadına buzağisile beraber bir inek, bir çift ördek, bir teneke de zeytinyağı veriyormuş.

Çuvaldan fıraklar giyinmiş olan delikanlılardan biri:

— Parbleu! diye haykırdı ve cebinden kocaman bir çalar saat çıkararak baktı.

Herhalde onu bir valsa kaldıracak kadar vakit bulabileceğimi sanıyorum!. diye söylendi.

Gıcırtılı bir gramofon bir vals çalmağa başladı. Çiftler, dansa başlamadan önce âdeta gizli bir yerden emir almış gibi yere çöktüler... Kadınlı erkekli herkes, lüzumsuz yere aşınmasın diye, büyük bir ihtimamla kunduralarını çıkardı. Sessiz, parmaklar üstünde oynanan vals başladı.

Acele Sevgi

Kapım çalındı. Sordum:

Kim o?.

— Biraz bakar mısınız?.

Kapıyı açtım. Mavi gözlü, sarışın, güzel bir kız:

— Siz Sergey Sergeyeviç misiniz? Diye sordu.

— Evet, ta kendisiyim, dedim.

Size Moskovadan bir mektup getirdim.

Teşekkür ederim efendim, zahmet etmişsiniz!. Oturmaz mısınız?

Genç kız çantasını açtı.. Uzun uzun karıştırdı. Nihayet, aradığını bulamıyan insanlara has üzgün bir eda ile:

— Ah af buyurun, dedi. Mektubu galiba bavulumda bırakmışsın...

Üzülmeyin efendim, dedim. Bir başka sefere getirirsiniz! Burada çok mu kalacaksınız?.

Genç kız, mahcup mahcup gülümseyerek:

Bu biraz da size bağlı bir şey, dedi. Şayet burada bana bir iş bulabilirseniz, o zaman...

Kızın sözünü keserek:

İşte bu zor bir şey, dedim.. Şimdi her tarafta işsizlik var.. Boyna kadroları daraltıyorlar.. Bir yığın memur açıkta kaldı.

— Doğru, doğru amma, siz isterseniz, beş dakikada bunu yapabilirsiniz!.

Kat'î bir eda ile:

— Hayır, dedim, maalesef bunu yapmama imkân yok. Ama durunuz bir başka şey yapmak kabil... Meselâ...

— Evet, meselâ?..

— Efendim, mesele şu ki... Ben bu işi yıllardır yapmağı tasarladığım halde, bugüne kadar bir türlü kısmet olmadı.. Bir defa bir türlü vakit bulamıyorum... Malûma, bir yığın iş.. Sonra, ayrıca, bir sürü sosyal vazifeler.. Halbuki tam da bu sabah bu işi aklımdan geçiriyordum.. Ne demek istediğimi anladınız mı?.

— Vallahi efendim hiçbir şey anlayamadım.

— Yani demek istiyorum ki, size iş bulmak zor.. Ama başka şey yapmak kabil.. Sizi boş elle geri çevirmek istemem..

Yani?..

— Yani, gelin de sizinle evlenelim!.

Genç kız güldü:

— Aman efendim, dedi, nasıl olur?

Ben saatime baktım:

Şimdi saat ona çeyrek var. Hemen sokağa çıkarsak 20 dakika sonra nikâh dairesindeyiz!. Nikâh memuru ahbabımdır. Sıra beklemeden içeri gireriz. O takdirde ben işime de geç kalmamış olurum. Şimdi ben ev sahibimizin aşçısı Marfa'ya seslenirim. Sen... Şey af buyrun, siz de ona yapacağı yemekler hakkında talimat veriniz!. Bugün öğle yemeğini evde yemiş olurum.

Yumruğumla duvara vurdum. Genç kız:

— Ama, hiç olmazsa kıyafetimi değiştirsem.. Doğru trenden buraya geliyorum.

— Canım aldırmayın!. Bu işi sonra da yapabilirsiniz!. Nikâh dairesinde mantonuzu hiç çıkarmazsınız!.

Marfa içeri girdi.

Bana bak Marfa, dedim. Moskovadan kârım geldi. Bugün biraz yorgun.. Ne olursun, bizim de bugün öğle yemeğimizi sen yapıver!.

Marfa:

— Olur, dedi, niçin olmasın?. Sonra genç kıza dönerek:

— Hanım efendi, dedi, birinci yemeğin ne olmasını tercih edersiniz?.

Genç kız:

— Bir tavuk satın alınız. Birinci yemeği de bir çorba yapınız!.

— Pirinç çorbası mı olsun, yoksa şehriye çorbası mı?.

Genç kız, işgüzâr bir eda ile:

— Şehriye çorbası olsun, dedi. İkinci yemeğe gelince, onu da tavuk kızartması yaparsınız.. Soğukluğu da ben dışardan alırım..

Marfa'ya üç ruble çıkarıp verdim. O da paraları alıp, gitti.

— Gidelim hayatım, saat on oluyor..

Merdivenlerden inerken ona bir anahtar uzattım:

— Bu, dolabın anahtarıdır, dedim. Lûtfen dolaptaki kirli çamaşırları Marfa'ya ver de, çamaşırcıya götürsün!.

— Ne diye çamaşırcıya verelim?. Marfa çamaşır yıkamasını bilmez mi? Böyle yaparsak, bence daha ucuz olur.

— Zararı yok.. Böylesi daha kolay. Üzüntüsü daha az olur.

Arabada giderken, sol pencere perdesinin storunun iyi işlemediğini söyledim. Alt dolaptaki kitaplara, farelerin dadandığını, bunları balkona çıkarmak icap edeceğini anlattım.

Pekâlâ, dedi. Perdeyi ben kendim tamir ederim. Kitapları da, hemen bugün, balkona çıkartırım.. Hiç merak etme!.

Genç kız esnedi..

Nikâh dairesinde kaydolduğumuz zaman, genç kız hayretle sordu:

— Senin soyadın Barsov mu sanki?.

— Neye sordun?

— Getirdiğim mektubun üzerinde bir başka soyadı yazıyordu.

— Nasıl bir soyadı?.

— Pek hatırlamıyorum.

— Peki mektubu gönderen kim?

— Marya Nikolayevna.

— Hangi Marya Nikolayevna bu?.

— Canım şu Pakrovskaya.

— Böyle bir insan tanımıyorum.

— Garip şey..

Sokağa çıkınca, genç kız mantosunun cebinden, mendilin arasına saklamış olan mektubu bulup çıkardı ve zarfın üzerini okudu:

Sergey Sergeyeviç Perepilkin..

Güldüm.

— Ayol, dedim. bu zat benim üstümde oturuyor.

Genç kız sapsarı kesilmiş bir halde:

— Peki. bu zat ne iş yapar. Dedi.

Küçük bir memurcuk, dedim. Evli. Üç çocuğu var...

Genç kız rahat bir nefes aldı. Elini öperek:

Şimdilik Allahaısmarladık, dedim. Saat beşe doğru eve gelirim.

Genç kız, endişeli bir eda ile:

O!-rayt, dedi ve bir sigara tellendirdi.

Sen sigara içer misin? Dedim.

Daha sorar mısın?. Gelirken biraz da şarap getir. Düğünümüzü ıslatalım. Belki paran yetişmez?. Malûm ya, bugün ayın sonu?.

Doğru..

— O halde bir şişe bira da olsa yeter.. Haydi biraz çabuk ol, geç kalacaksın!..

Genç kız başile bir selâm verdi ve tramvaya doğru yürüdü.

— Hey bana bak, diye seslendim.. Biraz dursana!.

Genç kız başını çevirip baktı:

— Af buyur, sormasını unuttum: Senin adın neydi?.

— Leiya!..

Genç kız yanıma geldi. Birbirimize tatlı tatlı bakarak, uzun uzun gü!üştük.

Bir Değiş — Tokuş

Korkunç, karanlık bir kış gecesiydi. İliklere kadar işleyen soğuk bir yağmur çiseliyordu. Paltomun yakasını kaldırarak karanlık sokaklarda bata çıka ilerliyordum.

Yollar çok bozuktu. Elimde bir elektrik feneri de yoktu. Zaman zaman, bir su birikintisine basarak sendelliyor, ama hemen muvazenemi buluyordum. Binbir mahrumiyeti göze alarak yaptırdığım yeni paltomla çamurların içine yuvarlanmak herhalde hoş bir şey olmıyacaktı.

Yolum epeyce uzundu. Gecenin bu saatinde herhangi bir nakil vasıtası da olmadığı için, ister istemez yaya olarak, kestirme yollardan gitmek zorunda idim.

Yalnızlık, karanlık, biraz da bu karanlığın verdiği ürküntü, yolu büsbütün uzatıyordu. İçimde, korku ile karışık bir üzüntü, bir can sıkıntısı vardı.

Bu can sıkıntısını yenmek için bir şarkı tutturdum. Farkına varmadan, yürüyüşümü de söylediğim şarkıya uydurmuş, âdeta ayaklarımla tempo tutmağa başlamıştım. İçimdeki sıkıntılı hava biraz dağılır gibi oldu. Fakat bu işin bir de menfî tarafı oldu. Şarkı, içimdeki sıkıntı ve korku ile beraber dikkatimi de alıp götürmüştü. Patavatsız bir hareketle, derince bir su birikintisine bastım. Pantolonlarımın diz kapaklarına kadar ıslandığını hissettim.

Elimde olmıyarak bir küfür salladım. Şarkım da yarıda kaldı.. Yeniden kaldığım yerden, şarkıma devam etmek istedimse de, elimden gelmedi. Neşem iyice kaçmış, o az önceki sıkıntılı hava gene beni tazyik etmeğe başlamıştı.

İçimdeki ürküntü açık bir korkuya döndü. Her gölge, ba-

na korkunç, dev cüsseli bir insan gibi görünüyordu. Hatırıma dünyan en korkunç hikâyeleri geliyordu. Havanın fevkalâde soğuk olmasına rağmen âdeta terlemeğe başlamıştım.

Bir köşeyi saptım. Yol, dar bir sokağın içine giriyordu. Daha iki köşe başı saptıktan sonra, kendi sokağıma girmiş olacaktım.. Bu düşünce ile adımlarımı hızlaştırdım. Fakat birdenbire korkunç, bir hortlağınkini andıran boğuk bir sesle yerime mıhlandım:

— Dur, kımıldama!...

Ayni anda, kuvvetli bir elektrik ışığı tâ gözlerimin içine sıkılmış, etrafımı görmemi, büsbütün imkânsız bir hale getirmişti. Kendimi toplamama vakit bulmadan, boğuk ses ikinci bir kumanda verdi:

— Ceplerini boşalt!.. Cüzdanını buraya ver!. Kımıldarsan, bağırırsan kendini ölmüş bil!.

Sesim titreyerek:

— Ama rica ederim, dedim. İnsaf ediniz!.. Ben...

Boğuk ses, sözümü keserek:

— Münakaşa etmeğe hiç de vaktim yok, dedi. İçinde topu topu yedi ruble bulunan cüzdanımı çıkarıp verdim:

— İşte bütün varım, yoğum bu yedi rubleden ibaret, dedim. İsterseniz üstümü arayınız!.

Elektrik fenerimi üstümde gezdirerek:

— Palton hiç de fena değilmiş, dedi. Hem galiba da yepyeni... Öyle ise dostum paltonu çıkar!

Ağlar gibi bir sesle:

— Hiç olmazsa bunu yapmayın, dedim. Halime acıyın!. Ben de çoluk çocuk sahibiyim.. Tekrar bir palto yaptırmama imkân yok...

— Boşuna lâf ediyorsun!. Paltonu çıkar, diyorum sana!. Ben de sana üstümdeki şu paltoyu vereceğim..

Elektriği tekrar parladı ve üstü aydınlandı. Bu, elinde

sustalı bir çakı bulunan, başı şalla sarılmış, partal kılıklı korkunç bakışlı bir adımdı.

Yapılacak hiçbir şey yoktu. Paltomu çıkardım. O da bana kendi sırtındaki paltoyu çıkarıp verdi. İster istemez giydim. Terle karışık leş gibi balık kokuyordu. Öğürmeğe başladım.

Boğuk ses bir daha duyuldu:

— Haydi şimdi, durmadan yoluna devam,et!. Bağırayım falan demiyesin ha!. Gene haline şükret!. Benim gibi merhametli insanlar az bulunur!. Ya elbiseni soyup da seni don gömlek bıraksaydım daha mı iyi olurdu?

Bitkin, perişan bir halde eve geldim. Anahtar paltomun cebinde kaldığı için kapıyı çalmak mecburiyetinde kaldım. Kapıyı açan karım, uykulu gözlerle beni tanıyamadı. Bir çığlık atarak kapıyı tekrar suratıma kapadı. Kendimi anlatabilmem için, onunla birkaç kelime konuşmam icap etti.

Karım, yeni kılığımı önceleri büyük bir şaşkınlıkla seyretti. Vak'ayı anlattığım zaman, ağlamağa başladı.

Hırsızın verdiği palto, yağ ve kir içinde idi. O kadar fena balık kokuyordu ki, aşağıya, taşlığa atmağa mecbur olduk.

Ertesi günü işe gidemedim. Yağmur artmıştı. Halbuki benim giyecek bir başka paltom da yoktu. Pis paltoyu temizlemeğe karar verdik..

Karım su ısıttı. Paltoyu taşlığa serdik. Bol sabunlu su ile fırçalamağa başladık. Ortalığı berbat bir balık kokusu istilâ etti. Nerde ise beni soyan hırsızın, bir balıkçı olduğuna hükmedeceğim geliyordu..

Ben su döküyor, karım fırçalıyordu. Paltonun yakasından başlamış, eteklerine doğru iniyorduk.. Bütün pis sular da, fırçanın hareketile beraber eteklere doğru birikiyordu. Birkaç fırça vuruşile bunları atmak icap etti. Fakat eteğin belli bir noktasında fırça yumruk gibi bir şeye takıldı. Karım

bu şişliği düzeltmek için fırçayı elinden bıraktı. Şişliği elile düzeltmeğe koyuldu:

— Garip şey, diye söylendi, burada astarın içinde bir topak var. Hem de bir kâğıt topağı.

Paltonun tersini çevirdik. Topağın, astarla palto kumaşı arasında olduğunu gördük. Karım, elini paltonun cebine soktu. Oradâ küçük bir delik farketti. Parmağile deliği takip ederek aşağıya kadar indi. Ve yavaşça kâğıt tomarını çekmeğe başladı. Tomar, cebe gelince, renginden bunun para olduğunu farkettik. Cebi söktüğümüzü düşünmiyerek ikimiz birden bunu çektik.

Bu, hepsi de on rublelik olmak üzere tam üç yüz yirmi ruble idi.

Sevincimizden kahkaha ile gülmeğe başladık. Karım hayretle yüzüme bakarak:

— Bu ne demek, dedi? Seni soyan hırsız pek aptalmış doğrusu!.

— Hayır, dedim, mesele hiç de öyle değil. Herif herhalde benden önce bir balıkçıyı soymuş olacak.. Benim paltomun yeni olduğunu görünce; bundan önce soyduğu paltonun ceplerini aramağa vakit bulmadan kendi paltosunu benimkile değiştirdi. Aksi gibi, soyduğu adam da, herhalde balıkçı olacak..

Palto yıkandıktan sonra, hiç de fena olmadı. Ben hâlâ bu paltoyu giymekteyim.

Dirhem Buhranı

Memlekette müthiş bir dirhem buhranı vardı.

Mal vardı. Satıcı vardı. Veznede oturan kerli ferli bir kadın vardı. Veznenin yanı başında pinekleyen sarman kedi vardı. Terazi vardı. Fakat gel gelelim dirhem yoktu.

Ama dirhem yok diye mağazayı kapıyacak değillerdi ya!. Hayat yürüyor, müşteriler geliyor, mallar harıl harıl satılıyordu..

Nasıl?. Ne şekilde?.

Bakınız nasıl: Dükkânda topu topu iki kiloluk bir dirhem vardı. Müşteri içeri girer girmez, bütün satıcılar ağız birliği eder, müşterinin başına üşüşür, adamcağız ne istese, hep bir ağızdan:

— İki kiloluk birden al, diye tuttururlardı.. Nasıl olsa gene almağa geleceksin, iki üç defa zahmet edeceğine bir defada al da, kurtuluver! Hem sen rahat edersin, hem biz!.

Meselâ gelen müşteri şöyle 250 gram hardal istese, onlar gene aldırmaz:

— İlle de iki kilo al!.. Diye ısrar ederlerdi.

Adamcağız itiraz eder:

— Yahu, derdi, insaf edin, ben iki kiloluk hardalı ne yapacağım?. Bunu kaldırımlara dökecek değilim.. Bana topu topu 250 gram hardalla, üç kiloluk çivi lâzım..

Mağaza satıcıları üç kilo çiviyi işitince çileden çıkarlar:

— Ne, derlerdi, üç kilo çivi mi?. Amma da yaptınız ha!. Üç kilo çiviyi ne yapacaksınız?. İki kilo ile idare ediniz!. Bitince gene alırsınız!. Üç kilo çivi ile koskoca bir ev yapılır..

Müşteri bu işe şaşar, istediği kadar çiviyi alabilmek için başka mağazaya giderdi..

Ama mağazaya yeni bir direktör tâyin edilince işler başka bir renk aldı. Yeni direktör, müşterilerin dirhemsizlik yüzünden başka mağazalara gitmesine taraftar değildi. Hemen bu «dirhem buhranı» na bir çare buldu: Komşu mağazadan beş - on dakika için dirhemleri istedi. Kısa bir zamanda, çeşitli ağırlıkta birçok dirhemler hazırlattı. Öyle ki, artık bunları koyacak yer bile bulamıyorlardı..

Yeni direktörün bulduğu usul pek basitti: Mağazada bulunan bazı demirbaşları tarttı.. Bunların ağırlığını tesbit ederek bir kâğıda yazdı.. Meselâ: Kocaman bir kılıfın içindeki kendi gözlükleri bir kilo geliyordu. Bunu not etti: Direktörün gözlükleri 1 kilo. Bundan sonra, tesadüfen rafın birinde durmakta olan Tolstoy'un seçme eserlerinden üçüncü cildi tarttı. Bunun bir buçuk kilo olduğunu görünce, bunu da şöylece tesbit etti. Tolstoy'un eseri = 1,5 kilo.. Veznenin yanı başında pinekleyen sarman kedi üç kilo geliyordu. Bunu da kaydetti: Sarman kedi = 3 kilo. Veznedeki kadının küçük oğlu Vasya ise 16 kilo geliyordu. Bunu da deftere geçirdi: Vasya = 16 kilo..

Bu tesbit hâdisesi olup bittikten sonra ,işler yağ gibi gitmeğe başladı. Müşteriler pek çabuk bu yeni usule alıştılar.. Meselâ müşterinin biri bir kilo şeker alacaksa, doğrudan doğruya:

— Lütfen bana bir gözlük şeker veriniz!. Derdi.

Mağaza satıcıları, gözlüğün, tarife gereğince bir kilo etiğini bildikleri için hemen bir kilo şeker veriyorlardı.

Öte taraftan 1,5 kilo fasulye istiyen bir müşteri ise:

— Lütfen şuradan bana bir Tolstoyluk fasulye verir misiniz?. Diyordu.

Üç kilo pirinç istiyen üçüncü bir müşteri ise:

Evlâdım ne olursun, derdi, şuradan bana bir kedilik Hindiya pirinci versene!.

İşler uzun müddet bu minval üzere gitti. Ama günün birinde mağazaya, mağazanın bütün nizamlarını, bütün usullerini altüst eden aksi suratlı bir adam geldi:

Lütfen bana 50 kilo beyaz un veriniz!. Dedi.

Mağazanın direktörü afalladı. Boğuk bir sesle:

— Anlayamadım, dedi, ne kadar istediniz?.

Aksi suratlı adam, suratını biraz daha ekşitti, kelimeleri tane tane söyliyerek:

50 kilo un istiyorum, dedi.. Anlamadınız mı?. 50 kilo beyaz un.. Galiba Çince söylemiyorum..

Mağaza direktörü, ellerini oğuşturarak:

— Efendim, dedi, işinize karışmak gibi olmasın amma, bu kadar unu ne yapacaksınız?. Maşallah unumuz bol.. Siz şimdilik bir Vasyalık... Şey yani, 16 kilo alınız da... Bu bitince bir daha alırsınız!.

Ama müşteri lâf anlar takımından değildi. Sesini biraz daha yükselterek:

— Siz kuzum aklınızı mı kaçırdınız? Dedi. Hangi Vasya'dan bahsediyorsunuz?. Ben 50 kilo un istiyorum. Durmağa vaktim yok.. Lûtfen bir an evvel tartıp bana unu veriniz!.

Mağazanın direktörü gözlerini yumdu, parmaklarile bir takım hesaplar yaparak:

— Yani, diye söylendi, üç Vasya, 48 kilo eder. Buna Sarman kediyi de ilâve edersek, 51 kilo olur.. Olmadı.. Hayır, Sarman kediyi değil de, Tolstoyun kitabını koruz.. Fakat o zaman da yarım kilo noksan tutar.. Ama durun canım, bizim mağazada zaten iki kiloluk bir dirhem vardı. Üç Vasya'nın yanına onu korsak, olur biter..

Fakat un yerine Kediden, bir takım Vasya'lardan, Tolstoyun eserlerinden bahsedildiğini duyan müşteri büsbütün çileden çıktı:

— **Yahu,** diye bağırdı. Yarım saattir sizden un istiyorum. Siz kalkıp bana un vereceğiniz yerde bir takım abuk sabuk şeylerden bahsediyorsunuz!. Maalesef gidip polise müracaat etmek mecburiyetinde kalacağım!.

Vezneci Anna Feodorovna işin içine karışıp kendini feda etmeseydi, müşteri ile mağaza direktörü arasında başgösteren bu hâdisenin nasıl bir renk alacağını kimse kestiremezdi. Anna Feodorovna, direktörün yanına yaklaşarak:

— Hiç de münakaşa etmenize lüzum yok, dedi. Ben daha geçen gün tartılmıştım. Tam 50 kilo gelmiştim.. Müsaade ederseniz büyük terazinin bir kefesine ben oturayım, mesele de böylece halledilmiş olur..

Kadıncağız bunları söyledikten sonra, girip terazinin bir kefesine oturdu. Un tartıldı. Acaip müşteri çuvalı sırtına vurup gitti. Veznedar kadın da, o gün için, herkesin dikkatini kendi üzerine toplayan bir kahraman oldu.

Ama bu hâdise direktörün hatırına tuhaf bir takım düşünceler getirmişti.. Kafasında bu tuhaf düşünceler olduğu halde evine gitmişti. Yatağa girdiği zaman da bu düşünceler bir türlü hatırından çıkmadığı için, kendisini bir türlü uyku tutmamıştı. Öyle ya, ister misin bu herif yarın gelip, 50 kilo yerine 80 kiloluk un istesin?. O zaman direktör ne yapabilirdi? Sonra buna da bir çare buldu. Komşu mağazanın veznesindeki kadın iri yarı, şişman, tombul teyze gibi bir kadındı.. Herhalde bu kadın 80 kilodan aşağı gelmezdi.. İster istemez onu gidip rica ederdi.

Direktör bu düşüncelerle uyudu. Rüyasında, gene ayni adamın mağazaya gelip 150 kilo un istediğini gördü. Zavallı direktör 140 kiloyu denk getirmek için, kendi veznedarını, komşunun veznedarını, sokaktaki kedileri, köpekleri, hülâsa ne bulduysa hepsini alıp alıp dükkânına taşırken, kan ter içinde uyandı.

Bir Aşk Macerası

I

Bu hareketimi katiyen affetmek istemiyordu:

— İstediğinizi yapabilirsiniz; küfredebilirsiniz, sarhoş olabilirsiniz, amma böyle taş gibi duygusuz, ayı balığı gibi dilsiz olmanıza katiyen tahammül edemem. Hayır, hayır!. Sizinle arkadaşlık edebilmek için insanın sinirleri çelikten olmalı...

— Sizin her budalaca hareketinize kızmağa, şöyle kaş göz arasında en umulmadık, en beğenilmedik edepsizlikler yapmıya ve küfretmiye kalksam, acaba o zaman sinirlerinizin ne cins ucuz ve sağlam maddeden yapılmış olması lâzımdı?.

Allahınızı severseniz, ne yaparsanız yapınız, yalnız şu sükûnetten, şu soğukkanlılıktan vazgeçiniz!. Siz bu halinizle değil beni, ama koskoca bir öküzü bile öldürebilirsiniz!..

— Öküz öldürmek için garip bir âlet doğrusu!. Fakat kuzum, şunu açıkça söyleyin; benden ne istiyorsunuz?.

İstediğim gayet basit bir şey: insan olmanızı istiyorum. Bir defa olsun sesinizi bile yükselttiğinizi duymadım!.

— Evet, haklısınız!. Ben sesimi, ancak icap ettiği zaman, meselâ: Bir gazeteciye, bir şoföre falân seslenmek lâzım geldiği zaman yükseltirim.

— Sizin, bir an için olsun parladığınızı, öfkelendiğinizi bile görmedim. Siz sözlerinizle bir insanda en küçük bir kıvılcım bile tutuşturamıyorsunuz!. Siz bir paçavra, bir süpürüntüden farksızsınız!.

Böyle bir konuşma ile, büyük ve iyi düşünülmüş bir duygunun kuvvetlendiği çok az görülmüştür. Nitekim bu sefer de böyle oldu. Bir yıl süren sıkıntılı ufak tefek hâdiselerden, randevulara gelmeyiş sebeplerini bildiren telefon konuşmalarından, bir kelime ile, insan ilgisini çekmek için adına «aşk» denilen karşılıklı bir alâkadan sonra, birbirimizden ayrıldık.

Şimdi bile, zaman zaman Lida'yi arzulayarak, içten hatırladığım anlarda, onun, benliğimin başlıca özelliğini teşkil eden soğukkanlılığıma karşı gösterdiği samimî nefret, bana pek garip ve tuhaf görünür.

II

Bu hemen hemen onunla tanıştığım ilk günlerden itibaren başlar: Lida ile üçüncü buluşmamda, kendisile bir dördüncü defa, ama başbaşa buluşmak istediğimi söyledim. Güzel mavi gözlerini hayretle kaldırdı:

— Nasıl başbaşa?

— Yani demek istiyorum ki, buluştuğumuz yerde bizden başka kimsecikler olmasın..

Hayretle:

— Bu... Randevu demek değil mi?. diye sordu.

— Buna ne isterseniz deyiniz; ister konser deyiniz, ister Jour fixe deyiniz!. Bence ehemmiyeti yok.

— Ben sizi anlamıyorum.

— Söylediğimi tekrarlıyabilirim: Şu günlerde benim hiç bir işim yok. Sizinle başbaşa buluşmak isterdim. Meselâ, kabilse, perşembe günü. Saat ikide.

Herhalde bu söylediğim sözler pek anlaşılmaz bir şey olmalı ki, Lida, hayret dolu bakışlarını gözlerimden ayarmaksızın, dalgın dalgın sordu:

— Meselâ nerede?

— «Kara Kedi» pastahanesinde olabilir. Nasıl gelecek misiniz?.

Bazılarına göre pek karışık olan bu meselenin böyle ba-

sit bir surette ortaya atılışı, görünüşe göre Lida'nın canını sıkmıştı:

— İş randevuya gelmekte değil.. Gelmesine gelebilirim. Amma... Siz bana bu meseleden niçin şimdi bahsediyorsunuz?

— Belki sizi işinizden alıkoyuyorum?.

— Hayır.. Ben de sizin gibi burada misafirim.. Bugünlerde benim de hiç bir işim yok. Demek istediğim şu ki, siz bu teklifi bana niçin dün değil de, yahut üç gün önce değil de bugün yapıyorsunuz?

Ben sizi ancak bir hafta önce görmüştüm.

Peki, o zaman niçin bana hiç bir şey söylemediniz?.

Biraz düşündükten sonra kendisine sordum:

Birbirimizi henüz hiç tanımadığımız bir sırada, hattâ birbirimizden hiç haberimiz olmadığı bir zamanda, meselâ bundan dört ay önce size bunu teklif etmeyişime hayret etmiyor musunuz?.

O zamanlar ben sizin isminizi duymuştum.. Yalnız nedense sizin uzun boylu, zayıf bir insan olduğunuzu sanmıştım..

— Nasıl, gördünüz ya!. Şayet ben, benim hakkımda edindiğiniz bu kısa ve eksik bilgiye dayanarak, size gelip de bir randevu isteseydim...

— Tuhaf... Siz bu meseleden, güya hiç bir zaman red cevabı almak ihtimaliniz yokmuş gibi bir tonla bahsediyorsunuz.

— Ne diye red cevabı alacakmışım?. Ben sizden bir konak, yahut buna benzer bir şey istemedim ki red cevabı alayım!.

— Ne olursa olsun. Ben pekâlâ red cevabı verebilirim, bu da sizin için, hiç de hoş bir şey olmaz..

Herhalde bu hareketiniz benim iftiharıma bir sebep teşkil etmezdi sanırım..

Ben bunu herkese anlatabilir, önüne gelen de sizinle alay edebilirdi.

Bu olsa olsa, aklı başında olmıyanların akşam çaylarında, yahut sizin mutfak sohbetlerinizde bir konuşma ve bir gülüşme mevzuu olabilirdi.

Bütün bunlardan ne büyük bir soğukkanlılıkla bahsediyorsunuz, şaşıyorum doğrusu! Hem de çok şaşıyorum.

Aramızda bu konuşma pazartesi günü geçmişti. Lida bu işe iki gün evinde, yahut benim bilmediğim başka yerlerde şaştı, durdu. Perşembe günü ise, benimle beraber şaşmak üzere tam saat ikide pastahaneye geldi.

III

Lida'nın yarı çocuk yüzü, düşünceli anlarında hafifçe titreyen kalın sesi, fevkalâde hoşuma gidiyordu. Üç hafta müddetle, hemen her gün devam eden buluşmalarımızda ona iyice bağlandım. Ve içimdekileri kendisine açmıya karar verdim. Bu işin bu kadar fena ve biçimsiz bir netice vereceğini ummuyordum.

Bir kış günü, galiba beş sularıydı. Şehrin ana caddelerinden birinden geçiyorduk. Lida bana, büyük bir hararetle, satın almak mecburiyetinde olduğu fakat nasılsa unuttuğu lüzumlu bir şeyden bahsediyordu. Ben onun söylediklerini dalgın dalgın dinledikten sonra:

Siz benim çok hoşuma gidiyorsunuz, dedim... Hem de pek çok..

Lida benim bu sözlerim üzerine durakladı, kolumdan yakaladı ve hayretle gözlerime bakarak:

— Nasıl söylediniz bakayım, dedi? Ne dediniz, ne dediniz?.

Onun bu haline hayret ettim:

— Ne olmuş?. dedim. Yoksa fena bir şey mi söyledim?. Ağzımdan biçimsiz bir lâf mı çıktı?

Lida kıpkırmızı kesilerek:

Dediniz ki... Siz dediniz ki... Hayır... Ama pek tuhaf doğrusu...

— Evet, dedim... Sizi sevdiğimi söyledim.. Çok hoşuma gittiğinizi söyledim. Yoksa bunu başka türlü söylemekliğimi mi istiyordunuz?

Lida susmuştu. Bir dakika sonra ise, samimî bir öfke ile ağzından şu kelimeler döküldü:

Bu meseleden böyle mi bahsederler?.

Ne gibi böyle mi?.

— Basbayağı böyle... Cadde ortasında, hem de kanaviçeden bahsederken...

— Yoksa bu meseleden şahitlerin önünde mi bahsedecektim. Yahut polisle bekçiyi çağırarak onların yanında yahut noterde mi konuşacaktım?

Lida öfkeli bir eda ile:

— Duygu ile ilişiği olan bu gibi meselelerden böyle sükûnetle bahsetmezler, dedi.

— Yoksa kaldırımların üzerine boylu boyunca uzanarak ve ayaklarımla yerlere vurarak, boğuk bir sesle, ümitsizce bir eda ile mi bundan bahsetmekliğimi istiyordunuz?.

— Ne demek istediğinizi anlıyamıyorum..

Lida'nın koluna girerek, elimden geldiği kadar şefkatli bir tonla:

— Yavrucuğum, dedim, şayet mukadderat bizi burada değil de, Afrikanın bilmem hangı noktasmda karşılaştırsaydı, ben de cahil bir vahşî olsaydım, her halde o zaman iş, şimdiki gibi olmıyacaktı. O zaman, büyücek bir balık kemiğini elime alacak, bir kılıç gibi sağa sola sallıyarak, annemden başlamak suretiyle, bütün vahşileri korkutacaktım... Fakat şimdi... Burada...

Lida sert bir hareketle sözümü kesti:

— Hayır, hayır, dedi. Siz erkek değilsiniz!. Sizin hiç de bir balıktan farkınız yok..

Benim bu hareketim, balığın hareketine benziyorsa, Lida yerden göze kadar haklıdır. Fakat o takdirde, onun anlayışına göre erkek nedir?. Çocukluğumda, mahalle çocuklarının bir kirpiyi yakalıyarak bir kuş kafesinde hapsettiklerini görmüştüm. Kirpi, iki gün durmadan çırpınıp durmuştu. Burnile kafesin dört bir tarafına saldırmış, iki gün sonra da geberip gitmişti. Herhalde bu kirpi bütün hareketlerile, kadınların hoşlandığı bir erkek tipini andırıyordu. Fakat ben şahsen, bu tip erkeklerin tamamiyle aleyhindeyim..

VI

Bu hâdiseden takriben iki ay sonra, Lida bir gün bana, hiç tanımadığım bir delikanlının mektubunu gösterdi. İsmi hatırımda kalmadı, Vasili Petroviç miydi, yoksa Piyotr Vasiliç miydi, pek iyi bilmiyorum.

Delikanlı, tam sekiz eseri cedid kâğıdı tutan bu uzun mektubunda, fevkalâde güzel bir yazı ile Lida'ya olan şiddetli aşkından, onsuz yaşıyamıyacağından, kendisine ufacık bir alâkasızlık gösterilirse, mutlaka kendini öldüreceğinden bahsediyordu. Bu herhalde tedrici bir ölüm olsa gerekti. Çünkü delikanlı Lida'sız yaşıyamıyacağından bahsettiği halde, mektubun başlangıç tarihi ile imza tarihi arasında tam sekiz günlük bir fark vardı. Onun için bu mektup bende pek te büyük bir heyecan uyandırmadı.

Lida bana yan gözle bakarak:

— Bu delikanlı beni çılgınca seviyor, dedi.

— Bu Vasili Petroviç mi?

— Evet. Benim eski nişanlım ...Bu sene yüksek mühendis mektebini bitiriyor.

— Çok iyi, dedim. Okulu bitirince yüksek mühendis olur, iyi para kazanır..

Lida soğuk bir tavırla:

— Galiba bu mesele sizi çok az ilgilendiriyor?. Diye sordu.

— Hangi mesele? dedim.

— Hangi mesele olacak.. Şu mektup meselesi. Bir delikanlı bana mektup yazıyor.. Beni çıldırasıya sevdiğinden bahsediyor...

— Genç bir delikanlı sevmesin de ne yapsın?. Sonra sevgisini upuzun mektuplarla anlatması kadar tabiî bir şey olamaz!. Ben de talebelik ettim.. Halden anlarım..

— Ya ben ona kalkar da cevap verirsem?.

— Ay, yoksa cevap vermek niyetinde değil misiniz? Pek ayıp olur doğrusu...

— Ya... öyle mi?.

Lida büyük bir öfke ile koltuktan fırladı, odanın içinde, bir aşağı bir yukarı dolaşmıya başladı.

Ben sessizce oturuyor ve aklımdan şunları geçiriyorum: «Fevkalâde hoşûma giden, sevimli, güzel bir kız, hiç bilmediğim bir delikanlıdan mektup almış.. Bunu haber vermek üzere hemen koşup bana gelmiş.. Şayet bu mektubu benden saklamıya kalksaydı, eh onu kıskanabilirdim. Ama şimdi, bu vaziyette ne yapabilirdim?»

Ayağa kalktım. Lida'nın yanına yaklaştım ve kulağının memesinden öptüm. Belki benim bu hareketim çok mantıksızdı. Fakat ne yapabilirdim? Denize düşen yılana sarılır. Ben de öyle yaptım amma, sarıldığım yılan pek ağır bir şeymiş gibi, benimle beraber denizin dibini boyladı.

Lida, büyük bir öfke ile haykırdı:

— Rica ederim beni rahat bırakınız!. Mademki bu hareket sizi alâkadar etmiyor. Mademki sizce hepsi bir... O halde ben de böyle bir mektup yazabilirim... Hem de bir değil, kırk mektup... Elli mektup... Yüz mektup...

Galiba yukarıda söylemiştim: Lida heyecanlı ve düşünceli anlarında fevkalâde güzelleşiyordu. Şu anda, her zamandan güzeldi.. Ona baygın gözlerle bakarak:

— Lida'cığım, dedim, ben istesem hizmetçinize ayda on ruble vermek suretiyle bütün mektuplarınızı yakalatabilirim... Onları okumak, hattâ kopyelerini almak imkânlarını bulurum. Fakat bunları yapmakla sanki...

Lida'nın gözleri dolu dolu olmuştu.. Sinirli bir hareketle sözlerimi keserek:

— Susunuz, diye bağırdı. Siz insan değil taşsınız, taş!... Sizi hiç bir şeyle yumuşatmak kabil değil...

Lida bunları söyledikten sonra lâflarının tesirini arttırmak düşüncesile olsa gerek, çantasını kaptığı gibi çıkıp gitti.

O gece Lida vaktini evinde geçirmiş... Uzun uzun ağlamış, ablasile kavga etmiş..

Bana gelince, ben de bir yerlere çıkmadım.. Şebepsiz yere suratımı astım, kendi kendime içerledim. Bu arada, bu işde zerre kadar kabahatim olmadığına da kendimi inandırmıya çalıştım.

V

— Lida'cığım, neniz var?. Neye böyle renginiz solgun, gözleriniz kızarmış?

Lida, sinirli sinirli dudaklarını ısırdı... Koltuğun kenarında parmaklarile trampete çalmıya başladı. Sonra sorgu dolu gözlerini gözlerime dikerek:

— Siz galiba dün gece tiyatroya gitmişsiniz? diye sordu.

— Gitmez olur muyum şekerim!. Harikulâde nefis bir opera idi. Müzikten pek te anlamadığım halde, yine de hoşuma gitti.

— Hem de yalnız değilmişsiniz?.

Ben mi?. Hayır değildim. Üç gün önce eski arkadaş-

larımdan bir kadına rastlamıştım. Onunla beraber gittik. Beraber gidelim diye rica etti de...

— Tabii siz de reddedemediniz, değil mi?.

— Reddetmesine reddedebilirdim. Kadına kaparo falan vermemiştim... Onun için gitmeseydim kaparom yanacak diye korkmağa da lüzum yoktu.

— Ya öyle mi?. Ben de aptal gibi gecemi evde geçirdim...

— Bilmem nereye misafirliğe gideceğinizi bana söylememiş mi idiniz? Nasıl gittiniz mi?. Eğlendiniz mi?

— Gittim... Eğlendim... Ne olacakmış?.

Hiç... Bir şey olacağı yok... Siz misafirliğe gittiniz, ben de eski kadın arkadaşlarımdan birile tiyatroya gittim... Bunda hiç bir fevkalâdelik yok...

Lida öfke ile:

— Siz bu meseleden bu kadar büyük bir sükûnetle nasıl bahsedebilirsiniz? diye parladı.

— Bu meseleden ne diye hararetle bahsedecekmişim?. Kasa kırmıya gitmedim ki büyük bir heyecan veya teessürle bundan bahsedeyim!. Ben sizi seviyorum Lida.. Kendisile tiyatroya gittiğim kadına gelince... Bu benim çok eski bir ahbabım.. Sonra kocası da...

— Ya, üstelik bu evli bir kadın.. Bense kız sanıyordum.

— Evet... Altı senelik evli...

— Şu halde, bizim için yapılacak tek şey, şurada oturup son defa görüşmektir.

— Bu, benim tiyatroyu her ziyaretimden sonra böyle mi olacak?. İyi ki tiyatrolardan birine abone olmamışım!.

Lida öfke ile arkasını döndü, pencereden bakmıya başladı:

— Siz galiba, hâlâ işin alayındasınız?

Ben, ürkek ürkek susuyordum. Fakat öyle zannediyo-

rum ki işin bu safhasında şiddetle ayağa frlayıp, odanın içinde dolaşmıya, saçlarımı yolmıya, yüksek sesle tövbe ve istiğfar etmiye:

— Ah ben ne yaptım?. Ah ben neyledim?

Diye dövünmiye başlamalı imişim!

Ben bu işi bir türlü yapamadım. Bunun için de hemen hemen iki saat müddetle karşılıklı somurtarak bir kelime söylemeden oturduk, durduk.. Yalnız bu arada. Lida zaman zaman, dün gece kendisile tiyatroya gittiğim kadına dair, kinayeli sözler söyledi. Bütün bu söylenenlerden çıkarabildiğim mâna şu idi:

Ahbabım olan kadın, münhasıran kocasını aldatarak beni baştan çıkarmak için buraya gelmiştir. Hattâ Lida, daha ileri giderek, bu kadının, şimdi ikimiz için münasip bir ev yahut bir apartıman dairesi aramakla meşgul olduğunu da söylemekte idi. Yahut dolambaçlı sözlerimden bu mâna çıkmakta idi. Benim bu kadının çok dürüst, faziletli, iffetli bir kadın olduğu, üç yaşlarında nurtopu gibi bir de oğlu bulunduğu hakkındaki sözlerim, Lida'nın kulağından girip öteki kulağından çıktı.

Çıkmağa hazırlanarak birdenbire sordu:

— Bütün bunlar sizi zerre kadar heyecanlandırmıyor mu? Görüyorum ki çok, çok, hem de pek çok sakinsiniz!.

Sırf nezaket olsun diye cevap verdim:

— Yoo.. Hiç de sakin değilim... Heyecanlıyım... Hattâ çok heyecanlıyım...

Lida hakaret dolu bir bakışla bana baktı. Ve omuzlarını silkti..

Bazen en yakın dostlarımızla bile vedalaşmadığımız olur... Şiddetle kapanan bir kapı, az önce iki kişi iken, şimdi birdenbire tek başına odada kalan insanın şaşkın yüzü, bazan sıcak bir el sıkmanın, yahut güzel bir öpüşmenin pekâlâ yerine geçebiliyor.

VI

Uzun bir ayrılık devrinden sonra, bir gün sokakta karşılaştık.. Onu evine kadar geçirdim. Yolda giderken bana:

— Mektubuma niçin cevap vermediniz? diye sordu.

Hani, aramızda her şeyin bittiğini yazdığınız mektuptan mı bahsediyorsunuz?

— Evet o mektuptan.

— O mektubunuza ne cevap verebilirdim?. Yapabileceğim tek şey, mektubunuzu aldığıma dair size bir resü göndermek, bundan sonraki siparişlerinizi beklemekti.

— Görüyorum ki, şu anda bile, ne gözlerinizde küçücük bir yaş damlası, ne de sesinizde ufak bir heyecan var...

— Lida, fakat biz artık birbirimizi sevmiyoruz ki.. Bununla beraber istiyorsanız şuraya merdiven başına oturup hüngür hüngür ağlıyayım?

— Hepsi bu kadar mı?

Düşündüm, düşündüm ve katî bir eda ile:

— Evet, hepsi bu kadar, dedim.

Galiba ben haksızdım. Sükûnet ve soğukkanlılık erkekliğin şanından değilmiş... Bir erkek, heyecanlı, ateşli olmalı, hareketlerinde, ince jestler bulunmalı.. Bir başka seferinde, hoşuma giden bir kadına rastlıyacak olursam ona hislerimi öyle eski sözlerle, öyle görülmemiş jestlerle ifade edeceğim ki, tesadüfen bu sözleri duyan birisi, korkusundan sapsarı kesilip hemen oradan sıvışmağa bakacak.. Kadının mektuplarını bir köpek gibi dişlerimle parçalıyacağım, onları ayaklarımın altında ezeceğim.. Kadından ayrıldığım anlarda ise, tenha sokaklarda bir deli gibi, kendi kendime konuşarak ve bu hareketimle geleni geçeni korkutarak saatlerce bir hayalet gibi yalnız başıma dolaşacağım...

Geçkin Bir Kızın Hikâyesi

İki arkadaş karşılıklı oturmuş kahve içerek çene çalıyorlardı. Bunların ikisi de kızdı. Ama yaşları bir hayli ilerlemiş iki kız... İkisi de dünyanın halinden, insanların, hele şimdiki kızların acayip vaziyetlerinden bahsediyorlardı. Bunlardan biri, arkadaşı Valoçkaya:

— Vallahi kardeşim, diyordu. Kız olduğuma utanıyorum.. Şimdiki kızlar öyle bir acayip olmuşlar ki... Misal olarak teyzemin kızı Liz'i alayım... Üç gün önce, uçakla Paristen geldi. Aynı günün akşamı, onu getiren uçağın pilotunu akşam yemeğine davet etti. Adam da bari bir meta olsa... Sonra bir genç kıza, bugün tanıştığı bir adamı evine davet etmesi yakışır mı? Ben gençliğimde böyle yapabilir mi idim?. Allah göstermesin!. Allah yazdı ise bozsun!. Ne diyorsun? Bizim zamanımızda uçakla seyahat yok mu idi diyorsun?. Evet doğru ,bizim zamanımızda pilot yoktu amma, şoförler vardı.. Hepsi bir değil mi? Biz de pekâlâ bizi getiren bir şoförü davet edebilirdik. Hem sanki aralarında ne fark var?. O da motör kullanıyor, beriki de... Ama ben mağrurdum... Hiç bir erkeğe ehemmiyet vermezdim.. Şimdiki gibi, o zaman da hiç bir erkek yanıma uğramazdı..

Valoçka alâka ile arkadaşına sordu:

— Kuzum, pek merak ediyorum, senin hayatına hiç, amma hiç bir erkek karışmadı mı? Şöyle küçücük te olsa bir maceracık filân?.

— Garip bir sual!. İnsan kadın olur da hayatında, küçük te olsa bir macera bulunmaz mı?. Fakat bizim devrimizdeki

maceraları, bugünün kızlariyle, onların bugünkü maceralarıyle kıyaslamak mümkün mü?.

Valoçka şeytanî bir gülüşle gülerek arkadaşının sözünü kesti:

— Ne olursun, pek merak ediyorum, başından geçen maceralardan birini anlatsana!

— Şekerim, benim öyle seksen maceram yoktur. Sana demin de söyledim, biz şimdiki kızlara benzemiyoruz. Benim hayatta bir maceram oldu. Hâlâ, o maceranın hayaliyle yaşıyorum. Benim maceram bir tren seyahatinde başladı ve... Daha da bitmedi... Bu maceranın günün birinde tekrar canlanacağına, peri masalları gibi efsanevî bir hal alacağına katiyen eminim. Benim bu eşsiz romanım, şimdiki kızların âdi maceralarına hiç benzemez. Nitekim benim romanımın kahramanı da, eşine az rastlanır insanlardan biridir.

— Büyük bir merakla seni dinliyorum!

— Anlatacağım hâdise, geçen dünya savaşının sonlarına doğru oldu, Kafkasya'ya, hasta olan annemi ziyarete gidiyordum. Yanımda da uşak vardı. Fakat uşak deyip geçme. Almanyanın Fürstenburg şehrinde doğmuş Fritz isminde Alman bir uşak... Uşağım beni iki kişilik bir kupeye yerleştirdi. Ben hayatımdan çok memnundum. Trenimiz ekspresti, hani müthiş de hızlı gidiyordu. Derken istasyonlardan birinden genç bir delikanlı bindi. Doğru bir kişilik yeri boş olan benim kupeye girdi! Sana onu tarif etmiye kalkışmıyacağım. Benim zevkimi bildiğin için beğendiğim bu delikanlının ne tipte bir insan olduğunu kolayca tahmin edebilirsin!

— Hiç şüphe yok, hiç şüphe yok.

— Neyse, hikâyemize gelelim... Delikanlı içeri girince, büyük bir nezaketle şapkasını çıkardı, beni selâmladı. Sonra da; «Kupenizde oturmama müsaade etmek lûtufkârlığını benden esirgemiyeceğinizi umarım» dedi. Delikanlı bana öyle

yalvaran gözlerle bakıyordu ki, reddetmek cesaretini gösteremedim:

— Rica ederim, buyurunuz, dedim ve elimdeki mecmuayı okumaya daldım.

Bir müddet sonra, adının Prens Gorayskly olduğunu söyliyen delikanlı, kulağıma eğilerek, ihtiraslı bir sesle:

— Madam hazretleri pencereyi kapamama müsaade ederler mi acaba? dedi.

Tren süratini arttırdığı için pencereden müthiş bir rüzgâr gelmiye başlamıştı. Delikanlının teklifini uygun bularak:

— Rica ederim, dedim, lütfedersiniz!

Prens:

— Kapıyı da kapasak nasıl olur acaba? dedi.

Bir an kadar düşündükten sonra, buna da:

— Olur, dedim.

Aradan birkaç dakika geçtikten sonra, yol arkadaşım yüzünü yüzüme yaklaştırarak yüreğime şiddetli bir çarpıntı veren şu sözleri, hararetle söyledi:

— Karımın ölümünden, yani beş yıldanberi sizden güzel, sizden enteresan bir varlık görmedim, madam...

Delikanlı bu sözleri söyledikten sonra elimden tuttu... Bu, hem fevkalâde hoşuma gitmiş, hem de beni biraz korkutmuştu...

Valoçka, arkadaşının sözünü keserek:

— Kim olsa korkar, dedi. Hemen imdat kolunu çevirecektin!..

— Düşündüm, ama, uygun bulmadım. İçeri gelip de bizi bu vaziyette görünce, kimbilir ne düşünebilirlerdi... Elimi prensin elinden kurtardım. Gülerek, prense, kahvaltı teklif ettim. Kahvaltı ısmarladık. Prens, bütün kahvaltı devamınca bana büyük bir nezaket ve ilgi gösterdi. Her geçen dakika, bir kadın olduğumu, hem de güzel bir kadın olduğumu, daha

iyi hissediyordum. Neyse... Kahvaltı ederken peynir kesmek icabetti. Önümdeki bıçaklardan birini prense uzattım. Prens, parmaklarını keskin bıçağın üzerinde şöyle bir gezdirdi. Hemen, bütün parmaklarından kırmızı bir kan akmıya başladı. Aman yarabbi, bu anı hatırladıkça, hâlâ tüylerim diken diken oluyor...

— E, sonra?

— Sonrası, ben bu manzaradan fenalaştım. Prens, hiç bir şey olmamış gibi, parmaklarındaki kanı diliyle yaladı ve o anda yüzünün ifadesi değişiverdi. Gözleri korkunç bir hal aldı

— Kan çok lezzetli bir şey, dedi. Yazık ki çok az... Sonra, bana doğru eğilerek, vahşi bir sesle: Sizin kanınız kimbilir ne kadar lezzetlidir! dedi. Ben işi şakaya vurup gülmek istedim. Fakat buna fırsat bulmadan, prensin şöyle bağırdığını işittim: Çabuk soyununuz!..

Afallamıştım:

— Nasıl?.. Burada, sizin yanınızda mı? Asla!.

Sözlerimi henüz tamamlyle bitirmeden, bıçağın keskin ağzını boğazımda hissettim.

Bir kurtuluş çaresi arıyor fakat bulamıyordum. Birdenbire hatırıma, bir düşünce geldi: Ben öldükten sonra bütün malım, mülküm ahlâksız teyzemle, ahlâksız kızı Liz'in eline geçecekti!.. Bunu düşününce hemen soyunmıya başladım. Entarimi çıkardım. Prens, entarimi alarak, pencereyi açtı, dışarıya fırlattı. Pencereyi tekrar kapadıktan sonra, soğuk bir eda ile:

— Şimdi de etekliğinizi çıkarınız, dedi. Etekliğiniz hiç hoşuma gitmiyor.

— Namussuz yaşamadansa ölmek daha iyi! diye bağırdım. Ama yine, teyzemle Liz'i hatırladığım için etekliğimi de çıkardım.

Valoçka:

Fakat bu rezalet!. diye bağırdı.

Evet, haklısın, rezalet, ama ne yaparsın?. O anda ne kadar utandığımı tasavvur edemezsin! Prens, benim bu vaziyetimi anlamış gibi, içinde bir centilmenlik duygusu doğdu:

Bu vaziyette hoşuma gitmiyorsunuz, dedi. Daha iyi ve daha rahat soyunabilmeniz için, kanapenin altına giriniz ve orada soyunmanıza devam ediniz!..

Ben sevinçle kanapenin altına girdim. Prens yeniden şu emri verdi:

— Soyundukça çamaşırlarınızı bana veriniz!.

Valoçka:

— Fakat bu korkunç, iğrenç bir şey! dedi.

— Ben de senin gibi düşünüyorum... Fakat her insanda aşk belirtisi başka türlü olurmuş. Bunu psikologlar bile henüz daha iyi öğrenememişlerdir. Neyse... Bilirsin ki o devirde korsa taşıyorduk. Kanapenin altında korsayı çıkarmanın ne kadar zor bir iş olduğunu kolayca tahmin edebilirsin!. Bütün gayretime rağmen korsamın iplerini bir türlü çözemedim. Artık kuvvetim tükenmişti. Ne olursa olsun, her şeyi göze almıştım.. Korsanın içinde ölmek mukadderse, öyle ölecektim... Ben bunları düşünürken trenin yavaşladığını, sonra da durduğunu farkettim. Şu anda ne yapacağımı bilmiyordum. Hem fena halde korkuyor, hem de prensin bana ne yapmak istediğini merak ediyordum.

Prens niyetlerinden vazgeçmesin diye, kımıldamaktan bile korkuyordum. Burada, bu daracık, bu tozlu yerde, prensin bana, dünyanın en güzel, en tatlı heyecanlarını tattırdığını kendime itiraf etmekten çekinmiyordum. Prens benim ilk ve son sevgilim olacaktı...

Yavaş yavaş kanapenin altından başımı uzattım. Hayret... Kupe bomboştu... Prens, herhalde daha tren durmadan pen-

cereden atlamış olacaktı. Zavallı prens, böyle bir şey yaptıysa, muhakkak parça parça olmuştu. Kanapenin altından çıkmak istedim, fakat çıkamadım. «İmdat!» diye bağırmıya başladım. Çok geçmeden kupeme kocaman kunduralı bir takım ayakların girdiğini gördüm. Gelen kondüktörle jandarma imiş... Bir ses:

— Kim var orada? Dışarı çık! diye bağırdı.

Çıkamıyacağımı, çıplak olduğumu söyledim. Kapıyı kapamalarını, perdeyi indirmelerini ve arkalarını dönmelerini rica ettim. Öyle yaptılar. Kendi kendime çıkmak istedim, çıkamadım. Ayağımı uzatarak:

Beni çekiniz! dedim.

Bacağımdan yakalıyarak çektiler. Örtünecek bir şey istedim. Jandarma, pelerinini verdi. Sırtıma aldım. Giyindim.

— Allahaşkına çabuk söyle, sonra, sonra?

Sonrası, şu ki, giyinip de kupeyi gözden geçirince, bunun her mânada bomboş olduğunu gördük. Prensle beraber benim bavullarım, çantalarım, sandıklarım da gitmişti. İfademi almak için beni karakola götürdüler. Etrafımda, kalabalık bir meraklı kafilesi vardı. Ben olup biten her şeyi tafsilâtlı olarak anlattım. Kocaman bıyıklı polis komiseri:

— Sizin prens, muhakkak ki ya bir tren soyguncusu, yahut da bir tımarhane kaçağıdır! dedi.

Komiserin bu küstahça sözlerinden o kadar sinirlenmiştim ki, elimde olsaydı onu parça parça edecektim. Prens, güzel prens... Benim prensim tren soyguncusu olsun!.. Bu kabil mi idi? Prens, muhakkak ki, bana olan aşkından, aşkının, ihtirasının şiddetinden geçici bir deliliğe tutulmuştu. Ben bu düşüncemi karakoldakilere de söyledim... Aptallar sözlerime kahkaha ile güldüler.

İşte o gün bu gündür hep prensi bekliyorum. Onun gelmesini bekliyorum... Ve o, prens, benim prensim, ateş gibi prensim, bir gün olup muhakkak beni gelip arıyacaktır.

Size Biraz Çorba Vereyim!

20 yaşında bir delikanlı iken okumak üzere bu koca şehre geldim. Şehirde uzak akrabalarımızdan Lidya Juanovna adlı genç bir kadın vardı. Şehre geldikten bir kaç gün sonra Lidya, kocası avukat Vitali Petroviç ile beraber gelip, bulunduğum otelden beni aldı. Lidya'ların evi geniş ve müsait olduğu için, bana da bir oda ayırdılar. Böylece akrabalarımda yeyip içip yatıyor, Üniversiteye devam ediyordum.

Ama çok geçmeden, bu evde yatıp kalkmanın benim için müthiş bir ıstırap teşkil etmeğe başladığını anladım. Genç ve güzel Lidya'nin düşünmeden söylediği bazı sözler, serbest davranışları, benim gibi büyük bir şehre ilk defa gelen toy bir delikanlı üzerinde pek çabuk tesirini gösterdi. Yüreğimde, o zamana kadar hiç hissetmediğim acaip bir takım gençlik duyguları belirdi. Sizin anlıyacağınız, Lidya'ya delice âşık oldum. Tabiî kocasından da o nisbette nefret etmeğe başladım.

Günler geçiyor ıstırabım artıyordu. Bazı geceler sabaha kadar gözüme uyku girmiyor, derin bir kararsızlık içinde yuvarlanıp gidiyordum. Vicdanım: «Bu evden kaç, diyordu. O, başkasına ait bir kadındır. Şayet ondan karşılık görür ve sevişmeğe başlarsanız çok âdice bir iş yapmış olursun!»

Ama içimde vicdanımın bu sesini boğacak başka bir ses daha vardı ki, bu sesin kudreti karşısında âciz kalmaktan korkuyor, müthiş bir üzüntü duyuyordum. Bu ikinci ses: «Ey fâni, ne korkuyorsun? diyordu. Eline geçirdiğin altın külçesinin altını sızdırmadan bırakma! Aşk için hiç bir sınır, hiç bir engel yoktur. Genç bir kadının yaşlı bir kocaya hiç bir aşkı olamaz! Haydi bakalım, ne duruyorsun?.»

Saatlerce, başım avuçlarımın arasında düşünür, âdeta şuurumu kaybetme derecelerine gelirdim. Bu arada ikinci ses, yine o hâkim edasiyle: «Ne duruyorsun delikanlı, git rakibini öldür!» sözlerini kulağıma fısıldardı.

Böyle gecelerin sabahında, bitkin ve perişan bir halde uyanır, gerek Lidya ile, gerek kocası ile karşılaşmamak için bir hırsız gibi kimseye görünmeden, sessizce evden çıkardım.

Böyle bir ıstırap içinde uzun yaz günleri geçti. Kış geldi.

Günlerden pazardı. Dışarıda, sert bir ayaz vardı. Lidya, ahbaplarından birini ziyarete gitmişti. Ben yemek odasında, masanın başına geçmiş ders çalışıyordum. Yemek odası, Lidya'nın kocası Vitali Petroviç'in çalışma odasının hemen yanı başındaydı.

Birdenbire kulağıma bir inilti geldi. Şöyle başımı biraz uzatıp da çalışma odasından içeri bakınca, Vitali Petroviç'in sapsarı yüzü dikkatimi çekti. Vitali Petroviç koltuğunda, başını elleri arasına almış, bütün vücudiyle iki tarafına sallanıp duruyordu. Elimde olmıyarak:

— Neniz var Vitali Petroviç? diye sordum.

Hiç cevap vermedi. Elini sallamakla yetindi ve sırtını kapıya çevirdi.

Aradan beş dakika geçmeden, birisinin kendisini görmek istediğini gelip haber verdiler. Vitali Petroviç, büyük bir can sıkıntısı ile:

— Bir bu eksikti, dedi. Kendi derdim sanki bana yetmiyormuş gibi, şimdi de elâlemin derdini dinlemek zorunda kalacağız!. Peki ,alın içeri!..

Biraz sonra, odadan içeri, kır saçlı, mahcup bakışlı, traşı uzamış bir adam girdi. Adamın yüzünde, hain bir gülüş var-

dı. Vitali Petroviç bu adamı görür görmez, sinirli bir hareketle:

Kısaca anlat bakalım, ne oldu?

Kır saçlı adam, şeytanî bir gülüşle ellerini uğuşturarak:

— Şimdi, şimdi hepsini anlatacağım! dedi. Sıra ile hepsini. Ben şimdi âdeta gözetleme noktasından geliyorum!

Vitali Petroviç suratını buruşturarak:

Allah aşkına bana istırap vermeyin, çabuk anlatın, diye inledi.

Şu anda, rakibime istırap verecek bir havadis dinliyeceğimi anlamakta gecikmedim. Fakat öteyandan da vicdanım: «Sana ait olmayan şeyleri dinlemeğe hakkın yok, diyordu. Hemen kapıyı kapa!»

Ayağa kalktım. Çalışma odasının kapısına giderek:

— Kapıyı kapayayım mı, Vitali Petroviç? diye sordum.

Vitali Petroviç, ilgisizce elini sallayarak:

— Ne faydası var? dedi.

Yerime oturdum, konuşulacak seyleri kelimesi kelimesine dinlemeğe karar verdim.

Kır saçlı adam söze başladı:

— Adım adım kendisini takip ettim. Evden çıkar çıkmaz bir taksiye atladı. Durur muyum? Ben de bir taksiye atladım. Bir kaç metre aralıkla onu takibe koyuldum. Tahmin ettiğim gibi otomobil Voronov'un kapısı önünde durdu.

Vitali Petroviç istırabından parmaklarını kırarak:

— Of aman Yarabbi, şunu çabuk bitir, diye inledi.

Ama inleyen yalnız o muydu?.. Onunla beraber ben de

inledim ve aklımdan şunları geçirdim: «Kendisine toz kondurmağa kıyamadığım Lidya, demek ki kocasını aldatıyor? Ah ben ne aptalmışım, ah ben ne eşekmişim!»

O anda bütün vücudumu bir kıskançlık ateşi kapladı. Lidya şu anda elime geçse, onu muhakkak ya öldürür, yahut kadın olduğunu unutarak, ona hakaretlerin en büyüğünü ederdim.

Kır saçlı adam sözlerine devam etti:

— Otomobil durunca o otomobilden indi. Bir kuş gibi sekerek merdivenlerden çıktı. Tabii ben de bir gölge gibi onu takip ettim. Kadın Voronov'un dairesini çalınca, ben koridorun köşesine saklandım ve beklemeğe başladım. Yirmi dakika kadar bekledim.

Vitali Petroviç ihtiyarı kolundan yakalıyarak:

— Peki, sonra ne oldu? diye sordu.

Vitali Petroviç'in yüzü o kadar sarıydı ki, ilk fırsatta Lidya'yı öldüreceğinden korktum. Hemen üzerine atılıp onu boğmak arzusunu duydum. Ama bu düşüncelerimi hayata tatbik etmeğe fırsat bulmadan ihtiyar sözlerine devam etti:

— Yirmi dakika kadar bekledikten sonra ben de kapıyı çaldım. Kapıyı bir uşak açtı. Uşağın bir şey söylemesine imkân vermeden, bir bomba gibi Voronov'un çalışma odasından içeri daldım ve onları suçüstü yakaladım.

Vitali:

Ne diyorsun? diye bağırdı. Bari eline maddi bir delil geçirdin mi? Allahını seversen onları ver ve hemen çıkıp git, yoksa...

— Şimdi, şimdi... İşte deliller.. Bana da müsaade. Zanne-

diyorum ki, bunlar sana bol bol yeter!.. Artık herhalde kanuni yollardan teşebbüse geçebilecek bir durumdasın!

Vitali Petroviç ihtiyarı geçirirken:

Tabii, tabii, diye söylendi.

İhtiyarı geçirdikten sonra Vitali Petroviç'in, masanın gözüne beyaz bir şey kilitlediğini gördüm. Bunları kilitledikten sonra da çalışma odasından dışarı çıktı.

Kıskançlığın cehennem azabını bir defa olsun hayatında tatmış olanlar, benim bugünkü istıraplarımı çok iyi anlıyabilirler. «Ah şu Lidya bir an önce dönse, diye düşündüm. Bütün, ama bütün suçlarını affedeceğim!.. Ayaklarına kapanarak benimle gelmesini rica edeceğim... İtalya'nın tenha, şairane bir köşesine giden bütün gençlik ihtiraslarımızla birbirimizi severiz!»

Vitali Petroviç, çalışma odasına döndüğü zaman yüzünü biraz daha sararmış buldum. Kıskançlığın cehennem azaplarını yaşadığı besbelliydi. Yanına yaklaşarak onu teselli etmek:

— Her şeyi zamana bırakın, bunları unutun! Zaten böyle genç bir kız almakla bütün bunları bizzat kendiniz hazırladınız! demek ihtiyacını duydum.

Ama, düşüncelerimi söylememe fırsat bulmadan odaya hizmetçi girdi ve yemek masasını hazırlamağa başladı. Kendi odama gidip düşüncelerimle başbaşa kalmak isteğimi yerine getirmek fırsatını bulmadan kapı çalındı. Elimde olmıyarak ağzımdan:

İşte Lidya geldi! sözleri döküldü.

Hemen masanın üzerindeki ekmek bıçağını alarak kolu-

mun içine sakladım. Vitali, karısına en küçük bir hakarette bulunacak olursa, bu bıçağı hemen ona saplamak niyetinde idim.

Bu sırada yemek odasının kapısı açıldı. Soğuktan yanakları kızarmış Lidya, bir kuş hafifliğiyle içeri girdi. Çocuk gözleri, bilinmeyen bir saadet ışığiyle pırıl pırıl yanıyordu. Lidya'nın ayaklarına kapanmamak için kendimi zor tutuyordum Lidya neşeli bir eda ile:

— Çocuklar, galiba sizi beklettim, dedi, beni affedin!

Vitali Petroviç garip bir gülümseyişle:

— Tabii sevgilim, dedi, beklettin! Bilhassa ben, gelmeni dört gözle bekliyordum. Lidya'cığım, benim mide sancısı için kullandığım damlalar nerede? Öyle ıstırap çekiyorum ki, tasavvur edemezsin?.

Bütün bunlardan hiç bir şey anlamamıştım. Ekmek bıçağı kolumun yeninden kurtularak gürültü ile yere düştü. Lidya kocasına bakarak büyük bir şefkat duygusu ile:

— Vah yavrum, vah, dedi. İlâcım komodinin alt gözünde, şimdi koşup getiririm.

Lidya, ilâcı getirmek üzere koşup gitti. Bütün bu hallerden hiç bir şey anlamıyor, yalnız Vitali Petroviç'in soğukkanlılığına şaşmaktan kendimi alamıyordum. Herifin, eninde sonunda karısına bir şeyler yapacağına kat'î olarak emindim. Onun için tetikte bulunmağa karar verdim.

Çok geçmeden Lidya geri döndü. Beraberce yemeğe oturduk. Vitali:

— Siz âfiyetle yeyin, ben bugün perhiz edeceğim, dedi ve karısını öptü (Vay alçak vay) sonra da ilâve etti:

— Lidya'cığım, sana bir müjdem var.

Lidya, şaşkın şaşkın:

— Ne müjdesi? dedi.

— Az önce Gnezdoski gelmişti. Bunun ne yaman, ne korkunç bir adam olduğunu bilirsin!.. Bugün karısını Voronov'a göndermiş. 20 dakika sonra da kendisi gitmiş... Orada, karı-koca yaptıkları güzel bir numara ile, bütün vesikaları herifften koparmağa muvaffak olmuşlar... Şimdi dâvayı yüzde yüz biz kazanacağız! İşin ucunda yüklüce bir para var.

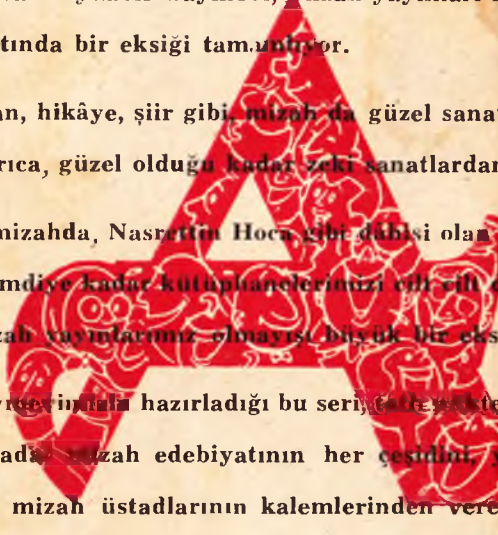
Lidya sevinçli bir sesle:

— Oh, çok şükür, dedi. Bu iş de o kadar uzamıştı ki... Neyse, böyle bir sonuça vardığma çok memnun oldum.

Lidya bunları söyledikten sonra bana döndü:

— Ben sizi tamamile unuttum, dedi. Kimbilir nekadar acıkmışsınızdır! Tabağınızı uzatınız da size biraz çorba koyayım!

MİZAH YAYINLARI

Akbaba - Aydabir Yayınevi, mizah yayınları ile Türk edebiyatında bir eksiği tamamlıyor.

Roman, hikâye, şiir gibi, mizah da güzel sanatlardandır. Ayrıca, güzel olduğu kadar zeki sanatlardan!

Biz, mizahda, Nasrettin Hoca gibi dâhisi olan bir milletiz. Şimdiye kadar kütüphanelerimizi cilt cilt doldurabilecek mizah yayınlarımız olmayışı büyük bir eksikliktir.

Yayınevimizin hazırladığı bu seri, tatlıdan acıdan acı hicve kadar mizah edebiyatının her çeşidini, yerli ve yabancı mizah üstadlarının kalemlerinden verecektir.

Fiyatı 1 Liradır